

Central and
Eastern
European Online
Library

ISSN 2587-4365

E-ISSN 2587-4373

Nr. 4 (376) 2023

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică

LAW AND LIFE

Scientific-practical publication

ЗАКОН И ЖИЗНЬ

Научно-практическое издание

Chișinău • 2023

Se editează din ianuarie 1991

Tipul C

DECIZIA

Consiliului de conducere al ANACEC nr. 17 din 24 februarie 2023

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Asociația Judecătorilor din Republica Moldova, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: prof. univ., dr. **Radion Cojocaru**

Redactor-șef adjunct: conf. univ., dr. **Vitalie Ionașcu**

din străinătate:

prof. univ., dr. **C. Voicu** (București, România); prof. univ., dr. **Gh. Popa** (București, România); prof. univ., dr. **G.-M. Țical** (Constanța, România); prof. univ., dr. **C. Peța** (Constanța, România); prof. univ., dr. **W. Plywaczewski** (Olsztyn, Polonia); conf. univ., dr. **E. Krzysztofik** (Lublin, Polonia); conf. univ., dr. **T. Kurylo** (Szczeciń, Polonia); conf. univ., dr. **C. Andruș** (București, România); dr. **M. David** (Constanța, România); conf. univ., dr. **G.-A. Nicula** (Galați, România); dr. **M.-G. Stoian** (București, România); prof. univ., dr. **O. Krișevici** (Kiev, Ucraina); conf. univ., dr. **A. Politova** (Mariupol, Ucraina).

din Republica Moldova:

prof. univ., dr. **Iu. Larii**; prof. univ., dr. hab. **V. Cușnir**; conf. univ., dr. **D. Ostavciuc**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Costachi**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Gladchi**; prof. univ., dr. **V. Bujor**; prof. univ., dr. **Șt. Belecciu**; prof. univ., dr. **T. Osoianu**; prof. univ., dr. **Al. Marit**; conf. univ., dr. **Iu. Odagiu**; conf. univ., dr. **I. Erhan**; prof. univ., dr. **V. Ursu**; conf. univ., dr. **Ig. Trofimov**; prof. univ., dr. **M. Gherman**; conf. univ., dr. **B. Glavan**; conf. univ., dr. **C. Rusnac**; conf. univ., dr. **V. Rusu**; conf. univ., dr. **V. Chirița**; conf. univ., dr. **M. Pavlencu**; conf. univ., dr. **Gr. Ardelean**; conf. univ., dr. **A. Nastas**; dr. **V. Jitariuc**; conf. univ., dr. **I. Odinoakaia**; conf. univ., dr. **S. Pilat**; dr. **I. Slisarenco**; drd. **A. Lungu**; drd. **Ig. Soroceanu**; drd. **V. Vasilița**.

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Ruslan Condrat, redactor-șef tehnic

Iulian Bogatu, redactor

Nicolae Jantić, redactor

Angela Pareniuc, traducător

Ala Antoniuc, specialist principal

Adresa redacției:

str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova

tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

© Legea și Viața

pagina web: <https://academy.police.md/reviste/legea-si-viata>

CONDIȚII DE PUBLICARE

Materialele destinate publicării se transmit de către autori numai pe suport electronic, prin adresa de e-mail ruslan.condrat@gmail.com.

Odată cu înaintarea oricărui material autorul/autorii trebuie să indice următoarele date:

- prenumele (complet) și numele;
- afilierea instituțională și denumirea funcției deținute;
- adresa poștală pentru expedierea revistei „Legea și Viața” în care urmează să fie publicat articolul trimis redacției;
- adresa de mesagerie electronică și un număr de telefon (mobil sau fix);
- foto autorului/ autorilor în format **jpg.** sau **tiff.**
- este obligatorie indicarea CZU pentru fiecare articol.

Materialele trimise trebuie însoțite de un rezumat (în limbile română și engleză), cuprinzând 1.000-1.500 de caractere și de cel puțin cinci cuvinte-cheie (în limbile română și engleză). Rezumatul trebuie să cuprindă identificarea subiectului tratat, obiectivele urmărite de autor, rezultatele cercetării și implicațiile teoretice și practice ale studiului.

Conținutul articolului științific va include în mod obligatoriu următoarele elemente structurale: rezumat, cuvinte-cheie, introducere, metode și materiale aplicate, rezultate obținute și discuții, concluzii, referințe bibliografice.

Pentru materialele care urmează să fie publicate la rubricile „Recomandări editoriale”, „Practică judecătorească rezumată și comentată” și „Interviuri” nu sunt necesare rezumatul, cuvintele-cheie și bibliografia.

Mod de redactare:

- **format A4;**
- **marginii:** sus – 2 cm; jos – 2 cm; stânga – 2,5 cm; dreapta – 2 cm;
- **hârtie** interlinie – 1,15;
- **font** Times New Roman;
- **titlul:** corp 14, numele autorului și afilierea - corp 12, textul - corp 12.
- **tabelele:** se încadrează în text, se numerotează în dreapta sus, iar titlul se scrie în stânga sus;
- **figurile:** vor fi încadrate în text și vor fi numerotate;
- **ilustrațiile:** vor fi în format **jpg.** sau **tiff.** cu următoarele caracteristici: 300 dpi și minim 1 MB;
- **formulele și ecuațiile:** inserate în text vor fi numerotate în dreapta paginii;
- **referințele la sursele bibliografice:** se indică în paranteze pătrate, inserate în text, de exemplu [8]. Dacă sunt citate anumite părți ale sursei, după indicele bibliografic se indică și pagina, de exemplu [8, p. 231].

La sfârșitul articolelor se atașează bibliografia utilizată la notele din paranteze pătrate, potrivit următoarelor modele, după caz: [se trec doar referințele la lucrări/articole de specialitate, ordonate alfabetic, apoi cronologic]:

[Model lucrare]

Stătescu C. Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2020. 234 p.

Семенов В.В. Философия: итог тысячелетий. Философская психология. Москва: Эврика, 2000. 64 с.

octombrie - decembrie 2023

[Model lucrare cu mai mult de trei autori]

Stan N. ș.a. *Tratat de criminalistică*. București: Ed. Timpul, 2004. 282 p.

[Model contribuție într-o lucrare]

Kuglay I. „Procedura de cameră preliminară. Soluțiile”. În: M. Udriou (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ediția a 2-a*, București: Ed. C.H. Beck, 2004, p. 1422-1423.

[Model articol]

Adăscăliței M. Tăierea ilegală a vegetației forestiere. În: *Revista de drept*, nr. 9, 2018, p. 17-22.

[Model articol în lucrări științifice]

Rurac M. Insolvabilitatea fictivă. În: *Culegere de lucrări științifice a Universității de Stat din Moldova*, 2001, vol. 9, p. 95-99.

[Model articol în materialele simpoziunilor]

Babuc V. ș.a. Cercetări și realizări în tehnica criminalistică. În: *Realizări, programe, perspective. Tezele conf. jubiliare internaționale*. Chișinău: Universitatea Tehnică a Moldovei, 1995, p. 152-157.

[Alte surse]

Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Nr. 259-XV din 15 iulie 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 30.07.2004, nr.125-129 (1479-1483).

[Model websites]

Mihai R. Relațiile de muncă în contextul prevenirii riscului de îmbolnăvire cu coronavirus (COVID-19), disponibil pe www.juridice.ro, accesat la 13 martie 2020.

Articolele propuse spre publicare vor fi supuse unui proces de evaluare de tip peer-review, efectuată de către doi referenți independenți.

Evaluarea are în vedere, îndeosebi, valoarea științifică a materialelor propuse spre publicare, aspectele de noutate doctrinară, documentarea și informarea bibliografică a autorilor, interesul publicistic al articolelor, respectarea cerințelor tehnice de redactare și stilul publicistic al autorilor.

Articolele acceptate de redacție intră în procesul de tehnoredactare și tipărire cu o lună înaintea publicării.

Redacția recomandă autorilor ca dimensiunile materialelor transmise spre publicare să nu depășească, de regulă, **20.000-40.000** de semne (fără spațiu).

Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Privitor la materialele care se publică, redacția își rezervă următoarele drepturi:

- să le redacteze în conformitate cu regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața”;
- să le publice și în ediția electronică a revistei.

În vederea asigurării respectării deontologiei, prevenirii falsului științific și a plagiatului, autenticitatea textelor ce urmează a fi publicate în Revista științifică „Legea și Viața” va fi verificată prin programul pentru detectarea plagiatului *Plagiarism detector*. Nu vor fi publicate, iar cele publicate vor fi retrase dacă articolele conțin elemente plagiat sau suspiciuni de plagiat, fraude științifice sau date și rezultate falsificate, așa cum sunt definite de *Codul de etică și deontologie profesională a personalului științific și științifico-didactic* aprobat prin decizia CC a ANACEC din 18.12.2018.

De asemenea, opinia autorilor nu exprimă opinia redacției în abordarea subiectelor de referință.

Precizăm că regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața” care trebuie avute în vedere la redactarea materialelor trimise redacției de către autori, precum și procesul de evaluare a acestora sunt disponibile în pagina web: www.academy.police.md

SUMAR:**STUDII ȘI COMENTARII****Ewa KUCZYŃSKA**

Effective Management of Defence and National Security Projects Based on PRINCE2 Methodology on the Example of the Police Academy in Szczytno
Managementul eficient al proiectelor de apărare și securitate națională pe baza metodologiei PRINCE2 pe exemplul Academiei de Poliție din Szczytno.....7

Iulia BULEA

Prevenirea faptelor antisociale săvârșite din motive de discriminare rasială
Preventing antisocial acts committed due to racial discrimination.....20

Ianuș ERHAN, Stanislav REABOI

Registration and records procedure of contraventions and contraventional causes
Procedura de înregistrare și evidență a contravențiilor și cauzelor contravenționale.....28

Dumitru CALENDARI, Vitalie JITARIUC

National and ECtHR selective jurisprudence on decision-making in criminal appeals
Jurisprudența selectivă națională și a CtEDO cu privire la adoptarea deciziilor în apelul penal.....38

Alexandru PARENIUC

Experimentul operativ în activitatea specială de investigații: teorie și practică
Operative experiment in the special investigation activity: theory and practice.....46

Evghenia GUGULAN, Valentina LOHIN

Reflecții teoretico-aplicative privind accesiuinea ca mod de dobândire a dreptului de proprietate
Theoretical-applicative reflections regarding the accession as a modality of obtaining the property right.....53

Mihai MELINTEI

Energy security of the Republic of Moldova in the new international context. Risks and opportunities
Securitatea energetică a Republicii Moldova în noul context internațional. Riscuri și oportunități.....61

TÂNĂRUL CERCETĂTOR**Efrosinia URSU**

Reglementarea pornografiei infantile în legislația Republicii Moldova
Regulation of child pornography in the legislation of the Republic of Moldova.....70

Vasile CONȚESCU

Elemente subiective vizând infracțiunea de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor (art. 276 C. pen. al RM) și realitatea stabilirii lor în practica judiciară a Republicii Moldova

Subjective elements regarding the crime of falsification of elements identification of motor vehicles (art. 276 Penal Code of the Republic of Moldova) and the reality of their establishment in the judicial practice

of the Republic of Moldova.....79

Vitalie COSTIȘANU

Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în contextul ultimelor modificări ale Codului de procedură penală

The competence of the criminal prosecution body of the National Anti-Corruption

Center in the context of the latest changes to the criminal procedure codee.....85

INTERVIURI

Brett ROSE

Strategies and solidarity across the atlantic: enhancing moldovan-american cooperation in criminal justice and law enforcement

Strategii și Solidaritate Transatlantice: Consolidarea Cooperării Moldo-Americane

în Domeniul Justiției Penale și Aplicării Legii.....99

STUDII ȘI COMENTARII

CZU 005.8

DOI 10.5281/zenodo.10725517

Ewa KUCZYŃSKA
PhD

EFFECTIVE MANAGEMENT OF DEFENCE AND NATIONAL SECURITY PROJECTS BASED ON PRINCE2 METHODOLOGY ON THE EXAMPLE OF THE POLICE ACADEMY IN SZCZYTNO

The article presents issues related to the preparation and implementation of projects involving Polish and European aid funds. The author emphasises that the implementation of each project is a complex undertaking, requiring timely and effective and effective action in accordance with the assumed objectives and, above all, the adopted parameters. Effective project management requires specific competences possessed by the implementation team appointed for this purpose, as well as specific skills of this team. The article presents the characteristics of project management, stages of project implementation, the PRINCE2 project management methodology in the Police and the implementation of projects at the Police Academy in Szczytno using the PRINCE2 methodology, taking into account the structure of the project management team. The author believes that project failure is often due to poor project management, the lack of use of an appropriate management methodology. How a project is managed largely determines its success. Proper project management is one of the elements of success, not only of the project itself, but also of the success of the applicant and the entities to which the support, whether in-kind or financial, has been directed.

Keywords: project management, project team, public administration, project manager, PRINCE2 methodology.

MANAGEMENTUL EFICIENT AL PROIECTELOR DE APĂRARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ PE BAZA METODOLOGIEI PRINCE2 PE EXEMPLUL ACADEMIEI DE POLIȚIE DIN SZCZYTNO

În articolul sunt prezentate probleme legate de pregătirea și implementarea proiectelor care implică fonduri de ajutor poloneze și europene. Autorul subliniază că implementarea fiecărui proiect este un angajament complex, care necesită o acțiune în timp util și eficientă în concordanță cu obiectivele asumate și, mai ales, cu parametrii adoptați. Managementul eficient al proiectului

necesită competențe specifice deținute de echipa de implementare desemnată în acest scop, precum și competențe specifice acestei echipe. Articolul prezintă caracteristicile managementului de proiect, etapele implementării proiectului, metodologia de management de proiect PRINCE2 în Poliție și implementarea proiectelor la Academia de Poliție din Szczytno cu folosirea metodologiei PRINCE2, ținând cont de structura echipei de management al proiectului. Autorul consideră că eșecul proiectului se datorează adesea managementului defectuos al acestuia, lipsei utilizării unei metodologii de management adecvate. Modul în care este gestionat un proiect determină în mare măsură succesul acestuia. Managementul corect al proiectului este unul dintre elementele succesului, nu numai al proiectului în sine, ci și al succesului solicitantului și al entităților cărora le-a fost îndreptat sprijinul, în natură sau financiar.

Cuvinte-cheie: management de proiect, echipă de proiect, administrație publică, manager de proiect, metodologia PRINCE2.

1. INTRODUCTION.

In today's rapidly changing environment, the success of an organisation depends largely on self-improvement, i.e. how to prepare for and implement changes performed under time and cost pressure. The execution of tasks largely determined by time and financial resources is the domain of undertakings called projects. The term project functions in our consciousness in very many meanings. The answer to the question 'what is a project' asked in different communities will result in a different answer. An engineer, an artist, a financier, a lawyer or a person with a humanistic background will think differently about a project. However, project management methodologies need to define the concept of a project in a very precise way. According to the PRINCE2 methodology, a project is 'A management environment designed to deliver one or more business products according to the specific requirements of the business'¹. The most important element of a project – the business need – follows directly from this definition. This business need will form the basis for one of the first management documents – the project business case which forms the basis for further project planning and execution.

This article will present one of the of project management methods – PRINCE2 methodology as an effective methodology for managing defence and national security pro-

jects used for many years at the Police Academy in Szczytno.

2. METHODOLOGY.

The methodology of document analysis, the literature on the subject and the legal acts in force at the Police Academy in Szczytno were used during the research.

3. RESULTS.

3.1. Project preparation and implementation. Project management

Preparing and implementing a project with the aid of both national and European funds is a complex undertaking, requiring timely and effective action in accordance with the assumed objectives and, above all, the adopted parameters. Effective project management requires specific competencies possessed by the implementation team appointed for this purpose, as well as specific skills of this team. Broadly understood competencies consist of qualifications, experience and personality traits. The European Union, including Poland, does not impose on project developers a single method of developing and managing projects. Nevertheless, projects developed in accordance with accepted project management standards, such as PRINCE2 or PMBOK® Guide, are evaluated more highly. As a rule, the proposed project management methodologies are supposed to eliminate negative phenomena and excessive risk of implemented projects regardless of their nature and area of implementation. The most important negative phenomena commonly occurring in programmes or projects

¹ 'A Guide to the Project Management Body of Knowledge Third Edition' (PMBOK® Guide), Project Management Institute.

include: poor planning and preparation of projects, as well as their inadequacy to meet the needs of final beneficiaries. Therefore, the preparation of appropriate methodological solutions is important from the point of view of participants in any project. These solutions concern the achievement of project objectives within a defined financial limit, and their correct implementation and evaluation increases the likelihood that the funds received will be spent purposefully. When we talk about management principles, we often mean managing people. In turn, managing people involves defining the activities of organisational units, planning tasks for individuals, organising work, monitoring the performance of tasks and, finally, evaluating. The same applies to project management. According to R. K. Wysocki, 'Project management is a set of methods and techniques based on accepted management principles used to plan, evaluate and control the activities of desired results – on time and on budget, and in accordance with the requirements'².

Project management is also defined as planning, organising, monitoring and directing all aspects of a project and motivating all project participants, leading to the confident achievement of project objectives, safely and within agreed time, cost and performance criteria.

Project management, according to A. Zajączkowska, is also defined as 'the application of knowledge, skills, tools and methods and the harmonisation of the interaction of project implementers to achieve the set objectives, to complete projects within the set time period and to keep costs within the set limit. The management process makes it possible to steer the course of a project. It is the undertaking of integrated activities to achieve project objectives' [14, p. 27].

The American Project Management Institute's definition is that 'project management is the management discipline concerned with applying available knowledge, skills, tools and techniques to meet the needs and expectations of project principals' [2, p. 27]. There are interrelationships between the project management terms presented, as project management as a field of knowledge creates a source of knowledge for managing projects in specific situations. The following, in tabular form, is a specification of project management by E. Turban and J.R. Meredith, which defines the typical characteristics of projects, the main features of project management and the symptoms of mismanagement of projects.

Management is an indispensable part of any project and one of the most impor-

Table 1. Characteristics of project management

Project characteristics	Characteristics of project management	Symptoms of inadequate project management
Uniqueness	Uncertainty	Cost overruns
Longevity	Unpredictability	Deviation from plan
Complexity	Difficulties of implementation	Non-compliance with technical requirements
Significant participation of external contractors	Dependence on external partners	Problems with enforcing contracts
Intensive cooperation	Difficulties in planning	Communication disruption
Multilateral relationships	Need for visualisation	Coordination difficulties
High risk	Special control by the top management	Criticism from the general public, reluctance to take bold decisions
High potential benefits	Of special interest to the top management	Attacks from competitors

Țródlo: E. Turban, J.R. Meredith, *Fundamentals of Management Science, Business Publications, Plano 1985, p. 320.*

² *Ibid.*, p. 62.

tant criteria of its assessment. According to the provisions of the application generator for PO KL, it includes the following stages:

- 1) start of the project,
- 2) implementation of project activities,
- 3) project evaluation,
- 4) project closing [2, p. 28].

Project management taking into account the above-mentioned stages is illustrated in the figure below.

Project management according to the project life cycle includes consecutive phases such as identification, planning, implementation and evaluation. The final evaluation of a project can take the form of an audit.

There are at least 30 different project management methodologies worldwide. In Poland, the most common project manage-

PRINCE2 (a clear and elaborate hierarchy of decision-making levels, where the project coordinator is responsible for the day-to-day management of activities during each phase of the project. The methodology defines a project as an organisation set up for a period of time to deliver one or more business products, according to a defined business case. It leads to a focus on the business aspects of the project, starting with the reasons for bringing the project to life and ending it with its closure [1, p. 21-26]), **IPMA** (an organisation registered in Switzerland that has created an international standard ICB – competence guidelines, according to which a project coordinator should possess not only knowledge and experience, but also high interpersonal skills, which are essential to carry out projects

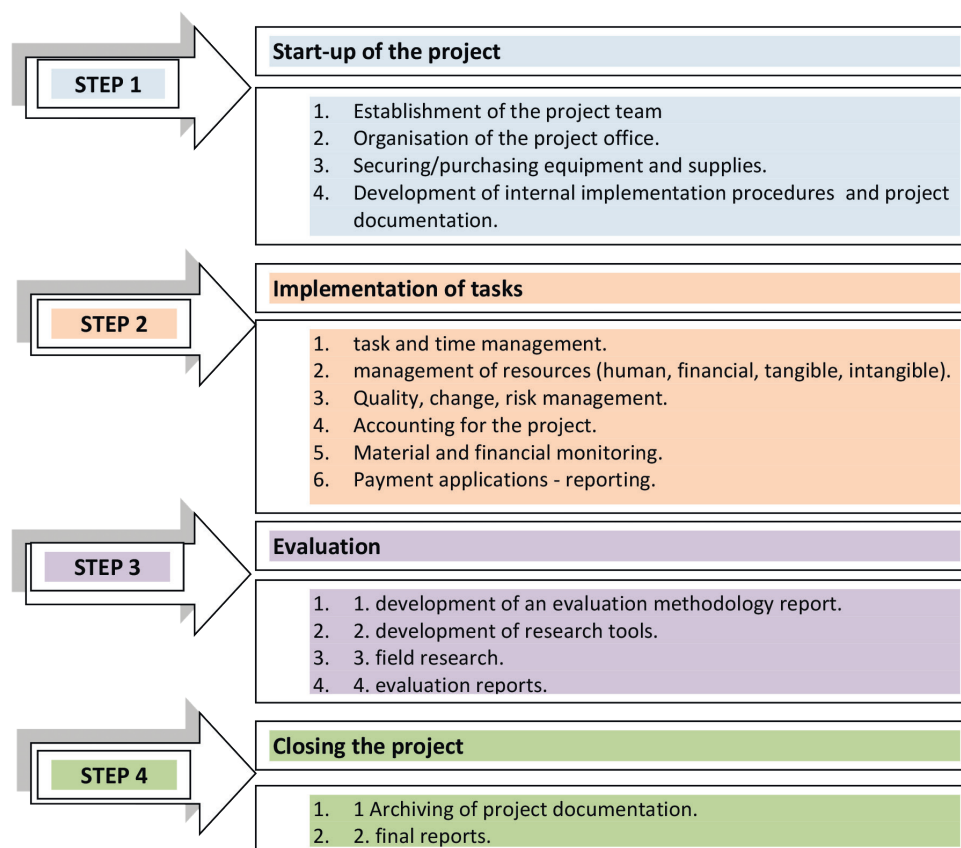

Chart 1. Project management

Source: A. Zajączkowska, *Project coordinator ...* p. 28.

ment standards include: **PMBOK®Guide** (used mostly in commercial organisations, giving a very high degree of autonomy to the coordinator in project management),

successfully. He treats project management as an independent profession), **PCM** methodology – Project Cycle Management, based on the Logic Table Analysis method, which is

the main tool used for project planning during the project identification and development phase. The experience to date in project management in Poland, is largely based on the PCM methodology, which is recommended by the European Commission. The use of this methodology in project management is often referred to as an 'integrated approach' to project lifecycle management, as it aims to support good management practice and effective decision-making during the project lifecycle. Using common project management standards results in the project commissioner, the project manager and those working on the project having a clear understanding of what work should be organised and how the project has been planned and should be implemented [7, p. 5].

When preparing an application (application for funding for a project), project developers usually have one goal in mind – to obtain funding. Many issues are postponed, while every poorly thought-out sentence in the project can generate unnecessary problems at the very beginning of the project. In addition to careful planning of the project's scope of activities, it is necessary to create a management structure that can cope with the considerable number of requirements at the implementation stage. Therefore, when embarking on project management, it is important to familiarise yourself with the various project management standards and select the most appropriate management methodology for your project.

3.2. Project management methodology PRINCE2 in Police

In the management of projects whose beneficiary is the Police, from my own experience, I can state that the PRINCE2 methodology is becoming more and more widespread (increasingly used in the management of research projects and development work for national security and defence at the Police Academy in Szczytno and for ICT projects at the Police Headquarters in Warsaw). The PRINCE2 methodology is widely used in more than 150 countries around the world and demand for it is growing steadily. It is

widely regarded as the leading project management methodology, as evidenced by the more than 20,000 organisations already benefiting from this approach. Today, complex projects often involve several organisations working in partnership or under contract to achieve their objectives. The PRINCE 2 methodology provides a common language when dealing with different organisations and with external suppliers [6]. In addition, it is so generic that it can be applied to any project regardless of the scale and type of project, organisation, geographical location or culture. Because the methodology is generic and based on proven principles, organisations adopting this methodology as a standard can significantly improve their organisational capability and maturity in many spheres, such as research, development of the manufactured product, IT, etc. More on this methodology later in this paper.

Returning to the consideration of project management, it should be noted that it is undoubtedly the art of dealing with unexpected events and counteracting or minimising their harmful consequences. One of the most important conditions for the success of a project is involving the right people and using the right tools. Project management has become an intrinsic part of making a difference in the life of an organisation, and the smooth execution of projects contributes to its success.

Based on my own long experience in project management, I have to say that project management does not end when the grant is paid into the beneficiary's account. It is necessary to remember about the sustainability of a project, also after its completion. This element is related to the maintenance of the effects achieved as a result of the project within 5 years from its completion. Achieving the success of receiving a grant requires hard work, but above all, punctuality. Therefore, every applicant should be aware of the effectiveness and essence of project management.

Project management issues are not the simplest. It should be remembered that project management is much broader than writing an application. It is the implementation of the en-

tire project that is assessed, not just the submitted application. The correct implementation of a project does not only depend on practical skills, but equally importantly on constant deepening of theoretical knowledge [10, p. 9].

The basis for implementing projects co-financed by national or foreign funds is, of course, money. However, it would be a great simplification to look at the implementation of the application from this angle only. Receiving a grant entails great responsibility on the part of the applicant, not only in terms of proper project management, but also proper spending of the granted funds for the implementation of the project, be it a training (soft) or investment (hard) project, achieving the assumed project objectives and indicators. Expenditure of funds must be carried out in accordance with their purpose, with the applicable legal regulations on eligibility and expenditure of funds under a given programme.

In accordance with the Community regulations currently in force, the principle is, inter alia, to finance EU projects from the resources of only one fund (mono-fund principle). In order to avoid many problems in project management, it is worth taking the time to learn about project management methodologies and to consider the time needed to prepare a good project [3].

According to Stanisław Sroka, President of the Management Board of the Project Management Association Poland, project management skills cannot bypass public administration. He claims that 'in times of dynamic changes, globalisation, EU-funded projects, both business and authorities will not do without professional management methods, as projects will soon become an everyday occurrence.' [5].

Public administration, and therefore also the police, is faced with the task of preparing its staff for skilful project management, and this is the case for the majority of its staff involved in obtaining and using aid funds. Effective project management is, above all, the cooperation of a team of people dealing with various areas within an institution.

In the most developed countries, pro-

fessional project management is already a common phenomenon. In Poland, it is only just beginning to be applied, mainly in industries where the tasks to be performed are of a project nature. The guiding principle is 'do it on time and for the money'.

In many countries around the world, project management has become so crucial that without a professionally prepared and certified team, a task has no chance of being funded from other sources, such as public money, or of being implemented. Project management has also become common, if not fashionable, in the police force.

The modern Police poses new challenges to the management, requiring constant improvement of their competences, also in the area of obtaining aid funds. Problems related to the planning and implementation of projects co-financed from EU funds in many police organisational units are not a new issue. Since the 1990s, the Polish Police has been an active beneficiary of aid funds, in particular European funds. This state of affairs required, and still requires, specific standards for project management within the existing organisational structures in the Police, which will enable efficient and more effective implementation of projects, both national and European.

What does national project management or EU project management include?

The following management areas can be distinguished in the management of any project, which can also be distinguished in projects managed by police units, i.e:

- human resources management (e.g. consortium formation, communication between partners, division of roles in the project, organisation of meetings, decision-making, how to resolve disputes and conflicts, and others);

- material resources management (e.g. choosing the project site, equipment, planning the purchase of equipment, materials necessary for the project)

- financial management (e.g. setting the project budget, allocation of funds for the realisation of individual tasks, salary planning, expenses, valuation of own contribu-

tion, watching over the flow of funds),

– time management (duration of the project, time allocation of tasks, when the main and specific objectives of the project are to be achieved, when reports are to be written, when meetings and audits are to be scheduled, when funds are to be transferred by the coordinator

– intellectual property rights management (who will own possible patents, who will be allowed to disseminate the results of the research and in what form, at what point confidentiality will have to be maintained, etc.).

Police practice in project management indicates that simply isolating projects in the planning system and linking them to costs and outputs does not ensure the expected efficiency of activities. This situation can, among other things, lead to a loss of proper control over projects, which prevents the achievement of the intended objectives and results of projects. It has therefore become necessary to create a mechanism for coordinating the course of the project from planning to completion, i.e. project management.

In order to achieve this, in many police units internal regulations have been introduced in the form of orders of commanders, decisions, regulations, as well as, in the case of the Police Academy in Szczytno, in the form of the aforementioned acts, but also Senate Resolutions, which speak about the implementation of projects, both investment projects and various training undertakings with the use of external funds, employment and remuneration of persons within the projects, creation of project teams and other.

Successful project management is not determined by the number of people involved in project activities, but by the way the work is organised. The existing linear organisational structures of many police units and the complexity of project issues involving several entities within a given structure did not allow the application of a simple linear project management system. Therefore, it was necessary to decide on the creation of project teams for the implementation of specific projects from the existing employees of the organisation, which

conditioned the project management structure. At present, there are appropriate teams in each police unit (provincial police headquarters), dealing, among other things, with the acquisition of aid funds for the Police.

In management theory, project teams are referred to variously and appear as project management offices, programme and project offices, project management centres, project support offices and others. Many definitions of a project team can be found in the literature. According to Jerzy Rosiński, a project team is an 'organisational unit, established on the basis of subject specialisation, realising a project under direct supervision of a project manager' [8, p. 196]. G. Kendall i S. Rollins definition of the project team as a centralised organisation dedicated to improving project management practices and results³. The success of the project depends on the staff in the project team. Teams are set up to carry out a project task and are disbanded upon completion.

Analysing the potential possibilities for the implementation of projects from external sources by police units, the following entities can be singled out, whose participation becomes advisable and even necessary for the proper implementation of the project. These are: Department/Section of Finance, Department/Section of Public Procurement, Team of Legal Advisors, the relevant substantive department of a given unit in relation to the scope of the project (e.g. Department of Information Technology for IT projects, Department/Section of Investment and Repairs for investment projects, Prevention Department for projects concerning prevention programmes, training in crime prevention, traffic, crisis management, Criminal Department for projects concerning economic crime, human trafficking and others, Press Team, Internal Auditor, etc.). Within the scope of the activities of police units, we can distinguish two types of projects, which include: 'soft' projects, concerning training projects, international cooperation, implemented in partnership with other entities, and 'hard' projects – investment projects in the area

³ <http://pl.wikipedia.org>.

of IT, communications, transport, supplies, investments and renovations. Successes and failures in project implementation are determined by a variety of factors. According to J. Kisielnicki, the organisation of the project team, i.e. the organisation of the executive level cells, has a huge impact on the success of a project [4].

Regardless of the selected area, activities undertaken in projects, the size and composition of the project team will depend on many factors, including, but not limited to, the type of project (training, investment), the formula for project implementation (project implemented in partnership or as an independent project), the size of the project in the context of the project budget and its area of influence (e.g. the entire Poland, region, police unit). For independent projects, apart from the project manager and coordinator or operational manager (in the case of projects managed in accordance with the PRINCE2 methodology), the project team may also include managers of police organisational units which are competent in terms of the scope and place of project realisation, e.g. Director of the Office of the Cabinet of the KGP, Head of the Finance Department, Head of the Prevention Department, Director of the Institute of Law and others. Each of these managers, depending on the needs, may appoint 1-2 persons who, at the level of implementation of the unit's tasks, will be responsible for them.

The number of participants in project teams, depending on the specifics of the project, its scope and the structure of the unit, can vary from 5-25 people. However, it is important to bear in mind that project team members need to be mutually responsible for the implementation of the project, to take action and achieve goals together, to engage in the work together, to complement each other's skills. Project team members should recognise the need for each other's experience in order to achieve common goals. Communication within the project team is also important and should always be characterised by honesty and trust. The primary reason for setting up project teams is the timing of the project.

In the literature, there are many tips on how to proceed in order to create a good project team that will provide the best conditions for the success of the project. Undoubtedly, the allocation of responsibility to the different functions performed in the project is of great importance.

A good solution in the Police turned out to be the creation in individual police units, mainly at the level of provincial police headquarters, police schools, the KSP, the KGP and the Police Academy in Szczytno of basic organisational units, sometimes independent, subordinate to a large extent directly to the provincial police chiefs, school commanders or the commander-rector of the Police Academy in Szczytno, teams/departments dealing with the acquisition of aid funds, sometimes also with public procurement, which guarantees much higher effectiveness of work in this respect.

The other subjects – the project participants – fall under different management divisions, so issues of leadership and coordination of project activities are important. From the point of view of effective project management, cooperation between the project team leader and its members is important, where the leader will have an overriding role in relation to the team members. In this way, he or she will be able to exert enough influence on them to enable them to carry out their tasks efficiently.

In projects, the positions of coordinator, specialists and assistants have become accepted, but this is not a mandatory set. The most important thing is that the distribution of tasks.

The most important thing is that the distribution of tasks and dependencies between the various positions in a project is clear and guarantees effective management.

The wide range of core tasks performed by the project manager and the new subject matter associated with the implementation of various projects points to a solution that involves appointing a project coordinator or operational project manager in addition to the project manager. This coordinator or operational manager often comes from the

organisational unit dealing with fundraising in the police unit and is primarily responsible for administrative and content-related support of the project, including communication support within the project team and communication with external institutions involved in project implementation, e.g. partners, institutions implementing projects, supervising project implementation and others. In addition, persons working in the appointed teams for assistance funds in police units perform coordinating functions for all projects implemented within a given police voivodeship headquarters, police school, the Police Headquarters or the Police Academy in Szczytno. Depending on the selected project manager, the coordinator functions in double or triple subordination for the duration of the project, depending on the number and type of projects implemented, which sometimes causes difficulties in proper project implementation.

Usually, projects in the police are traditionally managed on the basis of internal regulations, created for the purpose of project implementation, where the persons included in project teams, their tasks, responsibility, subordination, methods of communication, making key decisions, etc. are designated. However, nowadays, there is an increasing emphasis by various institutions, launching competitions, on managing projects based on an accepted, arbitrary project management methodology, e.g. PRINCE2, PMBOK, or another one mentioned earlier.

These methodologies can be a valuable source of solutions and guidance which, once the specifics of the institution that is the Police are taken into account, can provide important support for building a management concept for a specific project of a specific police unit. Therefore, in Police units, e.g. the Police Academy in Szczytno, the Central Forensic Police Laboratory in Warsaw, projects are increasingly being managed based on the PRINCE2 methodology. Additionally, for this element, described in the application form (point concerning project management) with an indication of the selected project management methodology, the beneficiary

may receive, during the evaluation, additional points. For this reason, some police units, including APol, educate their employees in the selected project management methodology, directing them to training courses organised by external companies.

3.3. Project implementation at the Police Academy in Szczytno using the PRINCE2 methodology

In projects implemented at the Police Academy in Szczytno in the field of defence and national security, funded by the National Centre for Research and Development, a Project Management Team is established using the PRINCE2 methodology. The Steering Committee (SC), consisting of representatives of the leader (Police Academy in Szczytno), consortium partners and possibly potential end-users of the project, is responsible for making strategic decisions in the project. The overarching role in the Steering Committee is held by the Chair of the Steering Committee, who has ultimate responsibility for the project. The other members are an advisory body. The Chair of the Steering Committee requests the appointment of Steering Committee members on the side of the Main Supplier (consortium partners), who design, produce, support, supply and implement the project products, and the Main User (leader, potential recipients of the project end results), who is responsible for determining the needs of those who will use the project products. The Steering Committee is accountable to the University's management for the successful implementation of the project and has strategic project management responsibilities. In addition, it is responsible for communication between the project management team and stakeholders outside the project management team. The Steering Committee disposes of the funds provided for the project and oversees the implementation of the project and the proper spending of the funds.

In particular, the SC's tasks include:

- approving plans for the implementation of individual stages of the project schedule
- approving the final results of the im-

plementation of the research and development stages of the project and giving permission to start the next stage in the project;

- managing project risks and making key decisions

- regarding the introduction of emergency plans;

- issuing general guidelines for project implementation;

- approving changes to the project scope, schedule and cost estimate;

- making decisions on issues submitted to the Steering Committee;

- supervising the proper implementation of the project in terms of its legitimacy

and further continuation of the project, realisation of the main objective and detailed objectives of the project, project schedule and cost estimate;

- approval of interim reports on the implementation of the Project milestones and the final report;

- approval of the project closure;

- delegating authority and issuing guidance to management team members;

- improving communication processes between members of the Project Management Team and the unit's management, and responding to the needs communicated by the main recipients and users of the project.

The Chair of the Steering Committee is approved by the Commandant-Rector already at the application preparation stage. He/she has the ultimate responsibility for the project, being supported by the Lead User and the Lead Supplier. The role of the Chairperson is to ensure that the project remains focused throughout its lifecycle on the achievement of its objectives and on the delivery of a product that will deliver the anticipated benefits. The Chairman must also ensure that the project creates value for money by delivering the project in a cost-conscious manner that balances the requirements of the business, user and supplier. Throughout the life of the project, the Chairman is responsible for the business case (the justification for the project, including costs, benefits, risks, timescales, against which its continued valid-

ity is verified). In addition, the Chairman also makes the final decisions and is supported by the Lead User and Lead Supplier in making these decisions.

Project management cannot be completed without a good project manager. This role is played by a project manager who should possess a number of competencies and skills that will enable him or her to carry out a project in accordance with the principal's requirements and, in so doing, not to exceed the deadline and the approved budget. The person who is appointed to this position is responsible for the implementation of the project and the end result of the project, which is formally reflected in the project initiation documentation. As a rule, only one project manager is appointed for a given project team. For the duration of a project, a project manager should not be in charge of multiple projects at the same time. The requirements for the manager depend on the specifics of the project and the members of the Project Team.

The Project Manager coordinates the work of the Project Team, which is made up of persons responsible for the actual execution of activities, actions within the assigned tasks of the project schedule, and the achievement of final results of a specified range and quality parameters. The role of the project manager is managerial in nature, however, in addition to mastering the basic managerial roles, project management requires this person to be above average in simultaneously performing many different functions in the project environment. The project manager identifies a project operations manager who supports the Chair of the Steering Committee in all management activities of the project.

A project operational manager is a person who supports the project manager in the day-to-day coordination of the project in accordance with the established schedule, cost estimate, substantive scope and objectives of the project, established indicators for the project. Within the Project Management Team there is also a separate structure of a nature supporting the Project Manager in the scope of project management, the so-called Project

Support. Persons involved in project support are paid from the project's indirect costs. The Project Support team includes persons responsible for administrative, financial and legal support of the entire project, a person responsible for public procurement, members of organisational units responsible within the unit for procurement and warehouse management. In addition, individual units are required to provide assistance. Project support is not mandatory from a formal point of view. If it is not, the Project Manager can fulfil this role. The Project Support function can also be carried out by the Project Office or by persons specifically designated for the project.

The structure of the project management team based on the PRINCE2 methodology is shown in the chart below.

At the Police Academy in Szczytno, a number of nationally funded defence and national security development projects are managed based on the PRINCE2 methodology. However, it should be emphasised that the people who manage these projects, in the unit responsible for aid funds at the academy, have been trained in this methodology, passed an exam and obtained the PRINCE2

Foundation certificate – an international certification of substantive and practical knowledge in the application of the PRINCE2 method in project management.

There is also the PRINCE2 Practitioner certificate, which is also an international certification of substantive knowledge for experienced practitioners in project management based on the PRINCE2 methodology. However, in order to obtain it, you must first pass the PRINCE2 Practitioner exam.

The entire project management cycle is described in the form of a decision of the Commandant-Rector of APol, an internal provision regulating issues related to project implementation for a specific project. Each project has a provision created for the purpose of its implementation, regulating its implementation on the premises of the university, as well as outside, in the case where APol is a project partner. The situation is similar in the Police field units (PCCs, Police Schools, KGP), where separate internal regulations are created for the purposes of project implementation.

What, then, does the use of a specific methodology for managing national security defence projects in the Police give? Can it be

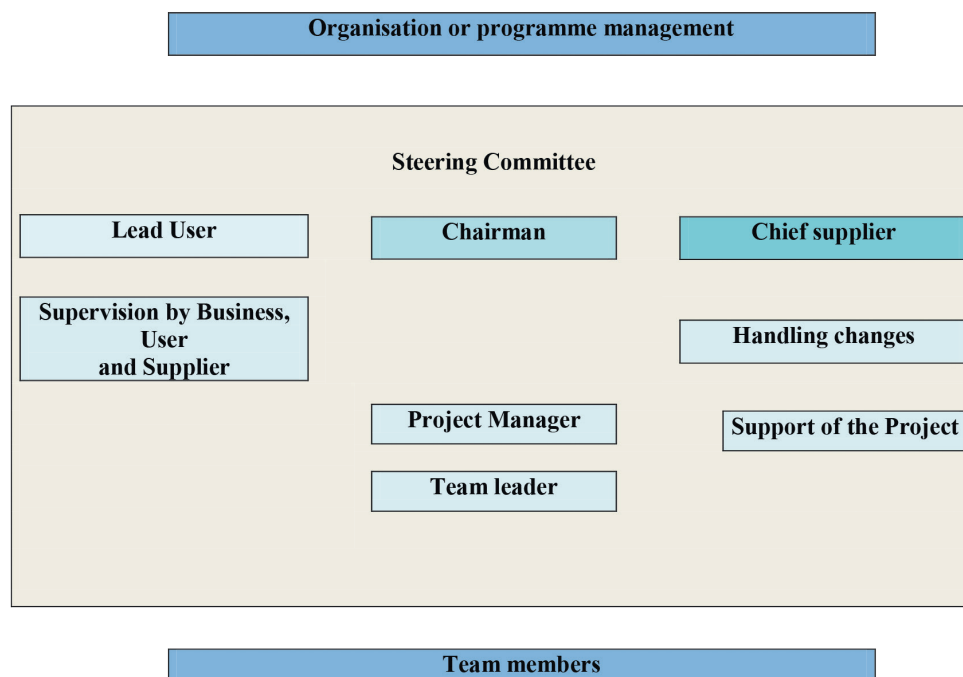

Figure 2. Project management team structure based on PRINCE2 methodology

Source: A. Murray, PRINCE2™ – *Skuteczne zarządzanie projektami*, Londyn: TSO 2009, p. 36.

a cure for problems in projects? Does the use of an appropriate methodology guarantee the success of a project? A project management methodology tells you how to run a project in a controlled manner. At the same time, it does not ensure the elimination of problems that may arise during its implementation, but successively implemented it can guarantee a number of important elements, which include:

- Ø full control of the project from inception to completion;
- Ø full and appropriate involvement of all stakeholders;
- Ø guarantee of an up-to-date business case for the project and therefore security for the business funding the project,
- Ø others.

It is also important to realise that the methodology tells you what to do and why you should do it when managing a project, but says very little about how to do it. This approach, on the one hand, gives freedom to the project manager in the choice of project management tools and techniques, while on the other hand, it is difficult to treat a methodology without implementation mechanisms as a complete project management tool.

It is impossible to list and describe in a few words all aspects of project management in the Police on the basis of the PRINCE2 methodology. However, it is worth bearing in mind the predispositions of individual employees for the tasks they perform, their competences and experience. It is also important that the relationships between individual positions, both civilian and uniformed, guarantee continuity of work in the project, clear responsibilities and, most importantly, give confidence that at any time there will be someone in the project office who can take appropriate action in the event of a crisis situation. It is therefore worth remembering about an effective flow of information between the various departments, as a duplicated mistake can have severe consequences. A project coordinator should not at the same time be the only person familiar with the entire project, as his/her absence may paralyse the project

work and, although no one is irreplaceable, it is worth bearing in mind when assigning responsibilities that even the best sometimes fall ill or take a rest, and that abandoned and untimely project activities may result in drastic consequences for the entire police unit.

4. CONCLUSIONS.

In conclusion, it should be mentioned that there is no ideal project management structure to fit every project. Especially in the case of projects co-financed by the European Social Fund, where the variety of positions and links between them is particularly large. It is also not useful to model the structures of similar projects carried out in other even the best institutions. After all, each organisation is governed by its own laws, has a different culture, resources or environment. So when planning how to manage projects, you need to take these factors into account. Therefore, the more time we devote to planning, the fewer surprises will await us at the project implementation stage, and thus the fewer sleepless nights in the project office and subsequent negative consequences.

The Police Headquarters provides support to the police field units, not only through the development of analyses and information materials on obtaining and use of aid funds, but also through a series of meetings with people working in units involved in obtaining aid funds and implementing in the Police. Thanks to these activities, it becomes possible to exchange knowledge and experience of units in the field in question. In addition, projects with the participation of the Police are presented, threats and barriers to their implementation are pointed out, as well as new solutions and opportunities for EU support at conferences and meetings organised by the Police Academy in Szczytno, which has extensive experience in obtaining and implementing projects using aid funds.

In conclusion, it should also be emphasised that every project will be successful if we manage to develop the right competencies related to the ability to independently and effectively manage projects (not only Europe-

an), irrespective of the constantly changing rules, guidelines and procedures of individual specific programmes [9].

Often project failure is due to poor project management, the failure to use the right management methodology. How a project is

managed largely determines its success. Proper project management is one element of the success not only of the project itself, but also of the success of the applicant and of those to whom the support, whether in kind or financial, has been directed.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Bradley. K., Podstawy Metodyki Prince2, Centrum Rozwiązań Menadżerskich S.A., Warszawa 2005.
2. Ducan W. R., A Guide to the Project Management Body of Knowledge, Project Management Institute, For Campus Boulevard 1996.
3. Jarnuszkiewicz A., Planowanie projektu decyduje o sukcesie [in:] Fundusze Europejskie nr 5/2008
4. Kisielnicki J., Zarządzanie projektami. Ludzie, procedury. Warszawa 2011.
5. Matoga K., Urzędnicy muszą umieć zarządzać projektami, www.samorząd.infor.pl, 24.09.2007.
6. Murray A., PRINCE2™ – Skuteczne zarządzanie projektami, OGC Official Product, Publication Sourced from the Official Publisher of PRINCE2™, The Stationery Office, London 2009.
7. Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Podręcznik Zarządzania Cyklem projektu, May 2004.
8. Rosiński J., Zarządzanie projektem : model najlepszych praktyk, Kraków: IFC Press, 2003.
9. Stefanicka A. Zarządzanie projektem unijnym i związane z nim ryzyko [in:] Prawo Przedsiębiorcy of 10.03.2010.
10. Szuszman M., Fundusze unijne od podstaw (2007–2013), przewodnik metodyczny, Włocławek 2010
11. Wachowiak P., Kierowanie zespołem projektowym [in:] Zarządzanie projektem europejskim, Warszawa 2007.
12. Weiss E., Bitkowska A., Samorząd terytorialny beneficjentem środków unijnych, Warszawa 2015.
13. Wysocki R. K., Efektywne zarządzanie projektami, Ed. III, Wyd. Helion, 2005.
14. Zajączkowska A., Koordynator projekty. Instrukcja skutecznego zarządzania projektami unijnymi z suplementem elektronicznym do monitoringu zadań, Gdańsk 2010.

DESPRE AUTOR

Ewa KUCZYŃSKA,

PhD,

Director of the Research Coordination Institute,

Police Academy in Szczytno, Poland,

Expert for the evaluation of applications under

Priority IV OP HC

for universities in the National Centre for

Research and Development,

colonel,

e-mail: e.kuczynska@apol.edu.pl

ORCID: 0000-0002-0478-7010

Iulia BULEA,
dr., asist. univ.

PhD,
University Assistant

PREVENIREA FAPTELOR ANTISOCIALE SĂVÂRȘITE DIN MOTIVE DE DISCRIMINARE RASIALĂ

Discriminarea rasială, definită ca tratare nedreaptă a unor persoane sau grupuri pe baza originii rasiale sau etnice, poate avea efecte semnificative în diverse domenii, inclusiv la locul de muncă, în educație și în societate în general. Consecințele actelor discriminatorii includ excluderea socială, stigmatizarea, declinul în calitatea vieții, frica, scăderea stimei de sine, sărăcia, violența și dezintegrarea socială. Între discriminare și inegalitate socială există o strânsă legătură, context în care subliniem aspectul legat de disparitățile ce țin de accesul la oportunități și resurse. O să abordăm cele mai eficiente strategii de prevenire prin punctarea rolului mediului online în promovarea drepturilor omului și combaterea discriminării, recunoscând că acest spațiu poate fi folosit atât ca instrument puternic pentru conștientizare și educație, cât și ca mijloc de perpetuare a inegalităților existente. Soluția la problema globală a discriminării rasiale este reprezentată de eforturile coordonate și constante la nivel individual, instituțional și societal.

Cuvinte-cheie: discriminare rasială, strategie, drepturile omului, prevenire, vulnerabil.

PREVENTING ANTISOCIAL ACTS COMMITTED DUE TO RACIAL DISCRIMINATION

Racial discrimination, defined as the unfair treatment of individuals or groups based on their racial or ethnic origin, can have significant effects in various domains, including the workplace, education, and society at large. The consequences of discriminatory acts include social exclusion, stigmatization, a decline in the quality of life, fear, diminished self-esteem, poverty, violence, and social disintegration. There is a close connection between discrimination and social inequality, wherein we emphasize the aspect related to disparities in access to opportunities and resources. We will address the most effective prevention strategies, highlighting the role of the online environment in promoting human rights and combating discrimination, acknowledging that this space can be used both as a powerful tool for awareness and education and as a means of perpetuating existing inequalities. The solution to this global issue lies in coordinated and ongoing efforts at the individual, institutional, and societal levels.

Keywords: racial discrimination, strategy, human rights, prevention, vulnerability.

1. INTRODUCERE.

Menționez faptul că utilizăm conceptul de discriminare rasială astfel cum este el abor-

dat în legislație și în literatura de specialitate, deși considerăm că este mai adecvat să ne exprimăm cu privire la diversitatea etnică și cul-

turală. Această expresie nu este utilizată în sens peiorativ, ci urmărește să fie în concordanță cu modul comun de redare a noțiunii. Catalogarea indivizilor în funcție de rasă este criticată adeseori, însă formularea e încă utilizată în mod frecvent. Oamenii pot fi clasificați în grupuri etnice, bazate pe caracteristici culturale și geografice, dar aceste categorii nu corespund unor diferențe biologice semnificative.

Autorul Jamie Susskind, susținând faptul că nu orice discriminare este nedreaptă și nu orice nedreptate este ilegală, identifică trei semnificații ale conceptului de discriminare. Cea dintâi este neutră, cu referire la diferențierea simplă a unui lucru de altul (poate fi făcută și în mod apreciativ). A doua se raportează la diferențierile injuste între oameni, pe când cea din urmă, având semnificație juridică, descrie reguli sau acte ce sunt contrare normelor legale în vigoare care interzic tratarea nefavorabilă a unor indivizi. [1, p. 318]

Discriminarea rasială reprezintă tratarea unei persoane sau a unui out-grup în mod injust, pe baza originii rasiale sau etnice. Această formă de discriminare implică acordarea de privilegii sau impunerea de restricții, creând o ierarhie socială bazată pe diferențele de culoare a pielii, etnie sau origine națională. Discriminarea rasială poate să se manifeste în diverse contexte, inclusiv la locurile de muncă, în educație, servicii publice și în societate în ansamblu. Există mai multe modalități de exprimare a acestui comportament negativ, printre care: evitare, excludere, deosebiri, antipatie, restricții, preferințe, discurs de ură, trolling, hărțuire, violență fizică sau chiar exterminare. O parte dintre acestea se pot manifesta și prin intermediul sistemelor digitale.

2. METODOLOGIE.

Elaborarea prezentului studiu a implicat utilizarea unui set diversificat de metode de cercetare. În acest sens, am recurs la *metoda analizei logice*, procedeu de investigare și evaluare a argumentelor și a structurilor raționale pentru a determina validitatea și coerența conținutului tezei. Această metodă este importantă pentru construirea unei expuneri logice și unitare. De asemenea, am aplicat *metoda anali-*

zei critice, abordare ce a facilitat sintetizarea și analizarea, inclusiv evaluarea critică, a perspectivelor din domeniile de specialitate. Astfel am asigurat o viziune obiectivă asupra diverselor puncte de vedere prezentate în lucrare, contribuind la dezvoltarea unei radiografieri echilibrate a subiectului cercetat. În cadrul articolului, am adoptat și *metoda clasificării*, punând în valoare criteriile specifice care au facilitat identificarea și diferențierea entităților relevante. Prin aplicarea acestei metode, am contribuit la structurarea și organizarea corespunzătoare a informațiilor, consolidând astfel coerența și claritatea argumentației. Combinarea acestor metode de cercetare a permis obținerea unei perspective comprehensive asupra subiectului abordat, contribuind la calitatea și robustețea analizei realizate.

3. REZULTATE.

3.1. Analiza formelor discriminării rasiale și implicațiilor în societatea contemporană

Ca forme de discriminare, putem identifica: discriminarea directă (se produce atunci când un individ primește un tratament inferior față de un alt om, aflat într-o situație asemănătoare, fie că acesta a fost, e sau ar putea fi într-un context similar, pe baza oricărui criteriu de discriminare stipulat în normele legale actuale); discriminarea indirectă (când o regulă, un standard ori o abordare aparent neutră aduce prejudicii unor indivizi, pe baza criteriilor specificate în cadrul legislației curente, exceptând situațiile în care aceste reguli, bareme sau abordări sunt obiectiv și legitim fundamentate, iar modalitățile de a ajunge la acest scop sunt potrivite și indispensabile. Discriminarea indirectă se referă la orice acțiune activă sau pasivă care, prin impactul său, avantajează sau dezavantajează nejustificat, supunând unui tratament injust sau degradant un om, un out-grup ori o comunitate în comparație cu altele [2], aflate în aceleași circumstanțe); discriminarea multiplă (se întâmplă atunci când o persoană sau o colectivitate primește un tratament distinct, în cadrul unei circumstanțe uniforme, pe baza mai multor criterii de discriminare, cumulativ); hărțuirea (este orice conduită ce duce la instituirea unei

atmosfere descurajante, ostile, degradante sau jignitoare, pe baza deosebirilor de naționalitate, etnie, limbă, credință religioasă, clasă socială, principii, gen, orientare sexuală, asociere cu un grup defavorizat, vârstă, dizabilitate, statut de refugiat [3, pp. 44-46] sau azilant, ori alt indicator); victimizarea (se referă la orice formă de reacție defavorabilă, generată în urma unei plângeri sau a unor demersuri legale, la adresa unei presupuse încălcări a principiilor egalității de tratament și a interdicției discriminării); dispoziția de a discrimina (constă într-un îndemn transmis de la o entitate sau colectivitate către o altă entitate sau grup, cu scopul de a institui tratamente discriminatorii) [4].

Discriminarea rasială și faptele antisociale motivate de discriminare reprezintă probleme complexe care afectează coeziunea socială și drepturile fundamentale ale omului, prevenirea lor fiind esențială în societatea contemporană. Profilaxia în această sferă se aliniază cu principiile fundamentale ale drepturilor omului, inclusiv dreptul la egalitate, nediscriminare și drepturile individuale ale fiecărui membru al societății. O societate în care oamenii sunt tratați cu respect și echitate contribuie la crearea unei comunități încheiate. [5, pp. 162-163]

Faptele motivate de ură creează diviziuni și tensiune în cadrul societății, prin prevenirea acestora încurajându-se comuniunea comunitară și construindu-se un mediu în care diversitatea este apreciată și valorizată, mai unit și mai rezistent la conflicte, capabil să abordeze problemele colective. O societate în care discriminarea rasială este redusă sau eliminată contribuie la o dezvoltare sustenabilă, asigură accesul egal la oportunități educaționale, la locuri de muncă și la resurse, sprijinind creșterea economică și progresul pe termen lung. Este și un mod de consolidare a relațiilor diplomatice, prin care se atrag investiții și se promovează schimburile culturale și economice. Prin faptul că un stat are inițiative și depune diligențe pentru a implementa strategii de prevenire a discriminării, se construiește o reputație pozitivă a țării respective pe scena internațională.

Relevanța promovării siguranței cetățeanului în contextul dezvoltării spiritului ci-

vic european se evidențiază prin diversitatea domeniilor de interes acoperite de sistemul de menținere a ordinii publice: stabilitatea politică, protejarea drepturilor cetățenești, implementarea legilor și hotărârilor judiciare, conviețuirea armonioasă în societate, precum și eficiența serviciilor de stat. În practică, acest spirit civic trebuie să se bazeze pe convingere și responsabilitate, atât la nivel particular, cât și la nivel societal. [6, p. 11]

Într-un mediu în care toți indivizii sunt încurajați, tratați cu respect și au șanse egale, se stimulează o atitudine proactivă, prin care oamenii contribuie la creionarea propriului climat social. Eliminarea barierelor discriminatorii permite exploatarea deplină a potențialului fiecărui membru al societății, contribuind astfel la inovație și progres. Promovarea unei societăți în care diversitatea este recunoscută și valorizată, iar toți oamenii sunt tratați cu considerație, este extrem de importantă. Mai mult decât atât, prevenirea discriminării rasiale și a infracțiunilor determinate de ură servește ca un model de comportament pentru viitoarele generații, educația și conștientizarea în această direcție creând societăți incluzive și tolerante pentru generațiile care vin.

3.2. Analiza cauzelor și consecințelor faptelor antisociale motivate de discriminare rasială

„Drepturile omului reprezintă fundamentul existenței și coexistenței umane, universale, indivizibile și interdependente, definind umanitatea. Ele întruchipează principiile ce formează piatra de căpătâi a demnității umane”, aprecia secretarul general al ONU în discursul rostit cu prilejul aniversării a jumătate de secol de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului. [7, p. 5]

Identificarea rădăcinilor acestui fenomen implică o amplă radiografiere a mai multor sfere de cercetare, începând cu psihologia și continuând cu sociologia, criminologia, dreptul penal și neuroștiințele. În domeniul psihologiei, se explorează aspecte precum formarea prejudecăților, dezvoltarea identității și impactul experiențelor personale asupra atitudinilor discriminatorii. Sociologia aduce în

discuție influențele structurilor sociale, culturale și economice asupra formării comportamentelor de acest fel în cadrul comunităților. Criminologia se ocupă de analiza și înțelegerea comportamentelor antisociale, inclusiv a celor motivate de discriminare rasială, și contribuie la dezvoltarea strategiilor pentru prevenirea și gestionarea acestora. Dreptul penal investighează și sancționează actele discriminatorii, oferind un cadru legal pentru protejarea drepturilor individuale și combaterea discriminării. Neuroștiințele aduc o perspectivă aprofundată asupra modului în care creierul percepe și procesează informațiile legate de diversitate și alteritate, contribuind la explicarea mecanismelor subiacente comportamentelor discriminatorii. Aceste domenii de cercetare interconectate oferă o perspectivă comprehensivă asupra discriminării rasiale, evidențiind complexitatea și multidimensionalitatea acestui fenomen. Cercetarea amănunțită a factorilor psihologici, sociali, juridici și neurologici asociați discriminării rasiale este esențială pentru dezvoltarea unor strategii eficiente de prevenire și pentru promovarea unei societăți în care diversitatea și egalitatea sunt valori fundamentale.

Catalogarea și discriminarea grupală servesc adesea ca fundament al acelor ideologii care tolerează și susțin persecuția. Persoanele vulnerabile și minoritarii sunt excluși din categoria celor majoritari, urmând a se disemina prejudecăți destinate să creeze o disociere și să modifice percepția asupra lor. [8, p. 23]

Indivizii pot dezvolta un comportament cu biasuri și stereotipuri, având ca elemente determinante: mediul familial, modelele, mediul înconjurător (școală, prieteni, colegi, comunități din care fac parte, media, cultura populară), apartenența activă la diverse entități, experiențele proprii, predispoziția de a vedea realitatea într-un mod specific, existența unor legi ori politici discriminatorii, reticența față de situații străine, valorile și practicile culturale, factorii socio-economici, dorința de putere. Motivarea discriminatorie amplifică și accentuează caracteristicile infracțiunilor săvârșite din aceste cauze, subliniind ura sau intoleranța față de grupurile targetate. Este posibil ca în cazul în care la cercetarea unei infracțiuni nu se identifică ni-

ciun mobil, acesta să fie legat de sentimentele de ură pe care cel care a comis-o le resimte pentru victimă. Această dimensiune a infracționalității aduce în prim-plan aspecte complexe ale psihologiei umane și interacțiunilor sociale. Percepțiile afective de ură pot proveni dintr-o varietate de surse, inclusiv din prejudecăți rasiale, xenofobie sau alte forme de discriminare. Fără a intra în detalii, menționăm faptul că, în astfel de situații, investigarea devine nu doar o chestiune de identificare a faptelor, ci și de explorare a substratului emoțional și social care a condus la săvârșirea infracțiunii. Factori precum intoleranța culturală, stereotipurile răspândite în societate și lipsa educației privind diversitatea pot contribui la formarea acestor trăiri negative. În vederea prevenirii faptelor antisociale motivate de discriminare rasială, trebuie abordate și înțelese aceste aspecte subiacente, pentru a dezvolta strategii eficiente de combatere a urii. [9]

Consecințele faptelor antisociale determinate de discriminare rasială sunt numeroase, îngrijorătoare și cu implicații multiple, influențând nu doar indivizii direct afectați, ci și comunitățile și societatea în ansamblu. Atitudinile discriminatorii, ca sursă a acestui fenomen, pot să conducă la: excludere socială, marginalizare și dogmatism [2], persoanele sau out-grupurile fiind relegate din participarea activă în cadrul colectivităților și experimentând izolarea socială; stigmatizare [2], acțiuni care afectează negativ imaginea de sine a persoanelor discriminate, contribuind la perpetuarea unui cerc vicios de alienare; declin în calitatea vieții prin limitarea accesului la: educație, locuri de muncă, un venit stabil, servicii de sănătate și alte resurse; frică și nesiguranță, deoarece persoanele afectate devin vulnerabile la acte de hărțuire, violență sau alte forme de agresiune; perpetuarea ciclurilor de sărăcie, prin faptul că indivizii discriminați întâmpină obstacole în accesul la oportunități economice și educaționale; violență în comunități, faptele antisociale motivate de discriminare contribuind la un ciclu de agresivitate, generând conflicte și tensiuni sociale [10]; dezintegrare socială, scindând comunitățile și slăbind coeziunea interumană; lipsa unei perspective pe termen lung; restricționarea dreptu-

rilor de a exploata și utiliza resursele esențiale, inclusiv învățământ, locuințe și sistemul contributiv de asigurări [11]; scăderea stimei de sine, cu impact negativ asupra sănătății mentale și bunăstării psihologice a victimelor; încălcarea drepturilor omului și săvârșirea de infracțiuni. Inegalitatea este un indicator important al disponibilității unei societăți de a tolera vulnerabilizarea membrilor săi, de a accepta oportunități și libertăți radical diferite în interiorul granițelor sale. [12, p. 53]

În contextul discriminării rasiale, inegalitatea devine adesea evidentă în disparitățile de tratament și oportunități între diferite grupuri etnice sau rasiale. Cercetările științifice relevă că prejudecățile și stereotipurile existente într-o societate pot influența decisiv distribuția resurselor și accesul la servicii. În consecință, grupurile vulnerabile sunt adesea expuse la condiții nefavorabile, precum sărăcie, lipsă de acces la educație de calitate, servicii medicale inadecvate, dar și stimă de sine scăzută, cu toate implicațiile care derivă de aici (sentimente de alienare, lipsă de încredere și, uneori, chiar internalizarea stereotipurilor, ceea ce afectează negativ sănătatea mentală și bunăstarea generală). Conștientizarea profundă a impactului pe termen lung asupra indivizilor și comunităților, precum și abordarea detaliată a aspectelor complexe pe care le presupune discriminarea, la care am făcut referire anterior, luând în considerare atât factorii structurali, cât și cei culturali care contribuie la perpetuarea inegalității sunt primii pași care trebuie făcuți pentru a crea un mediu în care fiecare individ să se simtă valorizat și respectat.

3.3. Discriminarea rasială – strategii eficiente de prevenire

Oricât de mult a fost analizat, tratat și dezbătut acest subiect, identificându-i-se cauzele, condițiile determinante și favorizante, efectele, modalitățile de prevenire, descurajare, combatere și sprijin pentru persoanele vulnerabile, entitățile pretabile a colabora în demersurile de eliminare a discriminării rasiale, aceasta rămâne o problemă socială semnificativă, cu implicații profunde asupra indivizilor și a societății în ansamblu. În lumina acestui

context, cercetările științifice și strategiile de profilaxie au evoluat rapid pentru a identifica factorii de influență și pentru a dezvolta intervenții eficiente.

Prevenirea, abordată din perspectiva aplicării legii, reprezintă în esență acea activitate prin care autoritățile abilitate aduc la cunoștința indivizilor din diverse comunități informații despre săvârșirea, consecințele și impactul faptelor antisociale, în scopul de a le anticipa și contracara. Eforturile întreprinse aduc avantaje pentru ambele entități implicate, atât pentru autorități, cât și pentru cetățeni, având în vedere că atât ei, cât și statul sunt afectați de conduitele ilegale. Aceasta reprezintă o abordare pe termen lung care vizează protejarea securității prin implementarea unor strategii integrate, coerente, uniforme și eficiente împotriva infracționalității. [13]

O parte însemnată a progresului în prevenirea discriminării rasiale provine din cercetările științifice care au evidențiat mecanismele psihologice și sociologice implicate în perpetuarea acestui fenomen. De la studiile asupra stereotipurilor și prejudecăților până la cercetările privind impactul politicilor publice, aceste contribuții aduc înțelegere și clarificare în dezvoltarea de strategii eficiente. În paralel cu aceste progrese în cercetare, au fost dezvoltate și implementate strategii eficiente pentru prevenirea discriminării rasiale, cum ar fi educația interculturală, formarea cadrelor didactice și sensibilizarea publicului. De asemenea, abordarea prin intermediul politicii și legislației a jucat un rol semnificativ la eliminarea practicilor discriminatorii și promovarea egalității.

Pentru a fi mai eficiente, strategiile de profilaxie trebuie implementate cât mai devreme. Astfel, considerăm oportune introducerea în programele școlare a unor cursuri obligatorii sau a unor module în cadrul disciplinelor de profil (educație/cultură civică, spre exemplu) care să abordeze teme precum diversitatea, toleranța și istoria luptei împotriva discriminării rasiale, prezentarea de materiale ce ar promova înțelegerea și respectul pentru oameni, ateliere care să dezvolte abilități sociale, cum ar fi empatia, comunicarea inter-

culturală și rezolvarea pașnică a conflictelor [14], activități extracurriculare de încurajare a interacțiunii și înțelegerii între elevi din diferite medii culturale și etnice.

Trecând mai departe, de la copii la adolescenți și adulți – dacă e să avem în vedere că în ultimii ani a crescut tot mai mult interesul pentru evenimentele de dezvoltare personală – se poate fructifica oportunitatea de a organiza seminare în vederea aducerii la cunoștința oamenilor a elementelor legate de impactul discriminării rasiale, pentru a promova conștientizarea asupra diversității și a implementa valorile de respect și egalitate. În al treilea rând, trebuie luată în calcul implicarea părinților elevilor, prin participarea acestora la sesiuni de informare cu privire la modul în care pot contribui la eliminarea prejudecăților și diferențierilor pe care copiii le fac, de cele mai multe ori neasumate.

În comunități, se pot implementa programe educaționale, programe de granturi, proiecte de mentorat în care indivizii din grupurile minoritare pot fi ghidați spre realizarea obiectivelor personale și profesionale, campanii de conștientizare pentru a atrage atenția asupra importanței combaterii discriminării rasiale, promovarea în mass-media locală a programelor antidiscriminare, prezentarea de cazuri și efecte concrete ale manifestărilor discriminatorii, precum și integrarea în servicii a membrilor minorităților din comunitățile respective. Cele mai avizate entități pentru organizarea de platforme instructive sunt organizațiile guvernamentale și neguvernamentale de profil, administrațiile publice locale, în special cele în cadrul cărora există comunități vulnerabile (minorități), structurile de prevenire de la nivelul instituțiilor cu atribuții de ordine publică, mass-media, angajatorii, cadrele didactice din mediul preuniversitar și universitar, studenții unităților de învățământ care au în curriculum discipline adiacente acestui subiect, voluntarii și chiar reprezentanții minorităților. În Europa, cea mai cuprinzătoare categorie minoritară este cea romă. [11]

Potrivit unui document programatic al Uniunii Europene, „romii – cea mai mare minoritate a Europei incluzând în jur de 10

până la 12 milioane de oameni – sunt frecvent victime ale rasismului, ale discriminării și ale excluziunii sociale și trăiesc în sărăcie extremă fără acces la servicii de îngrijire a sănătății și locuire decentă.” [15]

O altă direcție obligatoriu de abordat pentru reducerea la minimum a discriminării rasiale este aceea a legislației. Aceasta trebuie elaborată, adoptată și, după caz, îmbunătățită, mereu armonizată, actualizată și adaptată realității curente, dinamismului existențial. Este imperios ca legislația să ofere un cadru robust pentru protecția drepturilor individuale și prevenirea săvârșirii de fapte antisociale din motive de discriminare, abordând explicit aspectele legate de diversitate și incluziune.

Conform Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice [16], „în statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice, persoanele aparținând acestor minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor, propria lor viață culturală, de a profesa și practica propria lor religie sau de a folosi propria lor limbă.”

Legislația eficientă în domeniul anti-discriminării trebuie să includă norme clare și sancțiuni adecvate pentru încălcările constatate. Mai mult, este important ca aceasta să fie concepută într-un mod comprehensiv, acoperind diverse sfere ale vieții, inclusiv locul de muncă, educația, serviciile publice și accesul la resurse. O astfel de abordare extinsă poate contribui la eliminarea practicilor discriminatorii din diverse contexte sociale. În paralel cu elaborarea legislației, este importantă asigurarea implementării eficiente a normelor legale. Instituțiile responsabile de aplicare a legilor și protejare a drepturilor trebuie să fie dotate cu resurse adecvate și să fie înzestrate cu mecanisme eficiente de monitorizare și raportare. Educația și informarea publicului despre prevederile antidiscriminare sunt la fel de importante pentru a construi o conștientizare generală și pentru a susține schimbările de atitudine în societate.

În concluzie, legăturile strânse dintre legislație, implementare și conștientizare reprezintă pilonii fundamentali ce țin de lupta

împotriva discriminării rasiale. Abordarea comprehensivă și constantă a acestor aspecte poate contribui în mod substanțial la construirea unei societăți în care fiecare individ să se bucure de drepturi egale și să fie tratat cu respect și echitate, indiferent de originea sa etnică sau rasială.

Fără a detalia acest aspect, deoarece trebuie să facă obiectul unei teze elaborate, considerăm oportun să menționăm mediul online ca un foarte important contributor la demersul de promovare a conștientizării, educării publicului, promovării valorilor de diversitate și respect.

Deși într-un alt material am tratat impactul negativ al tehnologiei digitale asupra discriminării și drepturilor omului (profilarea discriminatorie, monitorizarea excesivă, accesul neechitabil la tehnologie), spațiul virtual trebuie obligatoriu exploatat, pentru că reprezintă un context în care interacțiunile, informațiile și activitățile se desfășoară global și extrem de rapid. Prin utilizarea spațiului virtual în vederea promovării respectului pentru drepturile omului, se pot atinge audiențe extinse și diverse, indiferent de locația geografică sau de alte bariere fizice. Internetul și mediul online oferă o platformă accesibilă pentru diseminarea informațiilor referitoare la drepturile omului, sensibilizarea asupra problemelor de discriminare rasială și mobilizarea comunităților pentru a sprijini cauzele umanitare.

Organizațiile neguvernamentale, activiștii și cetățenii pot folosi mijloacele digitale pentru a raporta încălcări ale drepturilor omului, pentru a atrage atenția asupra problemelor sociale și pentru a încuraja schimbările pozitive. De asemenea, mediul online oferă oportunități semnificative pentru educație și conștientizare. Prin intermediul platformelor de e-learning, campaniilor de informare online și resurselor digitale, se poate facilita accesul la cunoștințe și informații. Este important ca utilizarea spațiului virtual în vederea promovării drepturilor omului să fie însoțită de eforturi constante pentru asigurarea securității online, protejarea confidențialității și combaterea dezinformării. Astfel, spațiul virtual poate deveni un instrument puternic de luptă împotriva intoleranței față de per-

soanele care aparțin altor categorii etnice și culturale. [12]

4. CONCLUZII

Sub perspectiva complexității și răspândirii discriminării rasiale, această cercetare are scopul de a aduce în prim-plan aspecte esențiale privind conceptul, cauzele, consecințele și strategiile de prevenire. Analizând consistența fenomenului, am identificat faptul că discriminarea rasială nu reprezintă doar o problemă izolată, ci și o manifestare a structurilor sociale și culturale mai vaste. Conceptul de discriminare rasială nu poate fi redus doar la acte individuale, ci trebuie înțeles în contextul sistemelor de putere și relațiilor sociale. Cauzele sale sunt adânc înrădăcinate în stereotipuri, prejudecăți și inegalități structurale care persistă în societatea noastră. Totuși, subliniem importanța conștientizării și schimbării de mentalitate pentru a contracara aceste cauze profunde.

Factorii discriminării rasiale sunt multipli și afectează nu doar persoanele care fac parte dintr-un out-grup, ci și întreaga societate. De la marginalizare și alienare la efecte asupra sănătății mentale și performanței, consecințele sunt devastatoare și subliniază necesitatea unei abordări comprehensive de prevenire a acestui fenomen. Strategiile de profilaxie prezentate în acest articol punctează cele mai viabile direcții de acțiune în acest scop. Fiind implementate în mod corespunzător și susținute de angajamentul comunității, aceste strategii constituie instrumente puternice pentru schimbare.

Prevenirea și combaterea discriminării rasiale necesită eforturi coordonate și constante la nivel individual, instituțional și societal. Îmbunătățirea conștientizării, modificarea structurilor care perpetuează inegalitățile și promovarea unor valori fundamentale de respect și egalitate reprezintă pilonii esențiali în construirea unei societăți în care diversitatea este celebrată și fiecare individ este tratat just și cu demnitate. Importanța identificării de metode în vederea reducerii actelor de discriminare rasială rezidă în efectele implementării acestora, precum promovarea

unei societăți mai stabile, etice, responsabile și echitabile, în care fiecare individ este tratat cu respect și egalitate, construirea unui climat de încredere și coeziune socială, crearea unui

mediu de lucru sănătos și productiv, creionarea unei conviețuiri armonioase, participarea activă a indivizilor la viața comunității și la procesele democratice. [17, p. 167]

BIBLIOGRAFIE**BIBLIOGRAPHY**

1. Susskind J., *Politica viitorului: Tehnologia digitală și societatea*, București: Editura Corint Books, 2019.
2. Glăveanu V.-P., *Dimensiuni psiho-sociale ale integrării europene*, Iași: Editura Lumen, 2008.
3. Guțan S., *Diferențe conceptuale și juridice între noțiunile de migrant forțat și refugiat*. În: *Studii și cercetări în științe administrative*. Volumul 2, Sibiu: Editura Tehno Media, 2023.
4. [ce-este-discriminarea//https://www.cncd.ro/\(Accesat în data de 3 ianuarie 2024\)](https://www.cncd.ro/(Accesat%20în%20data%20de%203%20ianuarie%202024)).
5. Bulea I., *Aspecte privind Strategia Națională de Ordine și Siguranță Publică 2023-2027*. În: *Studii și cercetări în științe administrative*. Volumul 2, Sibiu: Editura Tehno Media, 2023.
6. Dragomir A. N., *Europenizarea spațiului public*, Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2016.
7. Berghezan I., *Drepturile și libertățile fundamentale ale omului*, Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2014.
8. Todor I., *Uitarea intenționată a informației stereotipice*, Iași: Institutul European, 2013.
9. Cantuniari R.-E., *Infracțiunile care pot diviza o societate – Hate Crimes & Hate Speech*. În: *Revista Poliția Română*, Editura IGPR, Trimestrul IV, 2022.
10. Șuteu N.-Gh., Părean I., *Teorie și tactică polițienească*, Sibiu: Editura Salgo, 2010.
11. Ionescu M., Stănescu S.M., *Politici publice pentru romi*, București: Editura Pro Universitaria, 2014.
12. Rughiniș R., *Societatea digitală: Stăpâni, cetățeni sau sclavi?*, București: Editura Humanitas, 2022.
13. Bulea I., *Poliția locală – Forță complementară a sistemului de ordine și siguranță publică*, Sibiu: Editura Techno Media, 2022.
14. Drăghici I., *Noțiuni privind riscurile în domeniul siguranței publice*, Craiova: Editura Sitech, 2008.
15. strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu_ro <https://commission.europa.eu>. (accesat în data de 5 ianuarie 2024).
16. *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, disponibil la adresa: <https://legislatie.just.ro/Public/Detaili-DocumentAfis/82590>. (accesat în data 3 ianuarie 2024).
17. Dragomir, A., *Ordinea publică în Uniunea Europeană*, Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2020.

DESPRE AUTOR**Iulia BULEA,***dr., asistent universitar,**Facultatea de Drept, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România,**e-mail: iulia.bulea@ulbsibiu.ro**ORCID: 0009-0006-7723-9169*

Ianuș ERHAN,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

Stanislav REABOI,
doctorand
PhD student

REGISTRATION AND RECORDS PROCEDURE OF CONTRAVENTIONS AND CONTRAVENTIONAL CAUSES

In order to prevent, combat and take effective measures against the contraventional phenomenon, it is necessary to know the statistical data, to understand the figures that describe our criminal and/or contraventional picture. At the same time, in order to generate different statistical products, the extensive process of registration and record of crimes and misdemeanors must be ensured.

The existence of a unitary and interoperable information system today allows the authorities and bodies with specific attributions for the contravention process to have the possibility of entering/extracting information in/from the system in real time, so that everyone can correctly and effectively exercise their legal duties in the field of detection and examination of contraventions.

Thus, the centralization of contraventional information in the Automated Information System for recording contraventions, contraventional causes and persons who have committed contraventions allows ensuring the efficient functioning of all state bodies and institutions, invested with the powers of ascertaining and/or solving contraventional cases, the development of their interaction, the wider use of the information collected for the purpose of preventing and countering the contraventional phenomenon.

Keywords: contravention, contraventional phenomenon, registration and records procedure, automated informational system for recording contraventions, intimation, contravention e-file.

PROCEDURA DE ÎNREGISTRARE ȘI EVIDENȚĂ A CONTRAVENȚIILOR ȘI CAUZELOR CONTRAVENȚIONALE

Pentru a preveni, combate și întreprinde măsuri eficiente în vederea diminuării fenomenului contravențional este nevoie de a cunoaște datele statistice, de a înțelege cifrele ce ne descriu tabloul infracțional și/sau contravențional. Totodată, pentru a genera diferite produse statistice urmează a fi asigurat amplul proces de înregistrare și evidență a infracțiunilor și contravențiilor.

Existența unui sistem informațional unitar și interoperabil astăzi permite autorităților și organelor cu atribuții specifice procesului contravențional să dispună de posibilitatea introducerii/extragerii informației în/din sistem în timp real, astfel încât fiecare să-și exercite în mod corect și eficient atribuțiile legale în domeniul constatării și examinării contravențiilor.

Astfel, centralizarea informației cu caracter contravențional în Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții permite asigurarea funcționării eficiente a tuturor autorităților și instituțiilor de stat, investite cu atribuții de constatare și/sau soluționare a cauzelor contravenționale, dezvoltarea interacțiunii lor, utilizarea mai amplă a informației colectate în scopul prevenirii și contracarării fenomenului contravențional.

Cuvinte-cheie: contravenție, fenomen contravențional, procedură de înregistrare și evidență, sistem informațional automatizat de evidență a contravențiilor, sesizare, e-dosar contravențional.

1. INTRODUCTION.

According to art. 2 of the Contravention Code, the purpose of the contravention law is “to defend the legitimate rights and freedoms of the person, the defense of property, public order, other values protected by law, in the resolution of contravention cases, as well as in the prevention of the commission of new contraventions” [1].

As the authors Pantea O. and Antoci A. correctly observe, “the element of prevention is very important to the extent that the state, through the competent bodies, must ensure the restoration of the legal order and undertake all the necessary actions to prevent the commission of new contraventions” [2, p. 21].

We will not refer to all the authorities empowered with powers, in this sense, but we will analyze the achievement of this desideratum by the Police.

In democratic societies, governed by the principle of legality, the police perform the traditional functions of preventing, combating and detecting crime; protecting public order and security, respecting the law and protecting the fundamental rights of the person [3, p. 22].

Thus, the Law on the Activity of the Police and the status of the policeman provides that “in its capacity as a specialized public institution of the state, subordinated to the Ministry of Internal Affairs; the Police has the basic role of defending the fundamental rights and freedoms of the person through activities of maintaining, ensuring and restoring public order and security, preventing, investigating and discovering crimes and misdemeanors [4]”.

At the same time, another article, namely, art. 19 indicates that “in the field of crime prevention and misdemeanors, the Police has several duties, including: collects information for the purpose of knowing, preventing and combating crimes, as well as other illegal acts, as well as having its own prevention, forensic and operative records in order to support its own activity.”

The police undertake a series of dedicated and focused measures to respond to

challenges and threats to the state of law, order and public security both proactively and reactively, so that the specific measures are adapted and correspond concretely to the need for effective prevention and powerful combating of the criminal phenomenon, as well as the contravention [3, p. 72].

Thus, in order to prevent, fight and take effective measures in this regard, it is necessary to know the statistical data, to understand the figures that describe our criminal and/or contravention picture. Simultaneously, in order to generate different statistical products, the extensive process of registration and record of crimes and misdemeanors must be ensured.

The Police through the responsible subdivisions and the employees designated for this purpose carry out these activities on a daily basis.

2. RESULTS.

The registration and record of contraventions and contravention causes is an analysis of the indicators related to the contraventions committed and registered on the territory of the Republic of Moldova which allows us to generate statistical data describing the contravention phenomenon, at the national/local level, for different periods of the year, as well as for a distinct offense in particular; data that can be compared at any time with the similar period of the previous year, in order to establish the dynamics of the commission of contraventions.

In the same way, the purpose of registering and keeping records of contravention cases is to offer decision-makers/leaders of any level support in establishing strategies and institutional priorities in order to prevent and reduce threats aimed at activity in the fields of competence, depending on the evolution of the contravention phenomenon.

The analysis of statistical data helps to anticipate the contraventional phenomenon by planning the activities that are required, in order to reduce the contraventional phenomenon, by the Police subdivisions that have recorded increases in the analyzed coefficients,

as well as the mobilization of subordinate staff in order to carry out actions to prevent and discover contraventions.

The object of this analysis is the contravention causes registered on the territory of the Republic of Moldova during different periods, revealing the dynamics of the contraventional phenomena recorded and their type, the top of the committed contraventions, the committing environment in terms of territory and time, the offender's profile, etc.

From the analysis of national statistical data, we determine that, in 2022, 685.2 thousand contraventions were found; or by 55.9 thousand more compared to the year 2021. From the total number of decisions taken on contravention cases, in most cases decisions were adopted to apply the contravention sanction - 97.7% or in 665.2 thousand of cases. In 2.7 thousand cases (0.4%) decisions were made to forward the materials to the criminal investigation bodies, given the fact that the offenders' actions contained signs of a criminal offense. In 13,000 of cases, the contravention process was completed for various reasons (1,9%). On average, 255 decisions to apply the contravention sanction were returned to 1000 inhabitants [5].

Regarding the statistical data dedicated to the Police, during the year 2022, 672,765 contraventions were registered. Out of the total number of contraventions found, 33,600 contravention reports were drawn up by Police employees for cases of not too serious hooliganism (*art. 354 of the Contravention Code*), 20,951 reports on cases of consumption of alcoholic beverages in public places and appearing in such places in a state of intoxication caused by alcohol (*art. 355 of the Contravention Code*), 9,220 reports on cases of disturbance of public order (*art. 357 of the Contravention Code*), 2,360 reports for the illegal procurement or possession of drugs in small quantities or the consumption of drugs without a doctor's prescription (*art. 85 of the Contravention Code*).

According to statistical data, during the period of 6 months of the year 2023, the contravention phenomenon registered a 17%

increase compared to the similar period of the previous year, being detected 384,188 contraventions. The contravention sanction in the form of a fine was the most applied, for 355,423 cases, in the total amount of 247,510,200 lei.

Out of the total number of contraventions found, 18,045 contravention reports were drawn up by Police employees for cases of not too serious hooliganism (*art. 354 of the Contravention Code*), 4,508 reports of incidents of disturbance of public order (*art. 357 of the Contravention Code*), 1,848 reports on cases of injury to bodily integrity (*art. 78 of the Contravention Code*). Furthermore, during the first half of the year, 304,281 contraventions in the field of road traffic were detected, in addition to 285,598 fines amounting to 193,259,645 lei.

As for the crime record procedure, beginning with the year 2003 the Law on the Automated Integrated Information System for the record of crimes, criminal causes and persons who have committed crimes was adopted, which establishes the main rules and conditions for its creation and operation of the given System, as well as the rights and obligations of its participants.

The system consists of technical and program resources of information and communication technology, human resources, procedures, means and methodologies for the accumulation and use of information of a criminal nature, intended for the collection, storage, processing, transmission and use of information, as well as records of crimes, criminal causes and persons who have committed crimes [6].

In this sense, if the provisions related to the procedure for registering and recording crimes and criminal causes have been applied for a long time, then the normative framework regarding the procedure for registering and recording contraventions has been developed in recent years, in particular, with the adoption of the Law on the Automated Information System for recording contraventions, contravention causes and persons who have committed contraventions [7].

From the informative note that accompanied the aforementioned draft law, at the stage of its promotion, we deduce that “the need to establish a unique system of record of contravention actions (contraventions, contravention causes, contraveners, etc.) is justified and dictated by the lack of coherent and integrated approaches and the existence of practical difficulties [8]”.

Consequently, attention was drawn to the vicious practices according to which certain public entities had their own information systems, which generated the existence of segmented information resources and the duplication of information records.

Such a disintegration of the information resources in the respective field did not allow the efficient use of the stored information for the purpose of knowledge, as a whole, as well as effective combating of the contravention phenomenon. In order to solve the existing situation, it was necessary to create the unique informational resource of all state bodies and institutions that have the right to examine contravention cases in accordance with the provisions of the Contravention Code [9].

Therefore, the existence of a unitary and interoperable system, today allows authorities and bodies with specific attributions for the contravention process to have the possibility of entering/extracting information in/from the system in real time, so that everyone can exercise their legal attributions correctly and efficiently in the field of detection and examination of contraventions.

Returning to the Law on the Automated Information System for the record of contraventions, contravention causes and persons who have committed contraventions; it determines that the given information system “is the totality of informational resources and technologies, technical program means, interconnected methodologies and intended for the storage, processing and use of contravention information within the System, as well as the unique record of contraventions.” At the same time, it defines “contravention information” as “information about the registered contraventions, the contravention causes,

the persons against whom the contravention process was initiated, the coercive procedural measures applied, the sanctions applied and the status of their execution [7]”.

As we can see, the contraventional information covers all stages of the contravention process, starting with reporting/registration of the contravention and ending with the procedure related to the execution of the contraventional sanction, i.e. the entire cycle that a contravention/a contravention case goes through.

In order to implement the given law, the Government Decision was approved for the approval of the Concept of the Automated Information System for the record of contraventions, contravention causes and persons who have committed contraventions and the Regulation on the single record of contraventions, contravention causes and to persons who have committed contraventions [9].

According to its provisions, the system has the following functions:

1) collecting, recording, processing, keeping and updating information with a contraventional nature;

2) ensuring at the state level of the single record: of contraventions and persons who have committed contraventions, as well as judgments and decisions issued in contravention cases; of contravention causes; of information of a contraventional nature;

3) providing operational and statistical information to state bodies and public authorities;

4) ensuring the exchange of information of a contraventional nature between the investigating agents and other public authorities, within the limits of competence, as well as similar bodies from other countries with which respective agreements have been concluded;

5) supervising compliance with the discipline of registration and records of contraventions and persons who have committed contraventions, of other contraventional information, as well as providing information for the development and implementation of timely reaction measures to negative trends and manifestations;

6) ensuring organizational support for

the activity of investigative agents who directly exercise the functions of recording information of a contravention nature.

The owner of the given System is the state, which realizes its right of ownership, management and use of the data in the System. The owner of the System is the Ministry of Internal Affairs, and the participants in the System are the competent authorities to detect contraventions, examine and resolve contravention cases.

The system includes the following informational objects (compartments):

1. **contravention cases:** under review; resolved: with the solution regarding the guilt of the person for committing the imputed contravention or with the solution regarding the termination of the contravention process;

2. **documents issued and procedural documents concluded within the contravention process:** with or without special numbering;

3. **natural persons:** in respect of which the contravention process was initiated; owners or possessors of means of transport;

4. **legal persons:** in respect of which the contravention process was initiated; owners or possessors of means of transport; who committed the offences;

5. **persons with responsibility:** in respect of which the contravention process was initiated; owners or possessors of means of transport;

6. **means of transport:** objects of the commission of the contravention; placed on the wanted list.

The record of contraventional cases involves the registration in the System of the records drawn up at the time of the start of the contraventional process, those drawn up during the examination of the case, as well as the registration of the judgments and decisions issued in the contraventional cases.

According to the provisions of the Government Decision mentioned above, the following documents issued and procedural documents concluded in the contravention process are subject to registration and record within the System:

1) with special numbering (strict record keeping forms):

a) the fine collection receipt at the place of detection of the contravention;

b) the decision on the contravention case;

c) the decision on the examination of the contravention based on the personal finding of the ascertaining agent;

d) the report on the contravention;

e) the report on the registration of the contravention;

f) the request regarding the submission of the statement concerning the identity of the driver of the vehicle at the time of committing the contravention;

2) without special numbering:

a) collaboration agreement;

b) fine payment receipt;

c) conclusions based on medico-legal examinations, forensic, auto technical and trasological investigations;

d) proof of technical breakdown of vehicles in road accidents;

e) the decision of the court issued within the context of the examination of the appeal against the decision of the ascertaining agent;

f) the contravention court decision;

g) the lifting ordinance;

h) the prosecutor's ordinance regarding the initiation of the trial regarding the misdemeanor, in relation to the refusal to start the criminal prosecution, the termination of the criminal prosecution due to the fact that the deed constitutes a misdemeanor, as well as in cases of release from criminal liability of the person charged with a misdemeanor;

i) the record of detention;

j) the body search report;

k) the record of lifting the objects and documents;

l) the technical inspection report;

m) the record of lifting the plates with the registration number;

n) the record of lifting and bringing the vehicle to the special parking lot;

o) the report of the on-site investigation;

p) sketch of the road accident.

The activities of registration and record of contraventions, of record documents

within the contravention process, as well as the management of forms with special numbering are carried out by the specialized units for record of contraventions or the persons designated for this purpose, among the participants of the System [9].

The insert of data into the Register is carried out on the basis of the records issued or received (on paper or in electronic format) by the participants, and ensuring the security, confidentiality and integrity of the data processed within the Register is carried out in compliance with the normative requirements for ensuring security personal data when processing them within the information systems.

The first stage in the process of registering contraventions is the notification, and the Police subdivisions can be notified in the following way:

- 1) notifications received by the Guard Service of the Police units;
- 2) notifications received by phone;
- 3) self-appraisals;
- 4) petitions submitted to the secretariat/office or petitions received by post;
- 5) petitions submitted in electronic form (via web portal or e-mail);
- 6) alerts received through the road traffic video monitoring system.

Notification is the act of bringing a case (considered illegal) to the attention of the Police in order to investigate and solve it, and represents the primary source of information regarding possible acts committed, which may have a criminal, contraventional, administrative or disciplinary nature.

Depending on the form of submission, the content of the information and the examination procedure, notifications are divided into two categories: 1. notifications regarding crimes and 2. other information about crimes and incidents.

Notifications regarding crimes include complaints, denunciations, self-denunciations made by a natural or legal person, reports on the direct detection by the criminal investigation body or prosecutor of the reasonable suspicion regarding the commission of a crime, drawn up in accordance with the

provisions of articles 262-264 of the Code of Criminal Procedure.

Other information about crimes and incidents - includes information publicized by the mass media, received by telephone, telefax, fax, teletype, the "Internet" network and other unverified sources, anonymous complaints and denunciations, as well as verbal and written signals about facts and incidents, which do not contain the description of a concrete crime, and contain deviations from the provisions of articles 262-264 of the Code of Criminal Procedure [10].

The registration and record of notifications regarding crimes and other information regarding crimes and incidents is carried out in the Register on paper and in the Automated Information System "Register of Forensic and Criminological Information".

The registration and record of notifications regarding crimes and other information regarding crimes and incidents are carried out in the Register on paper and in the Automated Information System "Register of forensic and criminological information, about criminal cases and of persons who have committed crimes, the method of informational assurance of the activity of law enforcement bodies in combating crime and corruption by using operative and truthful information about crimes, criminal causes, as well as about the persons who have committed crimes and other objects subject to the record, data protection requirements for the collection, accumulation, updating, storage, processing and transmission of criminal information.

Thus, in order to execute the regulations mentioned above at the level of the competent subdivisions of the MIA, according to the competence, records are organized and kept about the following:

1. notifications about crimes and misdemeanors;
2. crimes, criminal causes and people who have committed crimes;
3. contraventions, the people who committed them and the sanctions that were applied to these people;
4. persons announced as wanted, miss-

ing without a trace, corpses and unidentified patients;

5. persons recognized as injured parties in criminal cases;

6. stolen, detected, seized objects (marked and antique objects, documents, weapons, means of transport, etc.);

7. other forensic and criminological information, in accordance with the legislation in force.

As for notifications regarding crimes, they are registered in the *Register of Notifications regarding Crimes* (Register no. 1), and other information about crimes and incidents, including misdemeanors, in *Register of Records of Other Information Regarding Crimes and Incidents* (Register no. 2).

A delimitation is to be made between the notions discussed above (reports and other information regarding crimes and incidents) and that of **petition**, which means any request or proposal addressed to a public authority by a natural or legal person, as well as the **request** demanding the issuance of an individual administrative act or the performance of an administrative operation, both of which are examined in the order established by the Administrative Code [12].

In the event that the petition or request registered and ordered for examination according to art. 73 of the Administrative Code possibly meets the constituent elements of a contravention, the Police subdivision shall correctly terminate its examination initiated according to the Administrative Code and transfer it in the order established by the Contravention Code, taking into account, in the imperative manner, that the Administrative Code does not apply to the legal relations of the public authority acting on the basis of the Contravention Code or the Criminal Code.

Under the conditions described above, the employee authorized to examine the petition or request will draw up a reasoned conclusion according to art. 31 and art. 118 of the Administrative Code with the submission of the proposal to stop their examination according to the Administrative Code with their passage for examination in the order of

the Contravention Code [13].

During receiving information about contraventions via fax, e-mail or web applications, to the address of the Guard Service, the responsible employee prints the received information and records it in Register no. 2, after which it is sent for examination according to the established procedure.

Police employees, in the exercise of their duties outside the service premises, receiving other information about crimes, immediately transmit its content to the Guard Service, by telephone or through other means of communication.

The term for examination of other information on crimes and incidents is 30 days. Thus, the head of the subdivision, through his resolution, will establish a minimum period necessary for the examination, but it should not exceed the period of 30 calendar days.

At the same time, art. 440, paragraph (3) of the Contravention Code stipulates that within 15 days from the notification date, the ascertaining agent is obliged to verify the notification and take the necessary measures to establish the existence or non-existence of the contravention. Thus, we conclude that the indicated 15-day term is not a separate and distinct one, but is included within the 30 days of examination of other information regarding crimes and incidents.

Simultaneously with the presentation of the reasoned conclusion about the results of the verification of other information regarding crimes and incidents registered in Register no. 2, if in the process of examining them sufficient information has been accumulated to consider with a high degree of probability that a misdemeanor has been committed, the Police employee examining the case completes and submits the Misdemeanor Registration Report (RAP) to the head of the subdivision.

Under the given conditions, the report is the primary record document through which the record of all contraventions found/examined by the investigating agents competent to examine contraventions is made, with the exception of flagrant contraventions and

those detected with the help of certified technical means or homologated and metrologically verified technical means that operate in automated mode.

Thus, the Report on the registration of the contravention should be completed in the following cases:

- notification of the ascertaining agent regarding the commission of the contravention;
- self-notification of the investigating agent regarding the commission of the contravention;
- receiving the contravention case, according to the jurisdiction, from another body for resolution.

Subsequently, the contravention is considered recorded, only after the data of the report regarding the registration of the contravention, and in the case of flagrant contravention, the decision regarding the examination of the contravention based on the personal findings of the ascertaining agent, are recorded in the Record Register and entered into the Information System.

If in the process of examination of the contravention, it is not possible to identify/bring the offender to account or the circumstances established in art. 441 of the Contravention Code (*Grounds for termination of the contravention process*), the ascertaining agent issues *the decision to terminate the contraventional process*, which is registered in the System within 24 hours at most from the moment of issue.

Accordingly, depending on the method of notification/detection of contraventions, we distinguish two procedures for registering of contravention cases.

In the case of flagrant contraventions, when the investigating agent resolves the contravention case at the scene of the act and issues a solution per case, one of the following forms is filled out: ***The decision on the examination of the contravention based on the personal finding of the ascertaining agent; The decision on the contravention case; offense report***, the contravention is registered within 24 hours in the paper-based Register of contraventions and in the automated informational system for recording contraven-

tions, contravention causes and persons who have committed contraventions.

At the same time, in the case of notices regarding contraventions, when the ascertaining agent within no more than 15 days from the date of notification, according to art. 440 paragraph (3) of the Contravention Code, established the existence of the contravention, identified the perpetrator and issued a decision per case, likewise, the contravention will be registered in the Register of records of contraventions and in the Automated Information System through the procedural documents mentioned above.

When, in the process of examination of the contravention, sufficient information was accumulated to consider with a high degree of probability that a contravention was committed, but the sanctioning decision was not issued, for various reasons (whether due to lack of evidence, non-identification of the person, etc.), the Police employee who examines the case, completes and submits, in the same way, the Report on the registration of the contravention to the head of the subdivision for approval which, subsequently, within up to 24 hours, is registered in the Register of records of contraventions and in the Automated Information System.

The report on the registration of the contravention is also submitted in the case of reception through the secretariat/office of the Police subdivision for examination of the contravention case detected or ascertained by other competent authorities and forwarded according to competence.

Regarding the facilitation of the process of registration and examination of contraventions, at the moment, the technical concept of the “e-Contravention File” Automated Information System (SIA e-Contravention File) is in the process of development, which aims to raise the level of quality and simplify the activity of detection bodies in the exercise of the contravention process, by excluding or significantly reducing the flow of procedural documents drawn up on paper.

The purpose of implementing the contravention file in electronic format consists

in: creation and development of a unique informational resource of the ascertaining bodies; improving the quality of the ascertaining agent's work; facilitating the development of the activity standards of the ascertaining agent, through the automated evaluation of performances and the establishment of mechanisms for the monitoring of his activity; ensuring interconnectivity with all authorities and institutions with powers to detect and examine contraventions, etc.

Thus, the contravention e-file will allow:

- digitalization of the contravention process;
- facilitating citizens' access to information that is of personal interest;
- automation of processes and exclusion of the human factor and corruption phenomena when documenting the contravention and adopting the decision;
- correct legal qualification of the contravention;
- improving the forms of control over the activity of the ascertaining agent;
- optimizing the activity of the authorities and institutions in which the investigating agents work;
- improving discipline and institutional control over the contravention process;
- reducing the number of court decisions against the state institution;
- improving the quality of the judicial act [3, p. 250-251].

3. CONCLUSIONS

In conclusion, we can mention that the need to elaborate the described regulations appeared as a result of the analysis of the normative framework, as well as in the process of recording information of a contraventional nature on the territory of the Republic of Moldova, being found that some public authorities have their own information systems, following the activity of which certain segmented resources are created. Such a disintegration of the information resources in the respective field did not allow the efficient use of the stored information to the point of combating the contravention phenomenon. In order to

solve the existing situation, it was decided to create a unique information resource of all state bodies and institutions, which have the right to examine contravention cases.

Accordingly, the centralization of contraventional information in the Automated Information System for recording contraventions, contravention causes and persons who have committed contraventions allows ensuring the efficient functioning of all state authorities and institutions, invested with the powers of ascertaining and/or resolving contravention cases, the considerable improvement of their interaction, the wider use of the information collected in order to effectively prevent and combat the contraventional phenomenon.

In addition to the above, the integrated concept establishes the introduction of unique record-keeping rules for authorities and bodies with attributions in the contravention field; a unified and interoperable register and electronic system for recording contraventions, implemented at national level, standardizing and ensuring the quality of the statistics regarding the contravention phenomenon as a whole. At the same time, the system allows expanding the spectrum of managed information and, respectively, the possibilities of providing public services (identification of the persons, which are going to pay the fines, the possibility of issuing the contravention record for all contraventions, setting up a contravention profile of the person, etc.).

The creation of an informational opportunity dedicated to the contraventional phenomenon also requires a better analysis of it, the deduction of certain legalities and quantifiable characteristics, in order to receive dedicated and prompt decisions and carry out some activities in advance, to discourage the commission of contraventions, as well as to ensure speed and positive impact to the prevention activity.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Codul contravențional al Republicii Moldova, Legea nr. 218 din 24.10.2008, în: Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009.
2. Pantea O., Antoci A., Drept contravențional: suport de curs, Chișinău: CEP USM, 2020.
3. Erhan I. Drepturile și libertățile omului în contextul ordinii și securității publice, Chișinău: Lexon-Prim, 2023.
4. Legea Republicii Moldova nr. 320 din 27.12. 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, în: Monitorul Oficial nr. 42-47 din 01.03.2013, art.2.
5. https://statistica.gov.md/ro/contraven-tii-constatate-in-anul-2022-9478_60403.html
6. Legea nr. 216 din 29.05.2003 cu privire la Sistemul informațional integrat automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, în: Monitorul Oficial nr. 170-172 din 08.08.2003, art. 695.
7. Legea nr. 185 din 11.09.2020 cu privire la Sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții determină că sistemul informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții, în: Monitorul Oficial nr. 259-266 din 09.10.2020, art. 553.
8. <https://www.parlament.md/Procesul-Legislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5125/language/ro-RO/Default.aspx> (accesat la 20.07.2023).
9. Hotărârea Guvernului nr. 517 din 22.07.2022 pentru aprobarea Conceptului Sistemului informațional automatizat de evidență a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții și a Regulamentului cu privire la evidența unică a contravențiilor, a cauzelor contravenționale și a persoanelor care au săvârșit contravenții, în: Monitorul Oficial nr. 267-273 din 26.08.2022, art. 663.
10. Ordinul Interdepartamental al Procurorului General, Ministrului afacerilor interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterarea Crimelor Economice și Corupției nr. 121/254/286-O/95 din 18.07.2008.
11. Hotărârea Guvernului nr. 328 din 24.05.2012 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional automatizat „Registrul informației criminologice și criminologice”, în: Monitorul Oficial nr. 104-108 din 01.06.2012, art. 368.
12. Codul administrativ al Republicii Moldova, Legea nr. 116 din 19.07.2018, în: Monitorul Oficial nr. 309-320 din 17.08.2018, art. 466.
13. Circulara Inspectoratului General al Poliției nr.34/2-7141int. din 28.06.2021.

Ianuș ERHAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
cercetător științific superior,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
comisar-șef
e-mail: ianus.erhan@mai.gov.md
ORCID ID: 0000-0003-4110-8133*

DESPRE AUTORI**Stanislav REABOI,**

*șef al Secției statistice și evidențe
a Inspectoratului General al Poliției,
inspector principal,
e-mail: stanislav.reaboi@igp.gov.md*

Dumitru CALENDARI,
dr.
PhD

Vitalie JITARIUC,
dr.
PhD

NATIONAL AND ECtHR SELECTIVE JURISPRUDENCE ON DECISION-MAKING IN CRIMINAL APPEALS¹

The European Union promotes human rights and strives to ensure that they are respected everywhere in world. The Republic of Moldova and those responsible in the field must engage to promoting human rights. Intensification of integration and globalization processes it requires the development of legal measures on adapting the national legal system to international standards which provides for the defense of human rights and freedoms. The author presents examples of national jurisprudence and the decisions of the European Court of Human Rights against the Republic of Moldova which shows the importance of the courts complying with criminal procedural rules call. Ignoring these judgments and practices may lead to new convictions from the European Court. Attention is drawn to the need to study the errors committed and lost cases at the ECHR in order to avoid such violations in the future.

Keyword: the criminal process, court of appeal, the procedural documents, ECHR decisions, the national jurisprudence.

JURISPRUDENȚA SELECTIVĂ NAȚIONALĂ ȘI A CtEDO CU PRIVIRE LA ADOPTAREA DECIZIILOR ÎN APELUL PENAL

Uniunea Europeană promovează drepturile omului și se străduiește să se asigure că acestea sunt respectate oriunde. Republica Moldova și cei responsabili în domeniu trebuie să se angajeze în promovarea drepturilor omului. Intensificarea proceselor de integrare și globalizare necesită elaborarea unor măsuri legale de adaptare a sistemului juridic național la standardele internaționale care prevede apărarea drepturilor și libertăților omului. Autorul prezintă exemple de jurisprudență națională și hotărârile Curții Europene pentru Drepturile Omului împotriva Republicii Moldova care

¹ Article developed on the basis of the institutional project The Universal Character of University Research as a Guarantee for the Promotion of European Educational Values, implemented in collaboration by Danubius University of Galati (Romania) and the Free International University of Moldova. Main Action (Strand) III - Legal Studies, implementation period: 2022-2026.

Articol elaborat în baza Proiectului instituțional Caracterul Universal al Cercetărilor Universitare ca Garant al Promovării Valorilor Educaționale Europene, implementat în colaborare de către Universitatea Danubius din Galați (România) și Universitatea Liberă Internațională din Moldova. Acțiunea cheie (Direcția) III - Studii juridice, perioada de implementare: 2022-2026.

arată importanța respectării de către instanțele de judecată a normelor de procedură penală. Ignorarea acestor hotărâri și practici poate duce la noi sentințe de condamnare din partea Curții Europene. Se atrage atenția despre necesitatea de a studia erorile comise și cauzele pierdute la CEDO în vederea neadmiterii pe viitor a unor astfel de încălcări.

Cuvinte-cheie: proces penal, instanță de apel, acte procedurale, ECHR decisions, the national jurisprudence.

1. INTRODUCTION.

The appeal court's activity does not end with the decision. After the appeal has been heard, the Court of Appeal shall strictly comply with the requirements of art.338-340 and art.417-418 Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova (hereinafter referred to as Criminal Procedure Code. RM) [1], concerning the adoption and delivery of the decision, the handing over of copies of decisions or informing the parties of the decisions adopted, etc., with the subsequent attachment of the relevant documents to the materials of the criminal case. In case of failure to comply with these legal requirements, it is equal to a violation of the right of defense of the persons involved in the criminal proceedings [2, p.391-392].

The decision of the appeal court must conform to the requirements of the law according to the meaning of Article 417 in association with art. 394 of the Criminal Procedure Code. RM¹. Also, the manner in which the decision of the court of appeal and the minutes

¹ Article 417 of the Moldovan Code of Criminal Procedure stipulates the content of the decision of the court of appeal. The decision of the court of appeal contains: 1) date and place of the decision; 2) name of the court of appeal; 3) names of the judges of the panel, the prosecutor, the registrar, as well as of the attorney, the interpreter and the translator, if they participate in the hearing; 4) name of the appellant, indicating his procedural status; 5) data on the identity of the person convicted or acquitted by the first instance, as provided for in Article 358 paragraph (1) of the CCP; 6) data on the time limit for the examination of the case; 7) the fact found by the first instance and the substance of the sentence; 8) the merits of the appeal; 9) the factual and legal grounds that led, as the case may be, to the rejection or admission of the appeal, as well as the reasons for the adoption of the given solution; 10) one of the

of the hearing are drawn up must comply with certain requirements laid down in the jurisprudence of the Supreme Court of Justice [3].

2. THE METHODOLOGY.

Theoretical, empirical and normative material was used in the development of the present article. Furthermore, the research on this topic was possible as a result of the several scientific research methods that are specific to criminal procedural theory and doctrine: the logical method, systemic analysis, comparative analysis method, etc. We identified national court practice, including that referring to the European Court of Human Rights (hereafter ECtHR) decisions, identified and selected the jurisprudence of the European Court of Human Rights, which is of importance at the stage of the decisions of the appellate courts after the examination of criminal cases, both with regard to the drafting of the decisions and the protocols of the hearings.

3. RESULTS.

3.1. Introductory part of the Decision

The introductory part of the decision has to include the date and place of delivery of the judgment, the name of the Court of Appeal, the members of the court, their names

solutions provided for in Article 415 of the CCP; 11) the mention of the last remaining valid procedural act from which the trial must resume its course. Otherwise, all the procedural acts shall be automatically abolished; 11) mention that the decision is enforceable, but may be subject to appeal, and the time limit for this appeal; 12) if the defendant is in custody, the decision shall indicate the time to be included in the term of the sentence; 13) if there are grounds provided for in Article 218 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova, the court of appeal shall issue an interlocutory decision.

and surnames, the Registrar, the interpreter, the names and surnames of the prosecutor, the defendant's attorney, if the injured party, plaintiff their guardian are participating. The name(s) and surname(s) of the appellant(s), their procedural status, the judgment under appeal, the name(s) and surname(s) and forename(s), the year of birth of the convicted person(s), acquitted person(s) or person(s) against whom the proceedings have been discontinued, according to their identity documents, shall be indicated below. In case the appeal court extends the appeal by way of extension to other defendants who have not appealed against the decision in question, their names and surnames shall be indicated. In case of non-application of the extensive effect it has to be stated that the sentence relating to these persons is not appealed and is not reviewed. Similarly, the introductory part of the decision is required to provide the contents of the operative part of the judgment or order under appeal, as well as information on the completion of the procedure for summoning the parties to the proceedings [3, point 22.1].

Specifically², in the content of the sentence under appeal and in the decision of the Cahul Court of Appeal, the defendant is indicated with the name "XXX Nicolai XXX". However, according to the copy of the defendant's identity card, which was attached to the materials of the criminal case, the name of the defendant is indicated - "XXX Nicolae XXX". Thus, the name of the defendant according to the copy of the identity card - XXX Nicolae XXX - shall be correctly stated in the sentence. [4, pct.8].

3.2. Descriptive part of the decision

After the introductory part of the decision, the court of appeal has to describe the fact that was found by the first instance for which the defendant was convicted [5]. The Court of Appeal is required to describe the criminal act as proven in the descriptive part

² See: Criminal file nr.1-76/2015, PIGD- nr.19-1-568-03072015, Vol.1, f.d.192; Vol.3, f.d.127-133, 236-258. Archive of the Cahul Court, Taraclia seat.

of the decision of conviction [6].

In its decision, the court of appeal must state the factual and legal reasons which led either to the dismissal or to the admission of the appeal, as well as the reasons which led to the adoption of that decision [7].

The purpose behind the decision is to demonstrate to the litigants that they have been heard, and thus contribute to a better acceptance by the parties of the taken decision. Judges are committed to ground their decisions on objective arguments and to preserve the rights of the defense. However, the extent of the responsibility to state the reasons for the judgment may vary according to the nature of the decision and must be considered in the light of the circumstances of the case (ECHR judgment *Ruiz Torija v. Spain* since 09.12.1994, nr. 18390/91, §. 29) [8].

According to the judgment of the ECtHR in *Van de Hurk v. Netherlands* of 19.04.1994, no. 16034/90, §. 61 [9], the court is not required to provide a detailed answer to every argument raised. But it must be clear from the judgment that the issues raised in the appeal proceedings have been considered (ECtHR judgment *Boldea v. Romania* of 15.02.2007, no. 19997/02, §. 30 [10]).

National courts are required to state so clearly the grounds on which their judgments are based that the person concerned can usefully exercise his or her right of appeal (ECHR judgments *Hadjianastassiou v. Greece* of 16.12.1992, no. 12945/87, §§ 34-35 [11], and *Boldea v. Romania* of 15.02.2007, no. 19997/02, §§ 29-30 [10]).

When the Court of Appeal has administered new evidence at the request of the parties, it shall describe it in the content of the decision with its assessment. If the Court of Appeal, after hearing the appeal, allows the appeal with retrial, the decision of the Court of Appeal must include an analysis of the evidence relied on by the Court of Appeal in reaching its decision, and state the reasons why the evidence is to be reconsidered or rejected [3, para. 22.2].

In one case, the Court of Appeal based its conviction on evidence that was neither

examined in the trial court nor tested in the criminal case on appeal. For this reason, the Enlarged Criminal Panel of the Supreme Court of Justice quashed the contested judgment and ordered the case to be retried by the Court of Appeal, otherwise the right to a fair trial under Article 6 ECHR is violated [12].

If the appeal court in its decision does not make an assessment, in terms of relevance, conclusiveness, usefulness and veracity of the evidence presented in support of the charge, this constitutes grounds for reversal of the decision [13]. If the appeal court disagrees with the prosecutor's assessment of the evidence and comes to a conclusion to acquit, then it must disclose that conclusion by stating its view on each piece of evidence indicated by the appellant [14]. The decision of the Court of Appeal is also susceptible to be appealed when the appellate court determines only the value of some of the evidence given at first instance, without giving reasons for another part of it [15].

The Constitutional Court of the Republic of Moldova stated the following: "28. Furthermore, Article 101(1) of the Criminal Procedure Code requires the judge to assess each piece of evidence from the point of view of its relevance, conclusiveness, usefulness and veracity, as well as all the evidence as a whole, by corroborating them. Paragraph (4) of the same Article requires the judge to give reasons in the judgment for the admissibility or inadmissibility of the evidence. Moreover, Article 314 (1) of the Criminal Procedure Code obliges the court to investigate all aspects of the evidence submitted by the parties or administered at their request, including hearing the defendants, injured parties and witnesses, examining the *corpus delicti*, reading forensic reports, minutes and other documents, and examining other evidence provided for in the Criminal Procedure Code. 29. In the same context, Articles 414(1) and 414(4) of the Criminal Procedure Code provide that the appellate court shall review the legality and reasonableness of the judgment under appeal on the basis of the evidence examined by the first instance and on the basis of any new evidence submitted to the appel-

late court, and has the power to re-evaluate the evidence." [16, paras 28-29].

The Court of Appeal, when hearing appeals, must rule on all the grounds raised by the appellants in their appeal. The court's decision has to state the reasons on which the decision is based. Failure to comply with these requirements is deemed to be a failure to resolve the merits of the case in the court of appeal [17].

"The guarantees set out in Article 6 §. 1 of the ECHR include the duty of national courts to give reasons for their decisions with sufficient clarity" (*H. v. Belgium* of 30.11.1987, complaint no. 8950/80, §. 53) [18, p.4].

The Constitutional Court of the Republic of Moldova noted that the motivation is expressed by the fact that in cases of admissibility of some evidence and dismissal of others, judges are required to expressly invoke the reasons for these solutions. *Erroneous* judgments can be corrected through the remedies provided by law. The Court also refers to the European Court, whose case-law has held that "unless a reviewing court has jurisdiction to examine both the facts and the points of law and to consider the question of guilt as a whole, it cannot, for reasons of procedural fairness, rule on those questions without a direct assessment of the statements of the person who claims not to have committed the act considered to be an offence (ECHR *Ekkbatani v. Sweden* of 26.05.1988 [19] and *Constantinescu v. Romania* of 27.06.2000 [20])" [21, para.70, 75-76].

It is not acceptable to base the decision on contradictory assessments. The European Court of Justice has held that the right to a fair trial includes a duty for the courts to give reasons for their judgments, since the absence of reasons for a judgment may affect that right. Judges must state with sufficient clarity the grounds on which they base their judgments, as this is the only way for the party to the proceedings to exercise the remedies available under national law. The grounds for the judgment are closely linked to concerns about ensuring a fair trial, which allows the right of defense to be respected. The quality of the act of justice itself is indispensable and constitutes a safeguard against arbitrariness (ECtHR

judgments *Suominen v. Finland* of 01.07.2003, complaint no. 37801/97, §. 37 [22]), *Kuznetsov and Others v. Russia* of 11.01.2007, complaint no. 184/02, §. 85 [23]).

To maintain two arguments, positions, which are totally contradictory, would lead to a violation of the parties' right to a fair trial. However, the court's motivation must be clear and give the parties the certainty that they have been heard (*Fomin v. Moldova* of 11.10.2011, no. 36755/06, §. 31 [24]).

Moreover, the grounds for judgments are an important tool for ensuring the transparency of justice and the existence of social control over them (*Hirvisaari v. Finland*, of 27.09.2001, complaint no. 49684/99, §. 30) [25, p.8].

In a case where the courts of appeal do not rule on the arguments set out in the grounds of appeal, the appellate court is not entitled to rule on the appellants' arguments set out in the grounds of appeal. The cases are to be retried [26].

3.3 The operative part of the decision

The operative part of the decision of the appeals instance must correspond to the findings made by that instance in the descriptive part [3, para. 23].

For example, in a criminal case, the operative part of the judgment of the court of first instance was unclearly set out, without specifying and clarifying which of the appellants' claims were admitted and which were rejected, because, according to the grounds of the judgment, the appeals were not admitted in their entirety [27]. Such a decision is subject to the ordinary appeal procedure.

In this case, the appeal court, in the descriptive part of the decision, invoked the legal qualification of the defendant's actions under Article 264 para. (1) of the Criminal Code of the Republic of Moldova, and in the operative part of the decision the defendant was found guilty of committing the offence provided for in Article 261 para. (2) of the Criminal Code of the Republic of Moldova. Consequently, the reasoning of the appeal court's decision contradicts the operative part of the judgment, which constitutes a mis-

carriage of justice that cannot be corrected by the appeal court [28].

A further example: by the sentence of the Cahul Court of 23 December 2016, R.V. was convicted of committing an offence under Article 264 para. (3) letter b) of the Criminal Code. RM to imprisonment for a term of 4 years, to be served in an open penitentiary, with deprivation of the right to drive vehicles for a term of 2 years from the date of the final judgment. The judgment of the trial court was appealed by the defendant, who requested that the judgment be quashed and that a new judgment be handed down acquitting him of having committed the offence charged. According to the decision of the Cahul Court of Appeal of 7 June 2018, the defendant's appeal was sustained, the sentence was partially cancelled and a new judgment was pronounced. To R.V., convicted under Article 264 para. (3) letter a) of the Criminal Code RM, was sentenced to 3 years and 6 months imprisonment. According to the article 90 Criminal Code of RM, the execution of the sentence was conditionally suspended with the establishment of a probation period of 3 years. By the conclusion of the Court of Appeal of 11 September 2018, in response to the prosecutor's request, a material error was corrected, admitted in the operative part of the decision of 7 June 2018, namely: the phrase "with the privation of the right to drive vehicles for a period of 2 years" was added. However, the Court of Appeal quashed the decision of the Court of Appeal of 7 June 2018 and the judgment of 11 September 2018, ordered the retrial of the case, concluding that it was impossible to amend, pursuant to Article 249 of the Criminal Procedure Code. RM, by a conclusion of the operative part of the decision of the court of appeal in the part referring to the criminal penalty [29, paragraph 6 letter c].

3.4 The transcript of the hearing

The accuracy of the transcript of the hearing in the court of appeal is particularly important for the trial.

According to the provisions of Article 413 paragraph (8) of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova, a transcript

shall be drawn up at the hearing of the Court of Appeal in accordance with Article 336 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova. The content of the transcript must correspond to the court hearings that took place, i.e.: the number and date of the court hearings; the approaches and requests made by the parties; the evidence that was checked and investigated; the annexing of all procedural documents - transcripts of hearings, copies of relevant court decisions, documents submitted by the parties, etc.

“The timeframes which are provided for in article 336 of the Criminal Procedure Code. RM are recommendatory, i.e., they cannot result in nullity. However, failure to comply with these deadlines may result in certain disciplinary sanctions for the officials responsible. In case of disagreements between the clerk and the presiding judge, the procedure will be according to Article 319 of the Criminal Procedure Code. RM.” [30, p.940].

Frequently, due to an incomplete or defective report, the decision of the appeal court was not upheld by the higher court. In one case, according to the transcript of the hearing, the court of appeal did not reproduce and examine the image on a video-CD disc, which was attached to the file as material evidence. Therefore, the appeal court did not even have the legal opportunity to examine and assess this evidence, particularly in conjunction with the other evidence examined as a whole [31].

In a different case, the requalification of the defendant's actions under Art. 145 para. (2) (b), (e), (g), (i), (j), (k) into Art. 151 para. (4) of the Criminal Code. RM was made only on the basis of a selective statement contained in

the statements of the injured party. The Court of Appeal did not indicate in the transcript of the hearing any of the evidence referred to in the descriptive part of its decision [32].

In a penal proceeding, the reasoned decision of the Court of Appeal and the interlocutory judgment were dated 15 February 2006, whereas the operative part of the decision of the Court of Appeal was dated 8 February 2006, an error that cannot be corrected by the Court of Appeal of its own motion [33, p.3].

As a result, the decisions of the courts of appeal in the above-mentioned cases were quashed by the ordinary appeal court and the cases were returned to the courts of appeal for retrial.

4. CONCLUSIONS.

The drawing up of decisions of the court of appeal and transcripts of court hearings must comply with the requirements stipulated in the criminal procedure law.

The drafting of court documents requires a serious and responsible approach on the part of the authors.

As a result of the errors admitted in the decisions and transcripts of the courts of appeal, the decisions handed down are dismissed by the College of the Supreme Court of Just and the cases are remanded to the courts of appeal.

The return of criminal cases to the courts of appeal has the effect of lengthening of the timeframes for examining criminal cases, creating a sense of uncertainty for the parties, incurring additional legal costs, and consequently damaging the prestige and image of the judiciary.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Codul de procedură penală nr. 122-XV din 14.03.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 248-251/699 din 05.11.2013.
2. Popovici T. și Dolea I. Apelul. În: coord. ed. Poalelungi M. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Î.S.F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2013.
3. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judecării cauzelor penale în ordine de apel”, nr. 22, din 12.12.2005, cu modificările ulterioare prin Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr. 10 din 24.12.2010, și Hotărârea Plenului Curții Supreme de

- Justiție a Republicii Moldova nr. 4 din 30.03.2009. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/db_hot_expl.php, accesat la 28.01.2024.
4. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 18.07.2017. Dosarul nr. 1ra- 872/2017. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9250, accesat la 28.01.2024
 5. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 26.02.2008. Dosarul nr. 1ra-44/2008. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr. 10, 2008, p.15.
 6. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2015. Dosarul nr. 1ra-86/2015. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr. 2-3, 2015, p.44.
 7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din 07.05.2001. Dosarul nr. 4-1r/a-5/2001. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.3, 2002, p.14; și Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.1998. Dosarul nr. 1r/e-66/98, p. 2. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php, accesat la 20.03.2020.
 8. Hotărârea CtEDO pe cauza Ruiz Torija c. Spaniei, nr. 18390/91, 09.12.1994, §. 29. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57909>, accesat la 28.01.2024.
 9. Hotărârea CtEDO pe cauza Van de Hurk c. Țărilor de Jos, nr. 16034/90,19.04.1994, §. 61. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57878>, accesat la 28.01.2024.
 10. Hotărârea CtEDO pe cauza Boldea c. România, nr. 19997/02, 15.02.2007, §. 30. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122801>, accesat la 28.01.2024.
 11. Hotărârea CtEDO pe cauza Hadjianastasiou c. Greciei, nr. 12945/87, 16.12.1992, §. 34-35. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57779>, accesat la 28.01.2024.
 12. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 21.10.2014. Dosarul nr. 1ra- 1546/2014. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.12, 2014, p. 24.
 13. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 21.02.2012. Dosarul nr. 1ra-3/2012. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php, accesat la 28.01.2024.
 14. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 05.06.2007. Dosarul nr. 1ra- 486/2007. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.2007, p. 18.
 15. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 17.07.2012. Dosarul nr. 1ra- 596/2012. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.12, 2012, p. 11.
 16. Decizia Curții Constituționale a RM de inadmisibilitate a sesizării nr. 90g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 90 și 95 din Codul de procedură penală, nr. 78 din 09.07.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.11.2018 nr. 424-429/161.
 17. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 01.12.2009. Dosarul nr. 1ra-1062/2009; Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 12.03.2002. Dosarul nr. 1c/a-60/2002; Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 05.03.2002. Dosarul nr. 1ca-50/2002. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.10, 2002, p.9.
 18. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 12.03.2019. Dosarul nr. 1ra- 199/2019. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13269, accesat la 28.01.2024.
 19. Hotărârea CtEDO pe cauza Ekbatani c. Suediei din 26.05.1988, plângerea nr. 10563/83. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57477>, accesat la 28.01.2024.
 20. Hotărârea CtEDO pe cauza Constantines-

- cu c. României din 27.06.2000, plângerea nr. 28871/95. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-58737>, accesat la 28.01.2024.
21. Hotărârea Curții Constituționale a RM privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului) (sesizarea nr. 27g/2017), nr. 18 din 22.05.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.06.2017 nr. 190-200/69.
 22. Hotărârea CtEDO pe cauza Suomenen c. Finlandei din 01.07.2003, plângerea nr. 37801/97, §. 37. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61178>, accesat la 28.01.2024.
 23. Hotărârea CtEDO pe cauza Kuznetsov și alții c. Rusiei, din 11.01.2007, plângerea nr. 184/02, §. 85. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-78982>, accesat la 28.01.2024.
 24. Hotărârea CtEDO pe cauza Fomin c. Moldovei, nr. 36755/06, din 11.10.2011, §. 31. Disponibil online la <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-124104>, accesat la 28.01.2024.
 25. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 26.02.2019. Dosarul nr. 1ra- 122/2019. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13206, accesat la 28.01.2024.
 26. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 20.07.2010. Dosarul nr. 1ra-820/2010. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php, accesat la 28.01.2024.
 27. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Su-
 - preme de Justiție din 28.02.2012. Dosarul nr. 1ra-18/2012. Arhiva Curții Supreme de Justiție. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php, accesat la 28.01.2024.
 28. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 28.12.2004. Dosarul nr. 1ra- 818/2004. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.11, 2005, p.13.
 29. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 20.11.2018. Dosarul nr. 1ra- 1793/18. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12366, accesat la 28.01.2024.
 30. Dolea I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ. Ed. a 2-a. Chișinău, Cartea juridică, 2020, 1408 p.
 31. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 30.09.2008. Dosarul nr. 1ra- 1015/2008. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php, accesat la 28.01.2024.
 32. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 19.03.2013. Dosarul nr. 1ra- 169/2013. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.7-8, 2013, p.35.
 33. Decizia Colegiului Penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 12.09.2006. Dosarul nr. 1ra- 799/2006. Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova. Disponibil online la http://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/index2.php, accesat la 28.01.2024.

DESPRE AUTORI**Dumitru CALENDARI,**

*PhD, university lecturer,
"Bogdan Petriceicu Hasdeu" State University
of Cahul, Republic of Moldova,
e-mail: c.dumitru@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0002-8668-3345*

Vitalie JITARIUC,

*PhD,
dean of the Faculty of Law and
Public Administration,
"Bogdan Petriceicu Hasdeu" State University
of Cahul, Republic of Moldova,
e-mail: vjitariuc@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-9361-4460*

Alexandru PARENICU,
dr., conf. univ.

PhD,
Associate Professor

EXPERIMENTUL OPERATIV ÎN ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII: TEORIE ȘI PRACTICĂ

Articolul cuprinde o analiză succintă a comportamentului ofițerului de investigații și vocația acestuia în privința alegerii tacticii de efectuare a experimentului operativ prin prisma activității speciale de investigații. Metodologia efectuării experimentului operativ accelerează obținerea informațiilor necesare cu privire la intențiile criminale și experiența infracțională. Cu ajutorul experimentului operativ, realizat în baza unei pregătiri inițiale minuțioase, ofițerul de investigații poate stabili și studia anumite cazuri, situații, fenomene, acordându-i-se posibilitatea studierii unui și aceluiași fenomen în diferite condiții, care poate fi repetat de nenumărate ori.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, combinație operativă, colaborator confidențial, experiment operativ, informații, ipoteză, măsuri speciale de investigații, probe, ofițer de investigații, verificare, valorificare.

THE OPERATIVE EXPERIMENT IN THE SPECIAL INVESTIGATION ACTIVITY: THEORY AND PRACTICE

The article includes a brief analysis of the investigation officer's behavior and his vocation in choosing the tactic of performing the operative experiment through the prism special investigative activity. The methodology of performing the operative experiment accelerates obtaining the necessary information on criminal intent and criminal experience. With the help of the operative experiment, carried out on the basis of a thorough initial preparation, the investigating officer can establish and study certain cases, situations, phenomena, giving him the possibility to study one and the same phenomenon under different conditions, which can be repeated countless times.

Keywords: special investigation activity, operative combination, confidential collaborator, operative experiment, information, hypothesis, special investigative measures, evidence, investigating officer, verification, capitalization.

1. INTRODUCERE.

Menținerea ordinii de drept, adică asigurarea respectării legislației este una din sar-

cinile principale ale fiecărui stat. Într-o mare măsură realizarea acestui deziderat depinde de stabilitatea cadrului legislativ, fiind un fac-

tor important care creează condițiile necesare pentru cunoașterea exactă a legilor și acumularea practicii de aplicare corectă a lor de autoritățile publice competente.

Din contră, dese schimbări de lege și alte acte normative provoacă în societate o atitudine negativă față de legislație și față de necesitatea de a o respecta, ceea ce servește ca bază pentru apariția și existența a așa-numitului nihilism de drept – un fenomen care în mod esențial subminează ordinea de drept.

În ciuda acestui lucru, completările și modificările legilor și altor acte normative, inclusiv a celor care reglementează activitatea de prevenire și descoperire a criminalității, sunt inevitabile din mai multe considerente.

În primul rând, la etapa contemporană au apărut și probabil vor mai apărea în viitor noi genuri de fapte necunoscute în trecut, care încalcă în mod grosolan drepturile și libertățile persoanei, creează pericol pentru securitatea societății și a statului. Îndată după deschiderea hotarelor, pornirea procesului de migrație și trecerea la economia de piață au devenit frecvente cazurile de trafic de organe și ființe umane, răpire a persoanelor, acces ilegal la informația computerizată etc.

În al doilea rând, concomitent cu apariția noilor genuri de infracțiuni, la dezvoltarea criminalității se mai observă o tendință legată de utilizarea pe larg de reprezentanții lumii interlope, la săvârșirea infracțiunilor, a noilor metode, a realizărilor științei și tehnicii moderne: escrocherii cu folosirea posibilităților internetului, sustragerea informației strategice sau a banilor prin reprogramarea sistemelor electronice sau pătrunderea nesanționată în diferite sisteme informaționale. Totodată, în acțiunile ilicite se folosesc și alte mijloace și metode mai simple – carduri plastice, electronice și diferite documente false, perfectate cu utilizarea computerelor și altor mijloace tehnice ce fac parte din ultimele realizări.

Astfel de schimbări care au loc în societate cer în mod insistent elaborarea și adoptarea normelor care vor acorda posibilitatea procuraturilor specializate, subdiviziunilor specializate din cadrul ori subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului

Apărării, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat și Administrației Naționale a Penitenciarelor să folosească măsuri și metode noi, adecvate situației și orientate la combaterea faptelor antisociale.

Necesitatea perfectării legislației și a altor acte normative privind activitatea specială de investigații se bazează nu numai pe aceste realități.

Ca orice ramură nouă a legislației, Legea și alte acte normative care reglementează activitatea specială de investigații trebuie să treacă o perioadă și un proces de dezvoltare care neapărat este însoțit de încercări în activitatea practică, modificări și completări. Aici este necesar să se ia în considerație următoarele două aspecte:

- elaborarea și implementarea în practică a noilor metode, măsuri și procedee de prevenire și descoperire a infracțiunilor, utilizarea realizărilor comunității internaționale în acest domeniu;

- argumentarea temeinică pentru legitimitatea și utilizarea unor acțiuni și metode eficiente care anterior se foloseau în lupta cu criminalitatea, dar, din diferite motive, nu sunt prevăzute de legislația în vigoare.

Astfel de acțiuni care corespund principiilor activității speciale de investigații și s-au recomandat ca utile în lucrul de prevenire, investigare și descoperire a infracțiunilor, necesită a fi incluse în nomenclatorul măsurilor speciale de investigații.

În acest context nu este întâmplător faptul că la 25 martie 2004 în Legea Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații (abrogată) a fost introdus un șir de completări și modificări, una din ele referindu-se la completarea listei măsurilor speciale de investigații (operative de investigații la cel moment) prevăzute de art.6 al Legii nominalizate, cu o nouă măsură – experimentul operativ. În anul 2012, Legea nr.45 (abrogată) a fost modificată, intrând în vigoare Legea nouă cu nr.59 din 29 martie. După nenumărate modificări, ultima fiind Legea nr.286 din 05.10.2023 [1], Legea privind activitatea spe-

cială de investigații a fost lipsită de o măsură – experimentul operativ, în opinia noastră, importantă, lipsa căreia îngreunează activitatea funcționarilor din cadrul subdiviziunilor specializate competente.

Utilizarea eficace în acțiunile autorităților cu competențe în domeniul activității speciale de investigații a măsurii nominalizate trebuie să se bazeze pe unele cunoștințe teoretice și recomandările elaborate de practică.

2. METODOLOGIE.

La elaborarea acestei publicații a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. Cercetarea actualului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de investigare științifică, specifice teoriei activității speciale de investigații: metoda istorică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, logico-juridică, dar și alte proceduri bazate pe logică (deducția, inducția, analogia etc). Tema supusă cercetării a impus folosirea pe larg a metodei comparative, prin intermediul căreia s-a putut analiza conținutul actelor normative ce reglementează activitatea specială de investigații.

3. REZULTATE.

3.1. Definiția experimentului operativ în legislația altor țări și în actele normative ale Republicii Moldova

La sfârșitul secolului XX în țările post-sovietice au fost adoptate legi care reglementează activitatea operativă de investigații. Unele din ele prevăd dreptul organelor abilitate de a înfăptui experimentul operativ, totodată fiind expuse definiția și unele condiții de efectuare a acestei acțiuni.

De exemplu, în conformitate cu al.1 art.6, pct.14 al Legii Federației Ruse „Despre activitatea operativă de investigații” nr.144 FZ din 12 august 1995 (modificată și completată la 29.12.2022) [2], organele împuternicite, în procesul realizării acestei activități, pot efectua experimentul operativ. Concomitent, legea nominalizată limitează sfera de utilizare a experimentului operativ în lupta cu criminalitatea și rezolvarea altor sarcini ale activității investigativ-operative, prevăzute de lege.

Conform art.8 al Legii care descrie condițiile de înfăptuire a măsurilor operative de investigații, efectuarea experimentului operativ se permite numai în scopul relevării, prevenirii, curmării și descoperirii infracțiunilor grave, precum și pentru stabilirea persoanelor ce le pregătesc, le săvârșesc sau le-au săvârșit.

Noțiunea acestei măsuri în legea nominalizată lipsește, dar ea se întâlnește în Comentariul științifico-practic al Legii Federale „Despre activitatea operativă de investigații”, unde ea este expusă în felul următor: „*Experimentul operativ este o metodă de obținere a informației prin reproducerea și controlul tainic asupra condițiilor și obiectelor, pentru stabilirea intențiilor ilicite a persoanelor bănuite de pregătirea sau comiterea infracțiunilor grave și deosebit de grave*” [2, p.67].

Dreptul organelor care exercită activitatea operativă de investigații de a efectua experimentul operativ este prevăzut și în pct.14 al art.18 al Legii Republicii Belarus „Despre activitatea operativă de investigații”, modificată și completată prin Legea nr.307-3 din 15 iulie 2015 [7]. În cazul dat, legiuitorul nu s-a limitat la enumerarea măsurilor investigative, oferind în art.2 noțiunea fiecărei din ele.

Conform art.34 al Legii nominalizate, experimentul operativ „constituie implicarea, sub controlul unui funcționar al organului care desfășoară activități operative de investigații, a unui cetățean (cetățeni) în privința căruia (căror) există informații despre activitățile infracționale, într-o situație creată de organul ce desfășoară activități operative de investigații, pe baza acestor informații, cât mai apropiate de presupusa activitate infracțională a acestui cetățean (acestor cetățeni), în scopul producerii unui anumit eveniment, precum și obținerii de informații necesare îndeplinirii sarcinilor activităților operaționale de investigație” [7, art.34].

După cum s-a constatat, la perioada inițială experimentul operativ nu era prevăzut de legislația țărilor nominalizate. În nomenclatorul măsurilor (metodelor) investigativ-operative el a fost inclus mai târziu, după adoptarea pe 2 noiembrie 1996 a Actu-

lui legislativ de recomandare prin Hotărârea Asambleei Interparlamentare a statelor membre ale C.S.I.

Art.26 al acestui Act stabilește că experimentul operativ este reproducerea faptelor, situației sau altor circumstanțe ale evenimentului ilegal și efectuarea acțiunilor de experimentare în scopul curmării faptelor ilicite, relevarea persoanelor care le pregătesc sau le săvârșesc, verificarea și valorificarea datelor acumulate despre posibila comitere a anumitor fapte contrare legii sau obținerea noilor date despre activitatea ilegală.

Reieșind din faptul că în actele normative naționale lipsește noțiunea experimentului operativ, la început trebuie rezolvate mai multe probleme cu caracter teoretic și practic ce se referă la interpretarea acestui termen, elaborarea recomandărilor pentru includerea măsurii date în actele normative departamentale care reglementează organizarea, metodele și tactica efectuării măsurilor speciale de investigații și investigativ-operative.

Vom remarca unele caracteristici, elemente componente care descifrează esența și unele cerințe față de aplicarea experimentului operativ.

- La început, subdiviziunea specializată creează în mod artificial situația, circumstanțele, condițiile de care se folosesc infractorii la săvârșirea faptelor antisociale, avându-se în vedere că cele create trebuie să arate firesc, natural, să nu se deosebească prin nimic de cele ce se întâlnesc în viața cotidiană.

Aceste condiții și circumstanțe sunt diferite, spre exemplu: lăsarea în stradă, fără supraveghere, a mijloacelor de transport, a bagajului în incinta autogării sau aeroportului, imitația intenției de a procura oarecare obiecte (arme, muniții, substanțe narcotice) și de săvârșire a altor fapte ilegale.

- Situația și condițiile respective se creează pentru a reproduce un eveniment, fapt sau pentru efectuarea unor acțiuni cu caracter de experiment.

În linii generale prin reproducere se subînțelege producerea din nou, repetarea a unor procese, evenimente, fapte [3, p.329].

Aplicativ la domeniul luptei cu crimi-

nalitatea, vom avea în vedere verificarea prezenței la unele persoane a intenției de a comite o infracțiune, repetarea, comiterea de către ele din nou a anumitor fapte ilegale (jaf, atac tâlhăresc, realizare a substanțelor narcotice etc.).

Referitor la experimente se ține cont că ele se desfășoară nu numai în privința intențiilor și comportării persoanei, ci și în alte direcții. În cadrul experimentului operativ pot fi, după caz, cercetate, verificate, încercate particularitățile mecanice, fizice, chimice ale unor substanțe și obiecte, posibilitățile fizice ale persoanei și altele, respectând anumite cerințe cu caracter normativ și legate de asigurarea securității persoanelor implicate în acțiune.

- De regulă, la experimentul operativ se prevede participarea persoanelor în privința cărora există date despre comiterea faptelor ilegale, însă ele nu-s informate privitor la acțiunile și scopurile subdiviziunii specializate. Aceste persoane reproduc acțiunile așteptate exclusiv din propria inițiativă, fiind libere la alegerea modului de comportare în situația dată.

- În procesul desfășurării experimentului, situația trebuie să fie pe deplin controlată și dirijată de către subdiviziunea specializată, prevăzându-se în prealabil acțiunile posibile ale infractorilor și variantele de măsuri ce vor fi întreprinse de către ofițerii de investigații contra acestor acțiuni.

- Efectuarea experimentului operativ se permite numai în scopul relevării, prevenirii, curmării, investigării și descoperirii infracțiunilor grave, infracțiunilor care pot aduce daună securității naționale, precum și în scopul stabilirii persoanelor care pregătesc, comit sau au comis astfel de infracțiuni.

În legislația Republicii Moldova, acțiunea în cauză a apărut după adoptarea Legii Republicii Moldova nr.90 - din 25 martie 2004 prin care au fost introduse unele modificări și completări în Legea privind activitatea operativă de investigații nr.45-XIII din 12 aprilie 1994. Iar nomenclatorul măsurilor investigativ-operative prevăzut de art.6 a fost completat cu o nouă măsură - „experimentul

operativ”.

Generalizând cele expuse și practica investigativ-operativă, noțiunea măsurii în cauză poate fi formulată în actele normative departamentale naționale, folosindu-se următoarea variantă: Experimentul operativ prezintă crearea în mod artificial a situației similare cu cea reală pentru reproducerea unui eveniment ilicit sau efectuarea experimentelor necesare în condiții dirijate și controlate de subdiviziunea specializată, în scopul verificării datelor privitor la activitatea ilegală a persoanelor concrete sau necunoscute, prevenirii, curmării și descoperirii infracțiunilor și îndeplinirii altor sarcini prevăzute de lege.

3.2. Combinația operativă și experimentul operativ în teoria activității speciale de investigații.

Atât în literatura de specialitate, cât și în practică există diverse opinii privind diferența dintre combinația operativă și experimentul operativ, uneori considerându-se că în ambele cazuri este vorba de una și aceeași acțiune. Situația dată s-a creat din mai multe cauze.

În primul rând, actele normative nu prevăd actualmente experimentul ca o măsură utilizată în activitatea specială de investigații.

În al doilea rând, atunci când experimentul era prevăzut ca o măsură separată, orice acțiune legată de crearea artificială a condițiilor care asigurau realizarea sarcinilor era numită „combinație operativă”.

În al treilea rând, această situație este condiționată de faptul că în cadrul desfășurării diferitelor măsuri speciale de investigații, efectuate în afara procesului penal, se desfășoară unele acțiuni similare. De exemplu, se efectuează convorbiri cu cetățenii și la audierea investigativă, și în procesul identificării investigative.

După excluderea experimentului din nomenclatorul măsurilor speciale de investigații în calitate de acțiune separată și reieșind din practica acumulată, din nou ni se oferă posibilitatea de a diferenția aceste categorii.

Combinația și experimentul operativ

au unele trăsături comune, dar și caracteristici prin care se deosebesc. Analizând aceste obiective de studiu se poate menționa că pentru ele este comună doar crearea condițiilor ce asigură atingerea scopurilor combinației sau experimentului, iar esența lor este diferită.

Experimentul prezintă o categorie juridică, un procedeu investigativ separat, de sine stătător, care, din păcate, nu este prevăzută în lege, fiind descris numai în teoria activității speciale de investigații. El se desfășoară în situații specifice, atunci când sarcinile acestei activități nu pot fi realizate cu utilizarea altor măsuri.

Spre deosebire de experiment, combinația operativă nu este o măsură specială de investigații, servind numai în calitate de metodă, procedeu tactic la crearea condițiilor necesare pentru efectuarea măsurilor speciale, inclusiv a experimentului. În unele cazuri experimentul poate fi efectuat fără aplicarea combinației, folosindu-se condițiile naturale care există de la sine și nu necesită să fie create.

3.3. Experimentul în procedura de urmărire penală și experimentul operativ.

Experimentul în legea procesual-penală și experimentul operativ conțin un șir de elemente asemănătoare, totodată prezentând categorii juridice diferite.

Conform reglementărilor prevăzute în art.123 al CPP al RM „În scopul verificării și precizării datelor ce au importanță pentru cauza penală și care pot fi reproduse în condițiile efectuării unor experimente și a altor activități de investigații, organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală”[5]. Experimentul, în corespundere cu art.375 al acestei legi, poate fi efectuat și de către instanța de judecată în procesul cercetării judecătorești (pentru constatarea circumstanțelor cauzei).

În procedura de urmărire penală experimentul poate avea diferite obiective: constatarea posibilității percepției anumitor împrejurări, survenirii anumitor consecințe; posibilitatea confecționării unui obiect dintr-

un anumit material, într-un timp respectiv, cu utilizarea anumitor instrumente.

Experimentul poate fi înfăptuit pentru verificarea posibilităților reale de a traversa un anumit teritoriu, într-o anumită unitate de timp, cu sau fără utilizarea anumitor mijloace tehnice.

Efectuând experimentul, instanța de judecată, procurorul sau ofițerul de urmărire penală are ca scop verificarea datelor deja obținute la efectuarea altor acțiuni procesuale, inclusiv a declarațiilor martorului, victimei, bănuitului, învinutului sau inculpatului; sau să antreneze specialistul și alte persoane și să utilizeze diferite mijloace tehnice.

Datele obținute în urma experimentului vor confirma sau infirma declarațiile persoanelor nominalizate și vor demonstra posibilitatea existenței unui anumit fenomen. Această acțiune poate fi efectuată din oficiu de către funcționarii respectivi sau la cererea părților care au dreptul să participe la experiment [6, p.225].

Comparând experimentul în procedura de urmărire penală și experimentul operativ observăm următoarele asemănări:

- crearea artificială a condițiilor ce provoacă un fenomen, în scopul studierii lui;
- controlul asupra situației care se desfășoară în urma modificărilor introduse de către executorul experimentului, înregistrarea acțiunilor și schimbărilor ce vor avea loc;
- datele obținute în procesul acestor acțiuni se folosesc în lupta cu criminalitatea.

În pofida unor trăsături comune, experimentul operativ în mod esențial se deosebește de experimentul în procedura de urmărire penală. Ultimul poate fi utilizat doar după pornirea și în cadrul cauzei penale, în scopul verificării și precizării unor date ce au importanță pentru cauză, iar sfera aplicării experimentului operativ este cu mult mai largă. El se înfăptuiește atât la cercetarea, descoperirea infracțiunilor deja comise, cât și pentru prevenirea, curmarea faptelor ilicite.

Spre deosebire de experimentul în procedura de urmărire penală, experimentul operativ se efectuează în condițiile de respectare strictă a conspirației, ținându-se în taină

însăși faptul experimentului, scopul, sarcinile și rolul participanților.

Responsabili pentru efectuarea experimentului în cadrul procedurii de urmărire penală sunt ofițerii de urmărire penală, procurorii și judecătorii, iar organizarea și înfăptuirea experimentului operativ se pune în sarcina ofițerilor de investigații ai subdiviziunilor care efectuează activitatea specială de investigații.

Diferă și formele de fixare a rezultatelor experimentelor în cauză. Mersul și datele obținute în urma realizării experimentului în urmărirea penală se reflectă într-un proces verbal, conform cerințelor legislației de procedură penală [5, art.124], iar rezultatele experimentului operativ se expun în actele operative de serviciu.

În mod diferit se utilizează rezultatele experimentelor date. Pentru a servi în calitate de probe, rezultatele experimentului operativ trebuie să fie perfectate în conformitate cu ordinea stabilită de legislația de procedură penală.

4. CONCLUZII.

Astăzi se impun măsuri concrete, fără amânare, contra corupției, mituirii la toate nivelurile ei – în sferile învățământului, de servicii medicale, comunale, vamale, fiscale și administrative, crearea unei atmosfere ostile față de acțiunile criminale și pedepsirea aspră în conformitate cu legea.

În scopul elaborării și realizării unor măsuri avantajoase de prevenire, investigare și descoperire a infracțiunilor este necesar de efectuat o conjugare generală a eforturilor în lupta împotriva criminalității.

Acesta nu este un avantaj deosebit în combaterea criminalității, dar ne demonstrează faptul că, prin unirea eforturilor și organizarea corectă a activității tuturor autorităților ale căror subdiviziuni specializate efectuează activitatea specială de investigații în luptă împotriva acestui viciu social, se pot dobândi succese.

Sarcinile complicate puse în fața autorităților publice competente pot fi realizate dacă sunt respectate un șir de condiții, unele dintre care sunt:

a) implicarea în lucrul de prevenire, curmare, descoperire a infracțiunilor, de căutare a infractorilor și persoanelor dispărute fără urmă și de soluționare a altor sarcini a tuturor forțelor și mijloacelor din dotare, reieșind din posibilitățile diferitelor servicii;

b) utilizarea experienței avansate, a elaborărilor științifice și tehnicii moderne;

c) utilizarea în mod activ și rațional a tuturor măsurilor și metodelor prevăzute de actele normative departamentale.

Referitor la ultimele condiții menționăm că arsenalul activității speciale de investigații este destul de bogat, conținând multiple măsuri și metode tactice de colectare, verificare, prelucrare, valorificare și realizare a informației de interes operativ necesare pentru prevenirea criminalității, asigurarea

ordinii publice și siguranței în locurile de detenție.

Experimentul operativ prezintă una din aceste măsuri, care poate fi utilizat cu succes în lupta cu criminalitatea și la rezolvarea altor sarcini ale activității speciale de investigații.

Ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate din cadrul ori subordonate Ministerului Afacerilor Interne, în activitatea cotidiană, tot mai des trebuie să aplice această măsură la prevenirea omorurilor la comandă, furturilor mijloacelor de transport, în lupta cu corupția etc., fapt care demonstrează că experimentul operativ poate fi aplicat la soluționarea mai multor probleme din domeniul activității speciale de investigații.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Publicat: 28-11-2023 în Monitorul Oficial Nr.452-454 art.772.
2. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности», Научно-практический комментарий, Изд. «Спарк», Москва, 2002.
3. Dicționarul explicativ al limbii moldovenești. Editura „Cartea Moldovenească”, vol. II., Chișinău, 1997.
4. Dicționarul explicativ al limbii moldovenești. Editura „Cartea Moldovenească”, vol. I., Chișinău, 1997.
5. Codul de procedură penală al RM nr.122 din 14.03.2003. Publicat: 05-11-2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art.699.
6. Ig. Dolea, D. Roman, T. Vizdoagă, Iu. Sedlețchi, V. Șterbeț, V. Rotaru, R. Botezatu, A. Cerbu, S. Ursu, E. Erjîu, Codul de procedură penală. Comentariu. Ed. Cartier juridic. Chișinău, 2005.
7. Закон Республики Беларусь от 15 июля 2015 г. № 307-3 „Об оперативно-розыскной деятельности”. Принят Палатой представителей 26 июня 2015 г. Одобрен Советом Республики, 30 июня 2015 г.

DESPRE AUTOR

Alexandru PARENİUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Activitatea specială
de investigații și anticorupție”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: alex_parenıuc@mail.ru
ORCID: 0000-0002-6642-4610*

CZU 347.23

DOI 10.5281/zenodo.10725618

Evghenia GUGULAN,
doctorandă
PhD student

Valentina LOHIN,
masterandă
MA

REFLECȚII TEORETICO-APLICATIVE PRIVIND ACCESIUNEA CA MOD DE DOBÂNDIRE A DREPTULUI DE PROPRIETATE

Este bine cunoscut faptul că actualmente oamenii au tendința să procure și să dețină în proprietatea sa anumite bunuri, fie că acestea sunt mobile, fie imobile. În cele mai dese cazuri aceste bunuri sunt achiziționate în mod tradițional de către persoane, însă există situații când bunurile respective pot fi dobândite în proprietate prin alte metode mai puțin cunoscute de către societate. În prezent, legislația Republicii Moldova permite obținerea dreptului de proprietate asupra unor bunuri prin diverse moduri, cum ar fi ocupațiunea, uzucapiunea sau accesiunea, cea din urmă fiind obiectul de studiu al acestei lucrări.

Accesiunea în sine reprezintă doar una din acea multitudine a modalităților existente de dobândire a dreptului de proprietate asupra unui bun, iar articolul de față analizează acest mod de dobândire a dreptului de proprietate și explică câteva dintre punctele cheie care pot apărea în acest proces. Totodată scopul studiului a fost analiza legislației privind dobândirea dreptului de proprietate prin accesiune, în urma căreia s-au făcut recomandări privind completarea și modificarea legislației civile în acest sens.

Cuvintele-cheie: accesiune, proprietate, avulsione, specificațiune, adjuncțiune, confuziune, aluviune.

THEORETICAL-APPLICATIVE REFLECTIONS REGARDING THE ACCESSION AS A MODALITY OF OBTAINING THE PROPERTY RIGHT

It is well known that nowadays people tend to own certain assets, whether they are movable or immovable assets. In most cases, these goods are purchased by people, but there are situations when these goods are acquired as property through other methods less known by society. At the moment, the legislation of the Republic of Moldova allows obtaining the right of ownership of some goods through various ways, such as occupation, usufruct or accession, the latter being the object of study of this paper.

As mentioned earlier, accession itself is only one of a multitude of ways of acquiring ownership of an asset, and this article looks at this way of acquiring ownership and explains some of the key points that can arise in this process. At the same time, the purpose of the study was to analyze the legislation regarding the acquisition of property rights by accession, after which recommendations were made regarding the completion and modification of the civil legislation in this regard.

Key words: accession, ownership, avulsions, specification, adduction, confusion, alluvium.

1. INTRODUCERE.

În prezent în Republica Moldova, ca și în alte state care se află într-o perioadă de tranziție, spiritul timpului este agitat de chestiunea proprietății. Noile cerințe ale dezvoltării societății explică interesul sporit față de tema dreptului de proprietate și modurile de dobândire a acestuia, unul din aceste moduri fiind accesiunea.

2. METODOLOGIE.

La elaborarea acestei publicații a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. De asemenea, cercetarea respectivului subiect a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de cercetare științifică, cum ar fi: metoda

„proprietarul unui bun devine proprietarul a tot ce se alipește cu bunul ori se încorporează în acesta dacă separarea ar cauza distrugerea ori ar diminua esențial valoarea sau destinația economică a bunului ori a părții supuse separării”.

Ioan Adam definește accesiunea „ca fiind un mod de dobândire a proprietății constând în încorporarea materială a unui lucru mai puțin important într-un lucru mai important, în temeiul căreia, dacă două lucruri aparțin la proprietari diferiți, proprietarul bunului mai important va dobândi dreptul și asupra bunului încorporat” [1, p.602], iar Corneliu Bîrsan definește accesiunea drept „încorporarea materială a unui lucru mai puțin important într-un lucru mai important”. [5, p. 312]

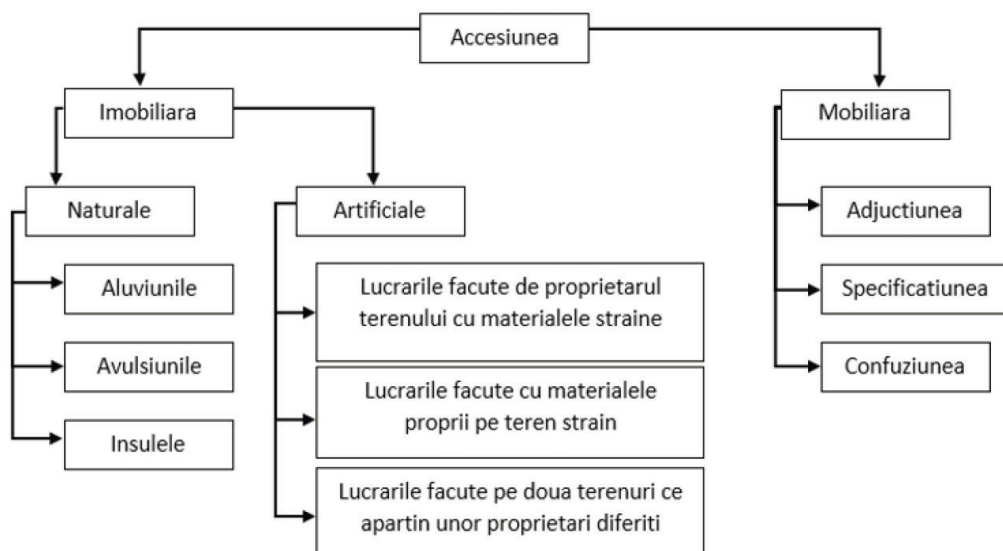

Figura nr. 1 Felurile accesiunii.

logică, metoda analizei comparative și altele.

Scopul lucrării este de a face o analiză juridico-contemporană, de a studia diferitele aspecte teoretice ale temei abordate și de a analiza normele ce reglementează dobândirea dreptului de proprietate prin accesiune, de a clarifica acele momente insuficient cercetate în acest domeniu.

3. REZULTATE.

3.1 Noțiuni introductive privind accesiunea ca mod de dobândire a dreptului de proprietate.

Conform primului alin. al art. 456 din CC al RM, accesiunea reprezintă situația când

Deci după cum se observă, accesiunea poate fi de două feluri, și anume: accesiunea mobilă și accesiunea imobiliară.

Accesiunea mobilă. În doctrină întâlnim diferite noțiuni atribuite accesiunii mobiliare. Spre exemplu, Grigore Ardelean în lucrarea sa, ținând cont de toate formele sub care se poate realiza accesiunea mobilă, a definit-o drept „un mod de dobândire a dreptului de proprietate asupra unui bun format prin unirea pe diferite căi (confeccionare, producere sau amestecare) a două lucruri corporale (materii sau substanțe) sau a unui lucru cu un bun abstract (manoperă) care inițial aparțineau diferitor proprietari”. [2, p.130]

Dumitru Lupulescu definește accesiunea mobilă ca „*acea formă a accesiunii ce constă din unirea prin încorporarea a două bunuri mobile ce aparțin unor proprietari diferiți, unire ce are ca efect crearea unui bun mobil nou care va aparține proprietarului bunului cel mai important dintre cele ce au fost reunite*”. [10, p.213]

3.2 Formele accesiunii mobiliare.

Această formă a accesiunii este reglementată de art.522 CC al RM. În acest articol sunt reglementate trei cazuri de accesiune mobilă:

- 1) Adjuncțiunea
- 2) Specificațiunea
- 3) Confuziunea

Adjuncțiunea constă în „*unirea a două lucruri, care cu toate că formează un singur tot, rămân totuși destul de distincte pentru a putea fi despărțite și păstrate fiecare în parte după despărțire, cum ar fi spre exemplu o piatră ce se montează într-un inel*”. [10, p.213]

Conform CC al RM există mai multe situații care pot apărea în cazul adjuncțiunii.

Prima modalitate constă în unirea a două bunuri ce pot fi separate. În această situație „*este posibilă separarea celor două bunuri*” [6, p.108], care prin unire au format un nou bun, dacă proprietarii pretind separarea lor. Această modalitate este reglementată de CC la art. 522 alineatul (1), care prescrie că: „În cazul în care se unesc două bunuri mobile având proprietari diferiți, fiecare dintre aceștia poate pretinde separarea bunurilor dacă celălalt proprietar nu ar suferi astfel un prejudiciu”. Aici în calitate de exemplu poate fi situația când piesele unui calculator sunt încorporate în alt calculator ce aparține altei persoane sau încorporarea unei pânze pictate într-o ramă ce îi aparține altei persoane.

În asemenea situații, în cazul în care proprietarii nu se pot înțelege cu privire la bunul format, aceștia pot separa bunul numai dacă această separare nu implică cheltuieli excesive sau nu afectează prin separare integritatea și destinația bunului.

A doua modalitate constă în unirea a două bunuri care nu pot fi separate fără

deteriorare sau cheltuieli excesive. Această situație este la fel reglementată de CC la art. 522, însă la alin. (2) care prescrie că în cazul în care „*două bunuri care aparțin diferitor proprietari s-au unit încât nu se mai pot separa fără a fi deteriorate sau fără muncă sau cheltuieli excesive, noul bun aparține proprietarului care a contribuit cel mai mult la constituirea bunului, prin muncă sau prin valoarea bunului inițial, fiind obligat să plătească celuilalt proprietar prețul bunului unit cu bunul principal. Dacă niciunul din bunurile unite nu se poate considera bun principal, proprietarii lor devin coproprietari ai noului bun, proporțional valorii pe care bunurile inițiale le aveau la momentul accesiunii*”.

Legiuitorul în această situație a stabilit două cazuri: fie separarea este imposibilă pe motivul că se va deteriora bunul, fie că separarea va duce la cheltuieli excesive, însă în ambele cazuri, noul bun va aparține proprietarului care a contribuit cel mai mult la constituirea noului bun. Totodată, cel care dobândește dreptul de proprietate asupra noului bun este obligat, la rândul său, să plătească prețul bunului unit cu bunul principal.

În astfel de situații, în care niciunul din bunurile unite nu poate fi considerat drept bun principal, proprietarii acestor bunuri vor deveni coproprietari ai noului bun, proporțional valorii pe care bunurile inițiale le aveau la momentul accesiunii.

După cum se observă, art. 522 alineatul (2) poate fi considerat drept o regulă generală, conform căreia proprietarul bunului mai puțin important nu poate cere separarea bunului, ci doar prețul lui. Însă această regulă are o excepție, reglementată la art. 522 alin. (3) conform căruia „în cazul în care bunul secundar este mai de preț decât bunul principal și s-a unit cu acesta fără știrea proprietarului, ultimul poate cere despărțirea și restituirea bunului secundar unit, chiar dacă din separare ar rezulta vătămarea bunului principal”.

Atragem atenția la faptul că această regulă se aplică doar în cazul în care unirea s-a făcut fără știrea proprietarului, în caz contrar se va aplica regula menționată la art. 522 ali-

neatul (2).

Specificațiunea. Ioan Adam definește specificațiunea ca „*acea formă a accesiunii mobiliare ce constă în cumularea a două valori care duc la obținerea unui lucru nou*”. [1, p. 625]

Sergiu Baieș și Nicolae Roșca definesc specificațiunea drept „*cazul în care o persoană face un obiect nou cu materie străină*” [3, p.89], iar Dumitru Lupulescu menționează că „*specificațiunea constă în prelucrarea unei materii ce aparține unei persoane de către o altă persoană, într-un obiect cu totul nou*”. [10, p.214]

Deci, în cazul specificațiunii se unește un bun corporal cu unul abstract. Un exemplu de astfel de unire poate servi situația când un croitor confecționează un costum folosind materialele clientului. Prin aceasta se poate face diferența între adjuncțiune și specificațiune. Deci, diferența constă în aceea că la specificațiune se folosește un bun corporal (material) și unul abstract (munca), pe când în cazul adjuncțiunii se folosesc două bunuri corporale.

Specificațiunea este reglementată de CC al RM la alin. (4) al art. 522: „*Dacă contractul nu prevede altfel, dreptul de proprietate asupra bunului rezultat din prelucrarea materiei aparține proprietarului ei, care este obligat să plătească valoarea manoperei. Se consideră de asemenea prelucrare scrierea, desenarea, pictarea, imprimarea, gravarea sau o altă transformare a suprafeței*”.

În cazul în care pictorul creează un portret utilizând pânza și vopselele altuia, conform art. 522 alin. (4) am putea deduce că materia este bunul principal, iar manopera este bunul accesoriu, deci în cazul în care contractul nu prevede altfel, bunul rezultat, adică pictura, va aparține celui cui îi aparținea pânza și vopselele, la rândul său acesta din urmă va fi nevoit să-i plătească pictorului pentru manoperă.

Regula menționată la alin. (2) al art. 522 are un „*caracter dispozitiv*” [3, p.90], cu alte cuvinte, părțile pot stabili contrariul.

Art. 522 alin. (4) în cazul specificațiunii reprezintă o excepție de la regula generală menționată mai sus. Conform acestui articol, excepția constă în faptul că în cazul în care

pictorul a folosit pânza și vopseaua cu bună credință și valoarea manoperei sale este mai mare decât valoarea materiei, atunci pictorul dobândește dreptul de proprietate asupra acestui bun, însă va fi nevoit să plătească valoarea materialelor. Deci, în acest caz bunul principal devine munca pictorului, iar bunul accesoriu constă din materialele folosite la pictare, pictorul având obligația de a-l despăgubi pe proprietarul materiei.

Totodată, conform alin. (6) din art. 522 „*cel care trebuie să restituie bunul rezultat din prelucrarea materiei este în drept să-l rețină până va primi de la proprietarul noului bun suma datorată*”. Dacă e să ne conducem după exemplul arătat anterior, atunci proprietarul materiei (pânza, vopselele) are dreptul de retenție a bunului până la plata sumei datorate de către pictor.

Confuziunea. Potrivit autorului român Eugen Chelaru „*Confuziunea sau amestecul constă în unirea a două sau mai multe bunuri mobile având proprietari diferiți, astfel încât se realizează un bun nou, bunurile inițiale pierzându-și individualitatea sa neputând fi separate*”. [7, p.201]

O altă noțiune este dată de Ion Adam care definește confuziunea ca „*acea formă a accesiunii mobiliare în care, urmare amestecului a două materii prime aparținând la doi proprietari diferiți, ia naștere un nou lucru, cu o individualitate nouă, în conținutul căruia materialele reunite nu se mai pot distinge*”. [1, p.625]

Un exemplu de confuziune poate fi în cazul aliajului din metale diferite sau reacția chimică a două substanțe.

Confuziunea este reglementată de CC al RM la art. 522. Conform alin. (7) al acestui articol „*În cazul în care un bun s-a format prin amestecarea mai multor materii (confuziunea) ce aparțin diferiților proprietari și niciuna nu poate fi considerată ca materie principală, proprietarul care nu a știut despre confuziune poate cere separarea materiilor dacă este posibil. Dacă materiile amestecate nu pot fi separate fără pagubă, bunul format aparține proprietarilor materiilor proporțional cantității, calității și valorii materiei fiecăruia*”.

Din acest articol menționat mai sus putem deduce trei situații:

1) Din materiile amestecate ce au format un nou bun, una poate fi considerată principală;

2) Niciuna dintre materiile amestecate nu poate fi considerată principală, însă este posibilă separarea lor;

3) Materialele amestecate nu pot fi separate fără pagubă.

În primul caz, când materiile amestecate au format un nou bun și una din materiile date poate fi considerată principală, atunci bunul poate aparține proprietarului materiei principale, respectând în așa mod prevederile alin. (8) al art. 522. Astfel, proprietarul bunului principal sau proprietarul bunului care depășește celălalt bun prin valoare și/sau cantitate „poate cere bunul creat prin amestecare (confuziune), plătiind celui alt proprietar prețul materiei sau înlocuirea materiei cu materie de aceeași natură, cantitate, greutate, mărime și calitate sau plata contravalorii ei”.

În cel de-al doilea caz, când niciuna din materiile amestecate nu poate fi considerată principală, însă este posibilă separarea lor, proprietarul care nu a știut de confuziune poate cere separarea materiei fiecăruia.

În cel de-al treilea caz, când materialele amestecate nu pot fi separate fără pagube, apelăm la art. 522 din CC al RM. Conform alin. (7) al acestui articol, bunul format va „aparține proprietarilor proporțional cantității, calității și valorii materiei fiecăruia”.

3.3 Formele accesiiunii imobiliare.

Accesiunea imobiliară se împarte în două categorii: naturală și artificială.

1) **Naturală** poate fi de 3 feluri:

- Aluviunile
- Avulsiiunile
- Insulele

2) **Artificială** la fel poate fi de 3 feluri, și anume:

- Construcțiile făcute de proprietarul terenului cu materialele străine
- Construcțiile făcute cu materialele proprii pe terenul străin

• Construcția făcută pe 2 terenuri ce aparțin proprietarilor diferiți.

Accesiunea imobiliară naturală reprezintă „unirea sau încorporarea a două bunuri având proprietari diferiți, fără intervenția omului, ca urmare a unui fenomen natural” [7, p.283], iar autorul Grigore Ardelean o definește drept un „mod de dobândire a dreptului de proprietate asupra unui bun unit, încorporat sau suprapus pe cale naturală cu altul, formând un singur bun – proprietatea celui în care s-a încorporat”. [2, p.118].

Aluviunile reprezintă creșterile de pământ ce se fac succesiv și pe nesimțite la malurile apelor curgătoare. CC la art. 520 alin. (1) reglementează că în cazul aluviunilor toate „adăugirile de teren la malurile apelor curgătoare revin proprietarului terenului riveran”. La fel în cazul în care apele curgătoare s-au retras treptat de la țărmul terenului, atunci proprietarul terenului dat dobândește de asemenea și terenul lăsat de apele curgătoare.

Prin adăugirile de teren stipulate în CC înțelegem nu doar pământul, ci „tot ceea ce solul poartă la suprafață și tot ceea ce apele curgătoare aduc și lasă la țărm, precum nisipul, pietrișul etc.” [4, p.80], acesta din urmă, la fel, revenind proprietarului terenului riveran.

Regula stipulată mai sus se refera doar la aluviuni și creșterile create de apele curgătoare. Această regulă nu se aplică în cazul pământurilor descoperite de lacuri, heleșteie, canale și alte categorii de ape stătătoare.

Avulsiiunile în comparație cu aluviunile reprezintă situația când, în timpul revărsărilor, un curs de apă rupe o bucată mare de teren ce poate fi identificat, dintr-o proprietate și o alipește la o altă proprietate riverană. În cazul dat, conform art. 520 alin. (3) al CC al RM, „proprietarul terenului din care o apă curgătoare a smuls brusc o parte de mal din teren, alipind-o la terenul altuia, nu pierde dreptul de proprietate asupra părții desprinse dacă o revendică în termen de un an de la data când proprietarul terenului la care s-a alipit partea a intrat în posesiune”.

Subliniem că termenul de un an „se calculează din momentul când proprietarul terenu-

lui la care s-a alipit a intrat în posesia lui prin acte materiale sau juridice, și nu din data în care a avut loc smulgerea (avulsiunea)". [2, p.122]

În cazul avulsiunilor, observăm că în CC este doar menționată regula conform căreia proprietarul care a pierdut terenul îl poate revendica în decurs de un an. Astfel apare întrebarea, ce se întâmplă în cazul în care bucata de teren este atât de mare încât aceasta este imposibil de a fi revendicată? Recomandăm că în viitor să fie reglementată o astfel de situație, întrucât aceasta poate crea anumite divergențe, deși în doctrină deja se susține ideea că proprietarul poate să se folosească de terenul luat de ape, acolo unde a fost alipit, iar „proprietarul fondului unde a fost adusă bucata de teren trebuie să accepte riscurile ce decurg din vecinătatea apelor”. [10, p. 255]

În cazul în care terenul smuls aparține domeniului public, proprietarul terenului la care această bucată s-a alipit nu va putea dobândi dreptul de proprietate asupra acestuia atâta timp, cât această categorie de bunuri are un caracter imprescriptibil. În acest caz proprietarul respectivei porțiuni are dreptul să o revendice oricând.

Insulele. Ultima situație a accesiei imobiliare naturale se referă la insule și este reglementat de CC la art. 520. Conform alin. (4) al acestui articol, în cazul „în care o apă curgătoare, formând un braț nou, înconjoară terenul unui proprietar riveran, acesta rămâne proprietarul insulei astfel create”. Deci regula în acest caz este că proprietarul terenului riveran rămâne a fi și proprietarul insulei create ca rezultat al schimbării cursului râului și înconjurării terenului riveran.

Accesiunea imobiliară artificială este reglementată în CC, la art. 521. Principala caracteristică constă în faptul că aceasta nu este posibilă fără intervenția omului. Totodată, accesiunea imobiliară artificială, spre deosebire de cea naturală, implică plata unor despăgubiri către cel în detrimentul căruia operează, ceea ce relevă existența titlului oneros și implicarea principiului potrivit căruia nimeni nu se poate îmbogăți în dauna altei persoane.

În art. 521 din CC al RM sunt regle-

mentate trei situații de accesiuune imobiliară artificială.

Prima situație se referă la lucrările făcute de proprietarul terenului cu materialele străine. Conform art. 521 alin.2 al CC al RM „Proprietarul de teren care a efectuat construcții și alte lucrări cu materiale străine devine proprietarul lucrării, neputând fi obligat la ridicarea acesteia și nici la restituirea materialelor întrebuințate. El este obligat față de proprietarul materialelor să plătească valoarea acestora. Dacă lucrările au fost efectuate cu rea-credință, proprietarul de teren este obligat să repare și prejudiciul cauzat”. Pornind de la prevederile alin. (1) al art. 521, proprietarul terenului va dobândi dreptul de proprietate asupra construcțiilor sau lucrărilor, indiferent de faptul dacă este de bună sau de rea-credință, adică indiferent de faptul dacă știa sau nu știa că materialele sunt străine.

A doua situație se referă la efectuarea lucrărilor cu materiale proprii pe un teren străin. Această situație este reglementată de art. 521. Conform alin. (3) al art. menționat: „În cazul în care construcțiile sau lucrările sunt făcute de un terț, proprietarul terenului are dreptul să le țină pentru sine sau să oblige terțul să le ridice pe cheltuială proprie și să repare prejudiciul cauzat. Dacă păstrează construcțiile sau lucrările făcute de un terț, proprietarul este obligat să plătească, la alegere, valoarea materialelor și costul muncii ori o sumă de bani egală cu creșterea valorii terenului”.

În cazul în care constructorul este de bună-credință, proprietarul de teren nu poate cere ridicarea construcției și este obligat să plătească, la alegere, valoarea materialelor și costul muncii sau o sumă de bani echivalentă creșterii valorii terenului. Iar în cazul în care constructorul este de rea-credință, proprietarul terenului poate să le țină pentru sine sau poate obliga terțul să le ridice pe cheltuială proprie.

Potrivit noilor reglementări, proprietarul terenului are dreptul ca în locul păstrării construcțiilor sau lucrărilor făcute de terț, să ceară obligarea autorului lucrării să cumpere

terenul sau porțiunea afectată de construcție ori lucrarea la valoarea de piață pe care terenul sau porțiunea ar fi avut-o dacă construcția ori lucrarea nu s-ar fi efectuat. Totodată, în cazul în care între părți nu a parvenit o înțelegere cu privire la valoarea terenului sau porțiunii, atunci proprietarul poate cere instanței de judecată să stabilească prețul și să pronunțe, conform art. 521 alin. (5), o „hotărâre care să țină loc de contract de vânzare-cumpărare”.

A treia și cea din urmă situație se referă la construcțiile făcute în parte pe terenul terțului și în parte pe un teren învecinat. Subliniem că această situație este reglementată de alin. (6) al art. 521 și indică doar la construcții și nicidecum la lucrări.

Deci, conform acestui articol în cazul în care construcția este ridicată în parte pe terenul constructorului și în parte pe terenul învecinat, proprietarul vecin poate dobândi proprietatea asupra întregii construcții, plătind constructorului o despăgubire, numai dacă cel puțin 1/2 din suprafața construită ce se află pe terenul său. În acest caz, el va dobândi și un drept de suprafață asupra terenului aferent pe toată durata de existență a construcției. Despăgubirea trebuie să acopere valoarea materialelor și costul muncii, precum și contravaloarea folosinței terenului aferent.

Dacă mai mult de 1/2 din construcție se află pe terenul constructorului, atunci vor fi aplicabile regulile stipulate la alineatele 3 și 4 din art. 521.

Dacă constructorul va construi o cons-

trucție atât pe terenul său cât și pe terenul vecinului, și mai mult de 1/2 din construcție se află pe terenul vecinului, el nu va deveni proprietar asupra părții din construcție aflată pe terenul său. Acest lucru se va întâmpla doar atunci când vecinul va dori să devină proprietar al întregii construcții. În acest caz vecinul va dobândi dreptul de suprafață asupra terenului aferent pe toată durata de existență a construcției, însă acesta va fi nevoit să plătească constructorului o despăgubire. Despăgubirile în cazul dat vor fi constituite atât din cheltuielile suportate de constructor, cât și din contravaloarea folosinței terenului aferent. O asemenea despăgubire o va putea pretinde doar constructorul de bună-credință.

În cazul constructorului de rea-credință, el va putea pretinde doar 1/3 din despăgubire. Constructorul de rea-credință va putea pretinde o despăgubire mai mare dacă va dovedi că proprietarul terenului vecin este vinovat, spre exemplu în situația în care vecinul a tolerat în mod intenționat ridicarea construcției până la final, în loc să ceară încetarea efectuării lucrărilor.

4. CONCLUZII.

Finalmente ținem să accentuăm faptul că accesiuinea constituie una din modalitățile de dobândire a dreptului de proprietate fiind guvernată de un ansamblu de norme specifice civile. Fiind prezentată de o gamă largă a varietăților acesteia urmează să ținem cont de regulile aplicabile la fiecare caz particular.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Adam Ioan. Drept civil. Drepturile reale. Editura ALLBECK. Curs universitar, 2002.
2. Ardelean Grigore. Drept civil. Drepturile reale principale. Teoria generală a obligațiilor. Chișinău, 2018.
3. Baieș Sergiu, Roșca Nicolae. Drept Civil. Drepturile reale principale. Chișinău, Ediția 2005.
4. Baieș Sergiu, Baieș Aurel, Cebotari Valen-
5. tina, Crețu Ion, Volcinschi Victor. Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor. Editura Cartier, Chișinău, 2005.
6. Bîrsan Corneliu. Drept civil. Drepturile reale principale. Ediția a 3-a, Editura Hamangiu, 2008.
7. Buciumac Adina și David Mihai. Drept Civil. Drepturi reale. Ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2012.

7. Chelaru Eugen. Curs de drept civil. Drepturile reale principale. Curs universitar, Editura All Beck, 2000.
8. Codul Civil al Republicii Moldova. Publicat: 01.03.2019 în Monitorul Oficial Nr.66-75 art.132. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129081&lang=ro.
9. Dogaru Ion și Cerel Sevastian. Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale. București: ALL BECK, 2003.
10. Lupulescu Dumitru, Drept civil. Drepturile reale principale, Editura Luminalex, 1997.

Evghenia GUGULAN,

*doctorandă,
Școala Doctorală „Științe penale
și drept public”,
asistent universitar,
Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: gugulan.eugenia@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5960-1164*

DESPRE AUTORI

Valentina LOHIN,

*masterandă,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
E-mail: valiusa.lohin@mail.ru
ORCID ID: 0000-0001-7884-4041*

CZU 327

DOI 10.5281/zenodo.10725651

Mihai MELINTEI,
doctorand
PhD student

ENERGY SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE NEW INTERNATIONAL CONTEXT. RISKS AND OPPORTUNITIES

In the last period, the energy issue and the concept of energy security has been firmly consolidated in the political and public discussions in Chișinău, however, often used against economic opportunities. The geo-energy significance of the Republic of Moldova is determined by its position. However, since the independence of the Republic of Moldova, the energy security of the republic continues to be threatened by the transnistrian conflict. For the Republic of Moldova, which does not have primary energy resources and depends on their import, the issue of energy supply remains critical for the functioning and development of the state. Currently, the energy security, especially the gas supply of the Republic of Moldova is ensured under internationally accepted norms, and the provision of natural gas resources is made from imports. In order to increase the security of gas supply and diversify energy resources, the authorities of the Republic of Moldova propose to diversify the supply of gas, energy, and to create gas stocks in third countries for emergency situations or specific cases.

Keywords: energy; Republic of Moldova; energy security; international relations; gas; energy supply.

SECURITATEA ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN NOUL CONTEXT INTERNAȚIONAL. RISCURI ȘI OPORTUNITĂȚI

În ultima perioadă, problematica energetică și conceptul de securitate energetică s-au consolidat ferm în discuțiile politice și publice de la Chișinău, însă adesea au fost folosite împotriva oportunităților economice. Semnificația geo-energetică a Republicii Moldova este determinată de poziția sa. Cu toate acestea, de la independența Republicii Moldova, securitatea energetică a țării continuă să fie amenințată de conflictul transnistrean. Pentru R. Moldova, care nu dispune de resurse energetice primare și depinde de importul acestora, problema aprovizionării cu energie rămâne critică pentru funcționarea și dezvoltarea statului. În prezent, securitatea energetică, în special aprovizionarea cu gaze a republicii este asigurată sub normele acceptate pe plan internațional, iar asigurarea cu resurse de gaz natural este efectuată din import. R. Moldova nu are resurse energetice proprii și este practic complet dependentă de importurile de combustibili fosili și de energie electrică. Pentru creșterea securității aprovizionării cu gaze și diversificarea resurselor energetice, autoritățile Republicii Moldova propun diversificarea aprovizionării cu gaze și energie, creând stocuri de gaze în țări terțe pentru situații de urgență sau cazuri specifice.

Cuvinte-cheie: energie, Republica Moldova, securitate energetică, relații internaționale, gaz, aprovizionare cu energie.

1. INTRODUCTION.

The energy security of the Republic of Moldova is a strategic branch of the national economy, on which the level of its development and the country's macroeconomic stability depend. At the current stage, the energy industry is one of the dominant factors that determine the well-being of the country and the person, which greatly influences the level of development of all activity segments of modern society [3]. Currently, the energy security, especially the gas supply of the Republic of Moldova is ensured under internationally accepted norms, and the provision of natural gas resources is made from imports. The Republic of Moldova has no energy resources of its own and is practically completely dependent on imports of fossil fuels and electricity. Since the fall of 2021, the energy situation in the Republic of Moldova has evolved unstable, both due to the latest developments on the regional energy markets caused by the recovery of the post-pandemic economy, and due to the military developments in Ukraine. In order to increase the security of gas supply and diversify energy resources, the authorities of the Republic of Moldova intend to diversify the supply of gas, energy, and to create gas stocks in third countries for emergency situations or specific cases.

2. METHODOLOGY.

The relevance of the subject proposed for analysis results from the importance of the deep study of the factual and interpretive approach to one of the key problems of the Republic of Moldova - energy security, which has seen a reshaping in the context of the evolution of the international energy market.

The research methodology of the work consists in the complex use of research principles and methods developed and used by modern science: comparison, analysis and synthesis, generalization, observation, modeling, analogy, attracting expert assessments, etc. The theoretical and methodological basis of the article is made up of a series of general and special scientific approaches that concern the research of the formulated problem - the ener-

gy security of the Republic of Moldova in the new international context. The proposed approach allows identifying the risks and opportunities of the energy security of the Republic of Moldova, the main geopolitical trends and characteristics of the energy system of the Republic of Moldova. At the same time, the proposed analysis allows the identification and comparison of the development levels of the studied object, the changes that appeared during the evolution of the international system and the trends in the energy sector.

3. RESULTS.

3.1. Chișinău - Tiraspol energy interdependence.

Recently, the energy problem and the concept of energy security have been firmly consolidated in the political and public discussions in Chișinău, but often used against economic opportunities. Chișinău's task in the energy issue is to prevent Moscow's dominance in the energy sector and gain control over energy imports and logistics from both banks of the Nistru. The energy problem for Chișinău involves the search for alternatives to the supply of energy resources from Russia, the rejection of long-term contracts and, in general, the diversification of energy supply sources (especially natural gas) [7]. At the same time, the problem of the Republic of Moldova consists in the fact that it has to develop its energy strategy in the conditions of small sales market volumes, the unwillingness of international investors to finance the creation of modern energy infrastructure, including renewable energy, as well as the difficulties geographic, which often do not allow finding alternative routes for the delivery of energy resources at a competitive price to the economic state of the Republic of Moldova. Also, a problem in the energy file for Chișinău remains the Transnistrian region [7]. For Tiraspol, the main task in the energy issue is to further maintain energy ties with the Russian Federation. One of the main reasons why the Transnistrian region continues to exist is gas and its transit through the Transnistrian segment. Tiraspol, in its position as an inter-

nationally unrecognized entity, continues to import gas from the Russian Federation without paying the final price. The price of gas in the Transnistrian region is very low, and the various enterprises that use natural gas make a huge contribution to the development of the economy of the Transnistrian region. The Cuciurgan Thermal Power Plant (MGRES), owned by the Russian company Inter RAO, and the Râbnîța Metallurgical Plant, owned until 2015 by the Russian company Metalloinvest, represent 65% of the total exports of the Transnistrian region [7]. Thus, if at least one of these enterprises ceases to function, the economy of the Transnistrian region will suffer negative consequences. This places the possibility of the existence of the Tiraspol administration in the risk zone [8].

According to the global risk and strategy consulting company Maplecroft, the Republic of Moldova is one of the nine countries in the world that are in the extreme risk group in terms of energy security [6]. The Republic of Moldova faces the most difficult energy situation among the countries of the Eastern Partnership of the EU, considering both the lack of local resources and the lack of access to the sea. The underdeveloped energy infrastructure, the unregulated conflict on the left side of the Nistru (Transnistrian) and the constant tensions regarding gas transit in the region have created a series of problems for the energy security of the Republic of Moldova. Also, despite Chișinău's attempts to strengthen ties with the EU, the Republic of Moldova's energy dependence on Russia is high, and the existing natural gas supply system is not eroded [5]. Currently, from the perspective of the energy equation, the right and left banks of the Nistru are interdependent on each other. Chișinău is the main buyer of electricity from the left bank of the Nistru, and Tiraspol is the only supplier of electricity at a competitive price to the economic condition of the right bank of the Nistru [7]. However, from the perspective of the energy infrastructure, we can identify 6 critical points for Chișinău in the relationship with Tiraspol, which boils down to the following

aspects:

- The largest power plant, the Cuciurgan Thermal Power Plant, with an installed capacity of 2520 MW, is located on the left side of the Nistru;
- Of the seven interconnection points between the Republic of Moldova and Ukraine on high voltage lines (330 kV), four are connected in a transformation station on the territory of the Cuciurgan Thermal Power Plant;
- The sources of electricity on the right side of the Nistru, the three power plants with heating (CET-Nord Balti; CET-1 Chișinău; CET-2 Chișinău) can only satisfy a fifth of the needs of the Republic of Moldova, without the Transnistrian region;
- The power plants with heating on the right side of the Nistru, as well as the Cuciurgan Thermal Power Plant, are powered by gas, their operation depends on the constant supply of the raw material;
- Four out of five entry points on natural gas transport pipelines of regional importance, including all three entry points to the Trans-Balkan pipeline system, are located on the left side of the Nistru;
- The main natural gas compression station in the Trans-Balkan pipeline system is located near the city of Tiraspol [7].

At the same time, according to the contract from 2006, signed by Moldovagaz (open-type Moldovan-Russian energy company, which carries out activities of transportation and supply of natural gas and liquefied gas on the territory of the Republic of Moldova) and Gazprom, extended on November 1, 2021 on a period of 5 years, Gazprom by agreement with Moldovagaz can conclude direct agreements with Tiraspoltransgaz (company, whose main activity is the transportation and supply of natural gas to consumers in the Transnistrian region, including the transit of natural gas) or other consumers regarding the supply of natural gas, including in the region Transnistrian (point 1.3) [8]. This point can easily be used by Gazprom, in case a modus vivendi is not reached with Chișinău regarding the supply of natural gas

on the right bank of the Nistru. In addition, according to the provisions of the contract, Moldovagaz cannot interrupt the supply of gas to the Transnistrian region without the written consent of Gazprom. According to the contract between Moldovagaz and Gazprom, extended on November 1, 2021, Gazprom committed to annually supply the Republic of Moldova with 3.3 billion m³ of gas for the next five years. Of this amount, 1.24 billion m³ of gas are supplied annually for the right bank of the Nistru, and another 2.06 billion m³ of gas for consumption on the left bank of the Nistru. About two-thirds of the gas delivered to the Republic of Moldova by Gazprom reaches Tiraspoltransgaz, which, in turn, distributes it to enterprises in the Transnistrian region [8].

Although the Transnistrian conflict is unregulated from a political perspective, Chișinău and Tiraspol manage to cooperate in the energy sector. Both banks of the Nistru use Russian natural gas as the main source of energy, transporting it through the Trans-Balkan gas pipeline. Chișinău has a deficit of electricity generation capacity, while Tiraspol has an excess. Thus, the electricity generated by the Cuciurgan Thermal Power Plant is offered at a dumping price with which no regional producer can compete. A common problem of the two banks of the Nistru in the energy issue is the need to modernize the used equipment in most of the Power Stations [7]. At the same time, the high-voltage power lines connecting the energy systems of the Republic of Moldova and Ukraine pass through the territory of the Republic of Moldova, especially the Transnistrian segment. Consequently, for the production, supply and stable transit of electricity, it is important that Chișinău and Tiraspol maintain constructive relations in the energy sector. We can admit that the parties approached a *win to win* negotiation strategy [7]. According to the strategy, both sides get roughly equal advantage. The parties agree to act in their own interest as well as in the common interest. The basis for the *win to win* negotiation strategy is that compromise and cooperation must be more or at least as impor-

tant as competition or conflict. In this sense, Chișinău and Tiraspol, in order to avoid an energy collapse, by applying the *win to win* strategy model, managed to solve a series of problems in a temporary manner. The applied strategy demonstrates the interdependence of the parties in the energy sector [8].

3.2. Alternative opportunities for the supply of energy resources.

The first intentions to change the existing natural gas supply system of the Republic of Moldova were launched in 2009. An example of this is the construction of the Iași -Ungheni gas pipeline, which fully meets the needs of the Republic of Moldova in terms of natural gas supply. The gas pipeline was put into operation in August 2014, and the first deliveries, in symbolic volumes, began in 2015. The flow of gas from the Iași-Ungheni gas pipeline is highlighted in the Ungheni interconnection point, which became officially bidirectional as of August 1 2020. The director of the strategy and corporate management department of the operator of the Transgaz national transport system in Romania, Elisabeta Ghidiu, explained in 2021 that the Iași -Ungheni-Chișinău pipeline can transport up to 6.5 million m³ of gas per day, a quantity that can cover the consumption needs of the Republic of Moldova, with the exception of the Transnistrian region [4]. At the moment, the capacity of the Iasi-Ungheni-Chișinău gas pipeline is 1.3 billion m³ of gas per year, but work is being done to develop the gas pipeline's capacities. So far, Chișinău has not reserved a natural gas import capacity from Romania. However, at the beginning of July 2023, through the Ungheni interconnection point, approximately 1.5 million m³ of gas are exported daily. The gas is purchased by Energom and stored in Ukraine. Most of the gas that transits Romania to the east, even if it is exported to Ukraine, has as its final destination the Republic of Moldova, which currently, through the state company Energom, purchases gas from the free market [7].

The political changes that took place in the Republic of Moldova in 2019 and 2020

led to a resumption of discussions about the further development of the country's energy sector and its supply with alternative resources. This is mainly due to the fact that external factors have a decisive effect and role in Chișinău's energy policy, and energy issues are closely related to many other economic and political issues. One of the critical external factors is the transit of Russian gas to the Republic of Moldova through Ukraine. For Chișinău, in case of a crisis scenario of natural gas transit through Ukraine, the problem of gas supply could be solved for a short time by pre-filling the natural gas storage facilities in Ukraine and natural gas supply from Romania. However, for Tiraspol these opportunities are closed without the approval from Chișinău [7]. An alternative for the Ukrainian natural gas supply route may become the supply of natural gas through the Turkish Stream gas pipeline. In this sense, Moldovagaz, Moldovatrangaz and Tiraspoltrangaz have carried out reconstruction works of the ȘDKRI main pipeline (Șebelinka - Dnepropetrovsk - Krivoi-Rog - Ismail) to ensure the conditions for the reception of natural gas in reverse mode through the SMG Căușeni gas measuring station [14]. Thus, the Trans-Balkan pipeline can be used in reverse mode by the Republic of Moldova, receiving natural gas from the Turkish Stream gas pipeline, which will transit Bulgaria and Romania. The ȘDKRI pipeline has a technical capacity of 18 million m³ of natural gas transportation per day, and an annual capacity of 9 billion m³ of gas [14]. In this sense, Turkey, Bulgaria, Romania, the Republic of Moldova and Ukraine will ensure the reverse of natural gas, in case Russia (Gazprom) and Ukraine (Naftogaz) will not reach a common agreement regarding the transit of natural gas. At the same time, it should be noted that the gas transportation system of the Republic of Moldova is specific to the fact that between the operating areas of Moldovatrangaz and Tiraspoltrangaz in the perimeter of PI Alexeevca, Grebeniky, Ananiev, Limanscoe and Căușeni there are no natural gas volume measurement nodes transported. The same situation is also in the

perimeter of the pipelines of the Trans-Balkan corridor between PI Căușeni (Republic of Moldova) and PI Orlovca (between Moldovatrangaz and Ukrtrangaz currently OGTSU) where the transport pipelines operated by both operators cross the border of the Republic of Moldova with Ukraine 8 times. This aspect creates an instability regarding gas supply [2].

As an alternative option, the option of supplying liquefied natural gas (LNG) to the Republic of Moldova through Greece, Bulgaria and Romania is being considered, taking into account that Greece and Turkey are preparing to expand their liquefied natural gas import capacity through 10 terminals. The aggregate regasification capacity of the 10 terminals could facilitate the import of about 110 billion m³ of gas per year in the region [11]. However, how they could be delivered regionally will depend on the evolution of global LNG prices, as well as the removal of inherent obstacles. At the moment, the use of the Greek LNG terminal Revithoussa has succeeded, the 4 existing Turkish terminals remain inaccessible due to political regulatory barriers [11]. Another option for natural gas supply using the Trans-Balkan pipeline is the signing of a natural gas supply contract between the Republic of Moldova and Azerbaijan. Negotiations in this direction between Chișinău and Baku are being conducted. Thus, through the TANAP pipeline (Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline) and by using the Greece-Bulgaria interconnector, Azeri gas can be supplied to the Republic of Moldova, transiting Bulgaria and Romania. Other natural gas supply options for the Republic of Moldova are related to the construction of LNG terminals in Romania at the port of Constanța or Ukraine, at the port of Odesa and gas supplies from Azerbaijan via Georgia [7]. However, today these natural gas supply options are at the design level and, at least in the medium term, cannot be considered usable. Also, as a future project and alternative natural gas supply option for the Republic of Moldova, the Neptun Deep project can be considered. The start of natural gas extraction

from the Neptun Deep project in 2027 practically doubles Romania's gas production, covering consumption and allowing Romania to become a regional provider of energy security in Central and South-Eastern Europe [9].

A major change in the consumption of natural gas in the Republic of Moldova can be implemented by reducing its weight in the total energy mix, as a result of the elimination of the electricity generated by the Cuciurgan Thermal Power Plant from the internal energy equation. The cross-border interconnection Romania - Republic of Moldova - Ukraine can strengthen this direction. Emergency synchronous interconnection of the Republic of Moldova and Ukraine at ENTSO-E took place in March 2022. In order to improve the connection of the Republic of Moldova to the European electricity network, the Suceava - Bălți high-voltage power line project is currently being developed. Thus, it will be possible to carry out electricity export/import operations from and to the Republic of Moldova. Consolidating the energy security of the Republic of Moldova by diversifying energy supply options and integrating into the European energy market is vital to counteracting the scenario of interruption of gas transit through Ukraine [7].

3.3. EU support in the energy sector of the Republic of Moldova

In the context of obtaining the status of a candidate country for EU accession, the Republic of Moldova assumed some commitments in the energy field: the development of competitive, transparent and non-discriminatory energy markets in accordance with EU standards; development of energy strategies and policies; diversifying energy sources, suppliers and transport routes in an economically efficient way [1]. In this sense, starting from September 19, 2023, the position of operator of the gas transportation system of the Republic of Moldova returned to Vestmoldtransgaz. Also, Vestmoldtransgaz received for execution the contracts for the provision of gas transport services, signed between Moldovatrangaz and other market participants, including

the contracts with Tiraspoltransgaz for the provision of gas transport capacities from the Transnistrian region, the Transbalkan direction, intended for the transport of natural gas consumers on the right bank of the Nistru and those in transit [1].

The Republic of Moldova aligns itself with the EU strategy to increase the country's energy security. In the period 2022-2023, more than 75 million euros were invested in energy efficiency initiatives, renewable energy projects were financed, schools were renovated, projects were launched to equip housing blocks and public institutions with modern energy supply equipment. In 2022, the European Bank for Reconstruction and Development offered the Republic of Moldova a loan of 300 million euros to increase energy security through the purchase of strategic natural gas reserves. In August 2023, Energocom fully returned the 300 million euro loan from the EBRD. The money was used to implement the „Security of natural gas supply” project and conduct 130 rounds of auctions, where more than 300 million m³ of gas were purchased [13]. The EU supports the Republic of Moldova in order to improve its energy resilience and ensure a stable supply of electricity and natural gas. With the help of the EU, the Republic of Moldova made the first purchases of gas and electricity from the EU. Reducing energy demand is also a priority to ensure the energy security of the Republic of Moldova. In this sense, in March 2022, in emergency mode, the electrical network of the Republic of Moldova was successfully synchronized with the continental European network. This has helped the Republic of Moldova to keep its electricity system stable in the current uncertain circumstances and also represents a historic milestone for the EU - Republic of Moldova relationship. The EU is collaborating with the Secretariat of the Energy Community to implement the Energy Rescue Scheme for the Republic of Moldova, which will allow donors to support the purchase of energy by the Republic of Moldova. The experts provide continuous advisory support to the government and key

institutions of the Republic of Moldova. The Secretariat of the Energy Community has opened an office in Chișinău to better help the Republic of Moldova modernize its energy sector and make it safer and more resilient to current and future challenges.

The most important state within the EU, which consecutively and viable supports the Republic of Moldova in the field of energy, is Romania. In December 2023, Chișinău and Bucharest signed the Memorandum of Understanding between the Government of Romania and the Government of the Republic of Moldova regarding the realization of the projects necessary to interconnect the natural gas and electricity networks in Romania and the Republic of Moldova [10]. The purpose of this Memorandum of Understanding is to create the necessary framework for cooperation in the field of energy between the parties, the examination of possible solutions and the realization of projects necessary for long-term energy exchange and to facilitate the exchange of technical knowledge, skills and expertise in accordance with the national legislation of the parties. Considering the importance of ensuring the energy security of the Republic of Moldova through the diversification of sources and supply routes, aiming to create the premises for its integration into the single European energy market and, in this context, expressing the common political will to examine possible solutions and carry out the projects necessary for the exchange of long-term energy between Romania and the Republic of Moldova, the signed Memorandum of Understanding will contribute decisively to the energy security of the Republic of Moldova and its integration into the European energy market [10]. It also becomes a useful tool for EU integration and economic development of the Republic of Moldova. According to the Memorandum, the two governments undertake to carry out the complementary works of the Iași - Ungheni - Chișinău interconnection to ensure flow and pressure regimes for natural gas transport in both directions; to take steps to ensure the storage of natural gas on the territory of Romania; to

urgently build the infrastructure for the 400 kV Suceava-Bălți Overhead Power Line and other electricity transmission projects and to connect the electricity markets, thus integrating the Republic of Moldova into the internal market of the European Union [10].

4. CONCLUSION.

The geo-energy significance of the Republic of Moldova is determined by its geographical position between the main energy supplier, the Russian Federation, and the final consumers, the member states of the European Union [3]. At the same time, the energy security of the Republic of Moldova since the independence of the republic continues to be threatened by the Transnistrian conflict [8]. For the Republic of Moldova, which does not have primary energy resources and depends on their import, the issue of energy supply remains critical for the functioning and development of the state. In the context of the political negotiations between Chișinău and Tiraspol, the energy problem remains difficult to solve. At the same time, the energy infrastructure of the Republic of Moldova is characterized by the high dependence of the right bank of the Nistru on the electricity production on the left bank of the Nistru and on the gas pipelines that cross the Transnistrian region. In this sense, the energy problem in the Republic of Moldova becomes a social problem [7]. Also, the energy problem of the Transnistrian file cannot be considered separately from other aspects related to the security of the Republic of Moldova, including the aspects related to regional security. The experience of the armed conflict on the Nistru from 1991-1992 and the role of Russia on the left side of the Nistru (through the presence of GOTR), as well as the destabilization of the situation in Ukraine by the escalation of the conflict between Kiev and Moscow are important factors that determine the state of the energy problem of the Republic of Moldova. Stopping the transfer of electricity or stopping the transit of gas from Ukraine to the Republic of Moldova are variables that need to be taken into account by Chișinău, in

order to prevent a possible shortage of energy resources. The problem of energy security almost always forms a complex, extensive interdependence, or, on the contrary, due to the presence of such interdependence, energy problems inevitably begin to be considered through the lens of the security problem. In this sense, Chișinău and Tiraspol, in order not to admit an energy collapse, are currently solving a series of problems in a temporary manner, demonstrating the interdependence of the parties in the current geopolitical context [7].

In order to ensure the energy security of the Republic of Moldova, starting from 2020, alternative measures to supply energy resources began to be implemented. Energy security can be achieved primarily by diversifying supply sources and routes. Given the military developments in Ukraine, it is more important than ever to eliminate Moldova's and Europe's dependence on Russian-only energy resources by developing both power generation capabilities and interconnection projects that can ensure an uninterrupted flow, no matter what. The cooperation of the Republic of Moldova with the EU and especially with Romania in the last period, demonstrated the firm commitment of Romania in the direction of supporting the energy security of the Republic of Moldova and

for its integration into the European energy market.

The Republic of Moldova managed to find alternatives to the supply of natural gas. Also, an important thing for the Republic of Moldova was the interconnection with the European energy system, which was achieved thanks to Romania's support. The interconnection allowed solving some energy problems for Chișinău, which are related to the war in Ukraine. Thus, the Republic of Moldova is consolidating an energy exchange route from East to West [1]. At the same time, Chișinău faces three essential problems: 1) the problem of balancing the energy system; 2) the lack of investments in energy system balancing units and in the modernization of the energy infrastructure; 3) the oversizing of the energy sector. At the moment, the balancing of the energy system of the Republic of Moldova is ensured by the Cuciurgan Thermal Power Plant (MGRES) or due to the cross-border exchange of electricity with Romania [1].

In conclusion, it should be mentioned that the energy security of the Republic of Moldova will be successful if the political decision-makers focus on three interrelated issues: energy security, economic security and security of supply chains.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Abordarea energetică: România - Republica Moldova. Disponibil online la <https://energystudies.ro/abordarea-energetica-regionala-romania-republica-moldova/>, accesat la 05.01.2024;
2. Analytical Approach of Energy Security. Disponibil online la <https://energystudies.ro/analytical-approach-of-energy-security/>, accesat la 05.01.2024;
3. Cherp A., Jewell J. The concept of energy security: Beyond the four As. In: Energy Policy, 2014, Vol. 75;
4. Economica.net. Conducta făcută de Transgaz cu 150 mil. euro spre Republica Moldova e goală, nu transportă nicio moleculă de gaz. Iar viitorul nu sună bine. Disponibil online la https://www.economica.net/conducta-facuta-de-transgaz-cu-150-mil-euro-spre-republica-moldova-e-goala-nu-transporta-nicio-molecula-de-gaz-iar-viitorul-nu-suna-bine_188843.html, accesat la 05.01.2024;
5. Ingerid Opdahl M. The Russian State and Russian Energy Companies: 1992-2018, New York: Routledge, 2020;
6. Lyutskanov E., Alieva L., Serafimova M. Energy Security in the Wider Black Sea Area - National and Allied Approaches,

- Amsterdam: IOS Press BV, 2013;
7. Melintei M. Securitatea energetică a Republicii Moldova și dosarul transnistrean. Disponibil online la <https://energystudies.ro/securitatea-energetica-a-republicii-moldova/>, accesat la 05.01.2024;
 8. Melintei M. Chișinău și Tiraspol: consensus omnium cu privire la neadmiterea escaladării situației conflictuale. Disponibil online la <https://centers.ulbsibiu.ro/ccsprise/lact/mihai-melintei-chisinau-si-tiraspol-consensus-omnium-cu-privire-la-neadmiterea-escaladarii-situatiei-conflictuale/>, accesat la 05.01.2024;
 9. Melintei M. Neptun Deep – Fișă Descriptivă. Disponibil pe <https://energystudies.ro/neptun-deep-fisa-descriptiva/>, accesat 06.01.2024.
 10. Ministerul Energiei al României. Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Memorandumului de Înțelegere între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind realizarea proiectelor necesare interconectării rețelelor de gaze naturale și energie electrică din România și Republica Moldova semnat în Chișinău, Republica Moldova, la data de 11 decembrie 2023. Disponibil online la <https://energie.gov.ro/hotarare-a-guvernului-pentru-aprobarea-memorandumului-de-intelegere-entre-guvernul-romaniei-si-guvernul-republicii-moldova-privind-realizarea-proiectelor-necesare-interconectarii-retelelor-de-gaze-naturale-si-energiei-electrice-din-romania-si-republica-moldova>, la data de 11 decembrie 2023.
 11. Mold-Street, Moldova poate importa gaze din Grecia. Disponibil online la <https://www.mold-street.com/?go=news&n=14779>, accesat la 06.01.2024;
 12. Republic of Moldova Energy Profile. În: International Energy Agency Report, 2021;
 13. Scripnic O. SA Energocom a returnat integral împrumutul de 300 de milioane de euro de la BERD. Iată unde au fost folosiți banii. Disponibil online la <https://agora.md/2023/08/08/sa-energocom-a-returnat-integral-imprumutul-de-300-milioane-de-euro-de-la-berd-iata-unde-au-fost-folositi-banii>, accesat la 06.01.2024;
 14. Unimedia. Culoarul Transbalcanic, pe ultima sută de metri. Cinci țări vor asigura cu gaze naturale Republica Moldova, dacă Rusia și Ucraina nu ajung la un acord până la 1 ianuarie 2020. Disponibil online la <https://unimedia.info/ro/news/876a8b91d0768a08/culoarul-transbalcanic-pe-ultima-suta-de-metri-cinci-tari-vor-asigura-cu-gaze-naturale-republica-moldova-daca-rusia-si-ucraina-nu-ajung-la-un-acord-pana-la-1-ianuarie-2020.html>, accesat la 06.01.2024.

DESPRE AUTORI

Mihai MELINTEI,

doctorand,

asistent universitar,

*Facultatea de Științe Socio-Umane,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu,*

România

e-mail: mihai.melintei@ulbsibiu.ro

ORCID: 0000-0002-8853-2663

TÂNĂRUL CERCETĂTOR

CZU 343.54:343.224.1(478)

DOI 10.5281/zenodo.10725677

Efrosinia URSU,
doctorandă
PhD student

REGLEMENTAREA PORNOGRAFIEI INFANTILE ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Facând o analiză a infracțiunilor de pornografie infantilă și anume: abuzul și exploatarea sexuală prin diferite procedee, inclusiv cele aflate în sfera pornografiei și relele tratamente aplicate minorilor, ce se desfășoară în întreaga lume, se constată că victimizarea copiilor se menține la cote ridicate. Prin urmare, pornografia infantilă constituie imaginile, filmele sau materialele scrise care prezintă explicit activități sexuale ce implică un copil. Aceste materiale pot fi erotice (cu copii nud în diverse poziții), sexuale (cu organele genitale ale copilului sau cu acesta în diverse poziții și momente care să implice sexualitate), obscene (prezentarea momentelor sexuale care implică un copil și un adult) sau violente (un copil care apare într-o postură ce implică bestialitate și/ori viol). Pornografia infantilă este o consecință a exploatării sau abuzului sexual comis împotriva unui copil. Acesta poate fi definit ca orice mijloc de a descrie sau de a promova abuzul sexual al unui copil, inclusiv de imprimare și/sau audio, axat pe acte sexuale sau organele genitale ale copiilor.

Prin urmare, acest articol științific reprezintă o analiză a elementelor și semnelor constitutive a infracțiunii de pornografie infantile care provoacă daune morale, fizice și psihologice minorului.

Cuvinte-cheie: pornografie infantilă, obiect, subiect, latură obiectivă, latura subiectivă.

REGULATION OF CHILD PORNOGRAPHY IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Analyzing offenses of child pornography, namely: sexual abuse and exploitation through various methods, including those within the realm of pornography and ill-treatment applied to minors, taking place worldwide, it is observed that the victimization of children remains at high levels. Therefore, child pornography consists of images, films, or written materials that explicitly depict sexual activities involving a child. These materials can be erotic (with nude children in various positions), sexual (involving the child's genital organs or the child in various positions and moments implying sexuality), obscene (depicting sexual moments involving a child and an adult), or violent (a child depicted in a posture implying bestiality and/or rape). Child pornography is a consequence of the exploitation or sexual abuse committed against a child. It can be defined as any means of

describing or promoting the sexual abuse of a child, including printing and/or audio, focused on sexual acts or the genitalia of children.

Therefore, this scientific article represents an analysis of the elements and constitutive signs of.

Keywords: child pornography, object, subject, objective side, subjective side.

1. INTRODUCERE.

Încălcările de lege contra familiei și minorilor reprezintă un grup de infracțiuni prevăzute în Capitolul VII al Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova, fiind fapte socialmente periculoase, săvârșite cu intenție, care aduc atingere în mod exclusiv sau în principal relațiilor sociale cu privire la conviețuirea în cadrul familiei și la dezvoltarea minorului.

În virtutea modificării în permanență a legii penale și a completării ei cu noi norme, prin Legea nr.235 din 08.11.2007, capitolul VII al Părții speciale a Codului penal actual al Republicii Moldova a fost completat cu art.208¹ intitulat *Pornografia infantilă*.

Având în vedere prejudiciul acestei fapte, pornografia infantilă a fost incriminată în grupul infracțiunilor contra familiei și minorilor, ceea ce corespunde obiectului ei juridic.

Art.208¹ Cod penal al Republicii Moldova prevede că infracțiunea de pornografie infantilă constituie producerea, distribuirea, difuzarea, importarea, exportarea, oferirea, vinderea, procurarea, schimbarea, folosirea sau deținerea de imagini sau alte reprezentări ale unui sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică.

Existența, în spațiul virtual, a materialelor pornografice cu minori a generat o preocupare accentuată la nivel internațional, în vederea descurajării și sancționării, îndeosebi a producerii și răspândirii acestor materiale. Presiunea politică crescândă care s-a exercitat în ultimii ani cu privire la această problemă a condus, treptat, la fundamentarea unor principii de acțiune, precum și a unor norme juridice cu aplicabilitate extrateritorială, de

natură să fixeze, cât mai precis, faptele supuse sancțiunii penale și să faciliteze cooperarea internațională destinată combaterii fenomenului pornografiei infantile.

Acest tip de pornografie era cunoscut încă înainte de apariția Internetului. Dezvoltarea noilor tehnologii a avut însă darul să resuscite discuțiile cu privire la acest fenomen, în condițiile în care serviciile Internet dispun de o capacitate ieșită din comun de a disemina pornografia infantilă, de a o reproduce, de a o face accesibilă, inclusiv minorilor, și chiar de a facilita, pe diferite căi, oricât de bizar ar părea, justificarea ei de către diverse grupuri interesate.

2. METODOLOGIE.

În procesul studiului au fost aplicate metodele: analitică, empirică, deducția, sinteza.

Materialele utilizate se constituie din publicații ale savanților și legislația națională.

3. REZULTATE.

Necesitatea incriminării faptelor de producere, răspândire și deținere a materialelor pornografice cu minori prin intermediul sistemelor informatice este incontestabilă. Campania extrem de agresivă îndreptată împotriva acestui flagel, activarea organizațiilor internaționale guvernamentale și neguvernamentale în acest scop, precum și o serie de cazuri aduse în fața instanțelor judecătorești din diferite state au determinat, în același timp, perceperea unei ofensive împotriva libertății de exprimare în spațiul cibernetic. Totuși, protecția copilului nu poate fi privită ca o problemă de cenzură. Crearea unui mediu pentru copii, caracterizat prin siguranță, trebuie să conserve și să dezvolte libertățile fundamentale, cum sunt libertatea de exprimare, dreptul la informație și la ocrotirea sferei intime, în paralel cu protejarea eficientă a copiilor în fața conținuturilor

ilegale și dăunătoare [1].

Libertatea de exprimare trebuie să fie supusă unor rigori extreme, întrucât mai ales spațiul cibernetic este locul care oferă pedofililor posibilități ample de a schimba idei, fantezii și sfaturi, destinate să încurajeze și să faciliteze exploatarea sexuală a minorilor.

Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică a fost adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 02.02.2009 [2]. În conformitate cu paragraful. 1 art. 9 al Convenției, fiecare Parte va adopta măsurile legislative și de altă natură care se dovedesc necesare pentru a incrimina ca infracțiuni, potrivit dreptului său intern, următoarele comportamente, atunci când acestea sunt comise în mod intenționat și fără niciun drept:

a) producerea de materiale pornografice având ca subiect copii, în vederea difuzării prin intermediul unui sistem informatic;

b) oferirea sau punerea la dispoziție de materiale pornografice având ca subiect copii, prin intermediul unui sistem informatic;

c) difuzarea sau transmiterea de materiale pornografice având ca subiect copii, prin intermediul unui sistem informatic;

d) fapta de a-și procura sau de a procura pentru alte persoane materiale pornografice având ca subiect copii, prin intermediul unui sistem informatic;

e) posesia de materiale pornografice având ca subiect copii, într-un sistem informatic sau într-un mijloc de stocare de date informatice.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.208¹ C.P. R.M. îl reprezintă bunele moravuri și reprezentarea minorilor cu privire la aspectele decente și indecente ale vieții intime și sexuale, totodată acesta este constituit din relațiile sociale privitoare la protecția minorilor împotriva pornografiei infantile, inclusiv prin intermediul sistemelor informatice [3, p.12].

Pornografia infantilă nu aduce atingere relațiilor sociale cu privire la integritatea corporală, sănătate, libertatea fizică sau libertatea

psihică (morală) a minorului. Dacă, în legătură cu fapta de pornografie infantilă, se atestă astfel de atingeri, vom fi în prezența concursului dintre infracțiunea prevăzută la art.208¹ C.P. R.M. și una din infracțiunile prevăzute la art. 151, 152, 155, 164, 166, 206 sau altele din Codul penal; or, infracțiunea prevăzută la art. 208¹ C.P. R.M. va subzista alături de fapta specifică la art. 78 din Codul contravențional.

În cadrul infracțiunilor de abuz sexual contra minorilor, în calitate de obiect al infracțiunii apare dezvoltarea normală, fizică și spirituală a minorului. Esența ei este dezvoltarea sexuală care constă în: 1) dezvoltarea normală a organelor reproductive ale copilului; 2) formarea unei viziuni proprii asupra moralității; 3) condițiile în care se dezvoltă copilul [4, p.230].

Considerăm că implicarea minorului în spectacole pornografice, în cea mai mare măsură, prejudiciază formarea viziunii sale proprii asupra moralității. Bunăoară dacă este atras în sfera indecenței și perversiunii, copilul începe să califice o asemenea conduită ca una firească, neavând posibilitatea să privească și spre alte orizonturi. În asemenea cazuri, de cele mai dese ori, se transformă el însuși într-un obsedat sexual, care va vedea rostul existenței numai în a-și satisface poftele sexuale, inclusiv în alte forme decât cele general-acceptabile (în viziunea sa – banale).

Obiectul material al infracțiunii îl reprezintă imaginile sau alte reprezentări ale unui sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică (este vorba despre articole de presă, înregistrări fotografice sau video pe suporturi DVD, CD, stickuri de memorie USB, hard discuri, telefoane mobile cu un asemenea conținut) [5, p.15].

Astfel, art.208¹ C.P. R.M. face referire la „imagini” și la „alte reprezentări”. Din caracterizarea, efectuată de legiuitor, a obiectului material sau imaterial al infracțiunii prevăzute

la art. 208¹ C.P. R.M. rezultă că acesta are în vedere gesturi sau comportamente sexual explicite, săvârșite individual sau în grup, care prin semnificația lor aduc ofensă la pudoare. Obiectul material sau imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 208¹ C.P. R.M. îl reprezintă: obiecte, gravuri, fotografii, holograme, desene, embleme, filme, înregistrări video, spoturi, programe și aplicații informatice, precum și oricare alte forme de exprimare care reprezintă explicit într-un mod vizual o activitate sexuală. „Explicit” înseamnă că reiese în mod direct din reprezentarea în cauză, deci nu se limitează la simple sugerări. La individualizarea pedepsei poate fi luată în considerație forma acestor reprezentări, adică forma electronică sau de alt gen. De asemenea, la individualizarea pedepsei se va lua în considerație: dacă reprezentarea se referă la copii implicați în activități sexuale reale sau simulate; dacă reprezentarea se referă la unul sau mai mulți copii implicați în asemenea activități etc.

Conform interpretărilor doctrinarilor ruși, materialele audio, cum ar fi casete cu versuri obscene, CD-uri cu aceleași melodii etc., nu fac obiectul infracțiunii. Noțiunea de „materiale cu caracter pornografic” nu și-a găsit o recunoaștere unanimă pe plan internațional, fiecare stat în parte stabilindu-și propriile limite ale reprezentării termenilor de pornografie, erotică și bune moravuri. Este un lucru firesc, atâta timp cât diferite sunt și culturile popoarelor, și nivelul de evoluție a reprezentărilor acestora privind decența, admisibilul și inadmisibilul, desfrâul, comportament sexual acceptabil și respins de societate. Spre exemplu, existența în Israel a caselor de toleranță pentru swingeri reprezintă o explozie a desfrâului în conștiința unui cetățean de rând din Republica Moldova [6, p.15].

În sensul art. 9 al Convenției Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, noțiunea de *materiale pornografice având ca subiect copii* desemnează orice material pornografic care reprezintă într-un mod vizual:

a) un minor care se dedă unui comportament sexual explicit;

b) o persoană majoră, prezentată ca o persoană minoră, care se dedă unui comportament sexual explicit;

c) imagini realiste reprezentând minorul care se dedă unui comportament sexual explicit.

De menționat faptul că nu se iau în considerație și sursele de Internet unde, sub diverse forme, se vorbește în termeni favorabili despre exploatarea sexuală a copiilor sau unde sunt reproduse nuvele cu conținut pedofil. Am putea face referire la art. 2 al Legii Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea criminalității informatice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 03.02.2009 [7], la noțiunea „date informatice”: orice reprezentare de fapte, informații sau concepte sub formă adecvată prelucrării într-un sistem informatic, inclusiv program capabil să determine executarea unei funcții de către un sistem informatic.

Nu intră sub incidența obiectului material sau imaterial al infracțiunii de pornografie infantilă nici alte producții care au o valoare artistică, medicală, științifică sau similară. Nu întotdeauna, însă, este atât de facil de a diferenția pornografia infantilă și asemenea producții. De aceea, în conformitate cu lit.d) pct.8 al anexei nr.1 a Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la Agenția de Stat pentru Protecția Moralității pe lângă Ministerul Culturii, nr. 1400 din 17.12.2001 [8], Agenția este cea care are dreptul să analizeze practica de lucru a consiliilor artistice din diferite domenii (teatru, rețele cinematografice, televiziunea prin cablu și emisie, radiodifuziunea, ministerele și departamentele ce valorifică lucrările de artă decorativă și aplicată și opere literare etc.), să acorde ajutor acestor consilii întru aplicarea justă a criteriilor de constatare a elementelor pornografice, precum și să acorde ajutor Ministerului Afacerilor Interne la depistarea lucrărilor ce conțin elemente pornografice. Astfel, Consiliul de experți de pe lângă Agenția de Stat pentru Protecția Moralității pe lângă Ministerul Culturii creează comisii în următoarele

domenii: Comisia de expertiză și contracarare a pornografiei, sadismului, cruzimii și cultului violenței în filmele video și cinematografice; Comisia de expertiză și contracarare a pornografiei, sadismului, cruzimii și cultului violenței în emisiunile radiofonice și televizate și pe site-urile informaționale; Comisia de expertiză și contracarare a tendințelor de propagare a pornografiei, sadismului, cruzimii și cultului violenței în lucrările poligrafice și reprezentațiile publice.

La sfârșitul anilor 1990, proiectul COPINE, din cadrul Universității Cork/ Irlanda, în colaborare cu unitatea de contracarare a pedofiliei din cadrul London Metropolitan Police au creat o scară de tipizare a imaginilor cu abuz sexual asupra copiilor. Scara de zece nivele s-a bazat pe analiza imaginilor disponibile pe site-uri (Anexa 2.1).

Cazul din 2002 Regina vs. Oliver la Curtea de Apel din Marea Britanie a stabilit o scară prin care imaginile indecente cu copii ar putea fi „clasificate”. Aceasta a fost adoptată în 2002 și conține doar cinci nivele de clasificare, scara SAP (Anexa 2.1).

Victimă a infracțiunii specificate la art. 208¹ C.P. R.M. este minorul care fie că este implicat în activități sexuale explicite, reale sau simulate, fie că îi sunt reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică, organele genitale.

Anterior am menționat că obiectul material sau imaterial al infracțiunii de pornografie infantilă poate să se refere la o persoană majoră, prezentată ca o persoană minoră, care se dedă unui comportament sexual explicit. În acest caz, este vorba despre o persoană care, în mod obiectiv, este adultă, dar care prezintă aparențele înfățișării unui minor. De asemenea, este posibilă ipoteza așa-numitei „pornografii infantile sintetice”, create prin combinarea imaginilor unui adult având un comportament sexual explicit, dar peste a cărui fizionomie a fost suprapus, prin mijloace cibernetice, chipul unui minor. În ambele cazuri, deși vom fi în prezența infracțiunii de pornografie infantilă, o astfel de persoană nu

poate fi considerată victimă a infracțiunii prevăzute la art. 208¹ C.P. R.M. De altfel, dacă vor fi întrunite condițiile necesare, ea poate fi considerată victimă a unor alte fapte infracționale (de exemplu, a celor prevăzute la art. 164, 165, 166, 171, 172 sau altele din Codul penal) [9, p.776].

În Codul contravențional la art.90 se stabilește răspunderea pentru producerea, comercializarea, difuzarea sau păstrarea produselor pornografice pentru a fi comercializate ori difuzate. Această faptă rezidă în pornografia adultă și, sub acest aspect, urmează a fi deosebită de infracțiunea prevăzută la art. 208¹ Cod penal al Republicii Moldova.

În contextul celor expuse mai sus, obiectul juridic generic al infracțiunii prevăzute de art. 208¹ CP RM sunt relațiile sociale cu privire la dezvoltarea minorului, iar obiectul juridic special îl reprezintă relațiile de conviețuire socială puse la baza dezvoltării fizice, psihice și sociale normale a minorului. Astfel, victimă a infracțiunii date poate fi doar minorul care fie că este implicat în activități sexuale explicite, reale sau simulate, fie că îi sunt reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică, organele genitale.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute în art. 208¹ Cod penal al RM prevede săvârșirea acțiunii realizate în una din formele alternative: 1) producerea, 2) distribuția, 3) difuzarea, 4) importarea, 5) exportarea, 6) oferirea, 7) vinderea, 8) schimbarea, 9) folosirea sau 10) deținerea de imagini sau alte reprezentări ale unui sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică [10, p.29].

Această acțiune se poate exprima sub oricare din următoarele modalități alternative de realizare: producerea, distribuția, difuzarea, importarea, exportarea, oferirea, vinderea, schimbarea, folosirea sau deținerea de imagini sau alte reprezentări ale unuia sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale

le explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate în manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică, și cunoaște următoarele modalități normative cu caracter alternativ: a) producerea; b) distribuirea; c) difuzarea; d) importarea; e) exportarea; f) oferirea; g) vinderea; h) schimbarea; i) folosirea; j) deținerea.

Producerea presupune operațiuni care constau în fabricarea, crearea sau combinarea de imagini sau alte reprezentări ale unui sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate în manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică materialelor pornografice.

De asemenea, producerea reprezintă acțiunea de fabricare, asamblare, extragere, combinare a unor asemenea materiale utilizând, în cele mai multe cazuri, instrumente sau tehnologii informatice.

La calificarea faptei în conformitate cu art.208¹ C.P. RM, nu are importanță dacă producerea se face pentru uz personal sau pentru a fi răspândită, aceasta poate fi luată în considerație doar la individualizarea pedepsei.

Distribuirea înseamnă repartizarea, transmiterea, împărțirea obiectelor și materialelor pornografice contra cost sau gratuit la imaginile sau alte reprezentări ale unuia sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate în manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică.

Distribuirea este activitatea de diseminare activă a materialelor pornografice cu minori (astfel, transmiterea de materiale pornografice cu minori printr-un sistem informatic către o altă persoană îndeplinește condițiile pentru a fi considerată în cadrul acestei infracțiuni).

Prin *difuzare* se are în vedere propagarea, vizionarea, înregistrarea pe casete și pelicule video a imaginilor cu caracter lasciv sau

obscene. Totodată, difuzarea denotă activitatea de răspândire a materialelor pornografice cu minori. În esență, punerea la dispoziție de materiale pornografice cu minori se realizează prin plasarea materialelor online (spre exemplu, pe Web) sau prin crearea de legături la pagini Web care conțin astfel de materiale, pentru a facilita accesul la ele [11, p.29].

Importarea reprezintă aducerea în țara proprie a imaginilor sau altor reprezentări ale unuia sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate în manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică, care au fost produse în străinătate.

Exportarea reprezintă scoaterea în afara țării a respectivelor reprezentări, care au fost produse în țară.

Oferirea presupune prezentarea, propunerea, înfățișarea materialelor pornografice unei persoane pentru a se folosi de ele.

Vinderea presupune întreaga gamă de activități prin care se asigură accesul contra cost la asemenea materiale.

Schimbarea presupune cedarea imaginilor sau altor reprezentări ale unuia sau ale mai multor copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate în manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică, pentru a lua în locul acestora alte astfel de reprezentări.

Folosirea presupune utilizarea, întrebuințarea materialelor cu caracter pornografic.

Prin *deținerea de imagini sau alte reprezentări* se va înțelege acțiunea de a avea în stăpânire, în păstrare sau posesie materiale pornografice într-un sistem informatic sau pe un suport de date informatice.

Este posibilă săvârșirea în paralel cu pornografia infantilă și a traficului de copii (de exemplu, când adăpostirea unui copil, în scopul exploatarea lui sexuale în industria pornografică, e săvârșită alături de producerea de imagini sau alte reprezentări ale aceluiași copil, implicat în activități sexuale explicite,

reale sau simultane, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale aceluși copil, reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică). În acest caz, va exista un concurs de infracțiuni prevăzute la art. 206 și la art. 208¹ CP RM. Însă, în cazuri mai frecvente, pornografia infantilă va succeda traficului de copii. Într-un asemenea caz, de asemenea va exista un concurs între aceleași infracțiuni.

Între infracțiunile prevăzute la lit.a) alin.(1) art.206 C.pen. RM și la art.208/1 C.pen. RM există un concurs cu conexitate etiologică. Adică „acea specie de concurs de infracțiuni care presupune săvârșirea unei infracțiuni pentru a înlesni săvârșirea altei infracțiuni”. Când are scopul exploatării sexuale a victimei în industria pornografică, traficul de copii apare ca infracțiune-mijloc în raport cu infracțiunea de pornografie infantilă. La rândul său, infracțiunea de pornografie infantilă apare ca infracțiune-scop față de traficul de copii, presupunând scopul consemnat.

În pofida conexiunii dintre cele două infracțiuni, între ele nu există o legătură care să presupună concurența de norme penale, în varietatea de concurență dintre o parte și un întreg. Infracțiunea de pornografie infantilă, chiar atunci când e săvârșită în paralel cu traficul de copii (realizat în scopul exploatării sexuale în industria pornografică), nu se absoarbe de această din urmă infracțiune, deoarece cele două infracțiuni comportă mai multe deosebiri care exclud o asemenea concurență, după cum urmează:

1) pornografia infantilă nu presupune atingere adusă libertății fizice a victimei. Spre deosebire de aceasta, traficul de copii implică în mod necesar limitarea libertății fizice a victimei;

2) nici chiar în plan secundar pornografia infantilă nu aduce atingere integrității corporale, sănătății sau libertății psihice a victimei. În contrast, traficul de copii, în modalitățile specificate la lit.a)-c) alin.(2) art.206 CP RM, presupune sau poate presupune atingerea adusă unor asemenea valori sociale;

3) latura obiectivă în cazul celor două infracțiuni comparate are un conținut cu totul diferit. Niciuna din modalitățile de săvârșire a pornografiei infantile nu se regăsește printre felurile de săvârșire a traficului de copii. Și viceversa, niciuna din modalitățile de săvârșire a traficului de copii nu se regăsește printre felurile de săvârșire a pornografiei infantile;

4) persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiectul traficului de copii, nu și subiectul pornografiei infantile [12, p.39-40].

Infracțiunea de pornografie infantilă, în oricare dintre modalitățile sale de săvârșire, se consideră consumată din momentul îmfăptuirii acțiunii incriminate. Iar răspunderea penală apare indiferent de consecințele survenite.

Esența infracțiunii analizate rezidă în actele cu caracter pornografic săvârșite asupra minorilor implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate ori imagini de reprezentări ale organelor sexuale ale copiilor, fiind de manieră lascivă sau obscene.

Prin imagini sau alte reprezentări cu caracter pornografic se vor înțelege fotografiile, desenele, albumele, revistele, tablourile, filmele, diafilmele, imprimările pe discurile sau bandele magnetice, inclusiv în formă electronică care reprezintă un minor având un comportament sexual explicit, real sau simulat sau reprezentări ale organelor sexuale ale copiilor de maniera lascivă sau obscenă.

Imaginile cu conținut pornografic pot fi plasate și pe obiecte de îmbrăcăminte (cravate, pantaloni), pe stilouri, în corpul ceasornicului, pe diferite cutii pentru bijuterii, oglinzi etc. Maniera lascivă are semnificația de excesiv de senzual, pornit spre desfrânare, perversitate a instinctului sexual, crearea sentimentului de brutalitate și cinism în relațiile sexuale.

Lexemul obscen are sensul de caracter imoral, nerușinat, nesimțit, trivial, indecent, vulgar al unor atitudini sau manifestări ale imoralității sexuale. Manierele lascive sau obscene rezultă din însuși conținutul și forma materialelor prezentate [13].

Prin urmare, infracțiunea de porno-

grafie infantilă se efectuează prin acțiuni concrete, și anume: producerea; distribuirea; difuzarea; importarea; exportarea; oferirea; vinderea; schimbarea; folosirea; deținerea.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 208¹ CP RM se exprimă în vinovăție sub formă de intenție directă. Intenția făptuitorului implică în toate situațiile cunoașterea de către acesta a caracterului lasciv și obscen al materialelor pornografice, precum și prevederea consecințelor create prin activitatea sa asupra conștiinței și conduitei tineretului. Nu este exclusă posibilitatea accesării accidentale a unor conținuturi ilegale, chiar și în cadrul serviciilor oferite de furnizori de prestigiu, existând riscul necunoașterii unui conținut determinat, în funcție de titulatura mai mult sau mai puțin criptică a unei adrese URL ori a unei pagini Web, mai cu seamă dacă aceasta din urmă este într-o limbă necunoscută utilizatorului.

Infracțiunea prevăzută la art. 208¹ CP RM este săvârșită prin intenție, astfel acostarea copilului (în engleză – grooming) este o noțiune ce descrie modul în care infractorul utilizează diferite tehnici, inclusiv demonstrarea pornografiei copiilor, pentru a le reduce nivelul de apărare și a-i convinge să accepte actele sexuale ca fiind „normale” și nu „anormale” sau „abuz”.

În contextul Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexual, acostarea copiilor în scopuri sexuale este propunerea făcută cu intenție de către un adult, prin intermediul tehnologiilor de comunicare și informaționale, pentru a contracta un copil care nu a împlinit vârsta legală de consimțământ în scopul comiterii asupra acestuia a oricărei infracțiuni dintre cele prevăzute la articolul 18, alineatul 1, lit. a. (activități sexuale cu un copil care, potrivit prevederilor în vigoare ale dreptului național, nu a împlinit vârsta legală pentru viața sexuală) sau la articolul 20 alineatul 1,

lit. a. (producția de pornografie infantilă) dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale care conduc la acea întâlnire [14].

Scopul și motivul infracțiunii nu au importanță la calificarea faptei. Acestea pot fi, însă, luate în considerare la individualizarea pedepsei. Motivele infracțiunii de pornografie infantilă sunt variate, dar de cele mai multe ori se manifestă în interesul material sau în năzuința satisfacerii necesității sexuale.

Infracțiunea de pornografie infantilă se efectuează doar cu intenție directă, urmărind scopul de a-și satisface necesitățile sexual sau un oricare alt scop. Acest fapt exclude săvârșirea infracțiunii din imprudență, unica excepție fiind accesarea accidentală a unor conținuturi ilegale în spațiul cibernetic.

În cazul art.208¹ CP al RM, subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani. Subiecți ai acestei infracțiuni pot fi și persoanele juridice, care desfășoară activitate de întreprinzător, dacă corespund uneia din condițiile stipulate în alin.(3) art.21 CP RM. Pornografia infantilă se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani, cu amendă aplicată persoanei juridice, de la 3000 la 5000 de u.c. (unități convenționale) cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate. Victima infracțiunii de pornografie infantilă este persoana care la momentul comiterii nu a împlinit vârsta de 18 ani.

4. CONCLUZII.

Natura social-juridică a fenomenului abordat ne permite să oferim o formulă care reflectă esența și principalele caracteristici ale pornografiei infantile. Astfel, este vorba despre folosirea, de regulă sistematică și în scop de profit, a copiilor în industria pornografică sau în alte activități cu caracter sexual, prin aplicarea diferitelor metode de constrângere sau prin profitarea de anumite condiții în care victima nu are libertatea sau capacitatea de a lua decizii în acest sens.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Sexual Abuse of Children, Child Pornography and Pedophilia on the Internet: An international challenge - Expert Meeting, UNESCO, Paris, 18-19 January, 1999, Declaration and Action Plans. Disponibil: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114751_fre [accesat la 25.02.2020];
2. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 37-40;
3. Gîrla L., Pornografia infantilă în formă electronică, unele aspecte juridico-penale și criminologice. În: Revista Națională de Drept, 2009, nr.9;
4. Пудовочкин Ю. Е., Ответственность за преступления против несовершеннолетних по российскому уголовному праву, Юридический центр Пресс, с.230;
5. Ciobanu Ig., Moraru V., Obiectul infracțiunii de pornografie infantilă. În: Revista Națională de Drept, nr.2, 2014;
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 11-12;
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 158;
8. Brînză Sergiu, Stati Vitalie, Drept Penal. Partea Specială (v. I), Chișinău, 2011;
9. Brînză S., Stati V., Delimitarea traficului de ființe umane și a traficului de copii de infracțiunile conexe, Revista Institutului Național de Justiție, nr.4, 2008;
10. Carpov Trofim, Răspunderea penală pentru pornografia infantilă// Revista Avocatul Poporului, Nr. 7-8, 2009;
11. Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, Lanzarote, 25.X.2007. Disponibil: <https://rm.coe.int/168046e1d9> [accesat la 10.04.2022].

DESPRE AUTOR

Efrosinia URSU,

doctorandă,

Școala Doctorală „Științe penale

și drept public”,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

e-mail: ursu.1990@gmail.com

CZU 343.346(478)

DOI 10.5281/zenodo.10725699

Vasile CONȚESCU,
doctorand
PhD student

ELEMENTE SUBIECTIVE VIZÂND INFRAȚIUNEA DE FALSIFICARE A ELEMENTELOR DE IDENTIFICARE ALE AUTOVEHICULELOR (ART. 276 C. PEN. AL RM) ȘI REALITATEA STABILIRII LOR ÎN PRACTICA JUDICIARĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor este o infracțiune în domeniul transporturilor, practica judiciară atestând multiple valențe aplicative, rezultate din premisele delimitării delictului în cauză de alte infracțiuni omogene: aplicarea regulilor de corelare (concurență, coliziune etc.) a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor și a altor infracțiuni cu incidență generală sau specială în limitele actului de fals ori a modalității normative de ștergere, înlocuire sau modificare. Astfel, infracțiunea analizată prezumă anumite particularități definitorii, cunoașterea cărora ar putea favoriza aplicarea corectă a răspunderii penale în baza art. 276 C. pen. al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: falsificare, infracțiune, autovehicul, reguli, acte, răspundere penală, elemente de identificare, semne subiective și obiective etc.

SUBJECTIVE ELEMENTS REGARDING THE CRIME OF FALSIFICATION OF VEHICLE IDENTIFICATION ELEMENTS (ART. 276 CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA) AND THE REALITY OF THEIR ESTABLISHMENT IN THE JUDICIAL PRACTICE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The crime of falsifying the identification elements of motor vehicles is a crime in the field of transport, the judicial practice attesting multiple applicative values, resulting from the premises of the delimitation of the crime in question from other homogeneous crimes, the application of the correlation rules (competition, collision, etc.) of the crime of falsification of the identification elements of motor vehicles and other crimes of general or special incidence within the limits of the act of forgery or of the normative method of deletion, replacement or modification. Thus, the analyzed crime presupposes certain defining particularities, the knowledge of which could favor the correct application of criminal liability based on art. 276 C. pen. of RM.

Keywords: forgery, crime, motor vehicle, rules, documents, criminal liability, identification elements, subjective and objective signs, etc.

Recenzent: **Viorel V. BERLIBA**, conferențiar universitar, doctor habilitat în drept,
Asociația de Drept Penal din Republica Moldova

1. INTRODUCERE.

Infracțiunea este descrisă normativ prin prisma unui ansamblu de semne obiective și subiective care o califică ca făcând parte anume din această categorie de fapte prejudiciabile și ilegale. Acest ansamblu de semne obiective și subiective vizează un tipar (model) normativ, abstract și general, care se lansează și de pe poziția unui temei juridic al răspunderii penale. Ca efect, oricare faptă prejudiciabilă, pentru a fi considerată infracțiune trebuie să corespundă acestui tipar (model) normativ al infracțiunii. În cazul în care unul dintre aceste semne este lipsă în mod individual, lipsește și generalul, adică lipsește conținutul normativ al infracțiunii, absentând și temeiul juridic al răspunderii penale. În limitele infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor (art. 276 C. pen. al RM), sistemul de semne constitutive cu caracter subiectiv nu este precizat expres în norma de incriminare, aceste semne urmând a fi stabilite în limitele procesului de încadrare juridică a infracțiunii. De fapt, aceste semne se referă la subiectul infracțiunii și la latura subiectivă a acesteia.

2. METODOLOGIE.

Studiul în cauză a fost elaborat prin utilizarea unei game extinse de metode și procedee științifice, în special *metoda logică, folosindu-se procedeul raționamentului logic, al deducției*, care au permis o analiză sistematizată a opiniilor științifice, punându-se în evidență concluzii de certă valoare științifică, care rezultă din baza raționamentelor plasate în câmpul analizei; *metoda sistematică*, analizându-se semnele constitutive ale infracțiunii, dar și problemele identificate în procesul încadrării juridice a infracțiunilor de la general la particular (special), potrivit unei ierarhii sistematizate logic și juridic; *metoda analizei*, prin apelarea la *procedeul critic*, care a promovat sistematizarea unor opinii ce au un alt contur decât cel al autorului, punându-se în evidență multitudinea de argumente pentru susținerea poziției în cauză.

3. REZULTATE.

Potrivit art. 51 C. pen. al RM, temeiul

real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale. Operând cu art. 52 alin. (1) C. pen. al RM, se consideră componența a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă [1].

În acest sens, lipsa unui semn obiectiv sau subiectiv, care completează tiparul normativ al infracțiunii, prin prisma semnelor constitutive/esențiale ale acesteia, determină lipsa componenței infracțiunii, iar, ca efect, lipsa temeiului juridic al răspunderii penale.

Astfel, în aspect subiectiv, oricare componență de infracțiune este descrisă prin intermediul semnelor subiectului infracțiunii (subiect activ, eventual și subiect pasiv; subiect general sau subiect special; persoană fizică și/sau persoană juridică) și ale laturii subiective (vinovăție, scop, motiv).

Norma prevăzută de art. 276 C. pen. al RM este descrisă, în aspect extern (tehnic-juridic), prin intermediul a două alineate:

- 1) care prevede varianta tipică (de bază) a infracțiunii;
- 2) care prevede varianta accidentală (circumstanțială) a infracțiunii.

Astfel, aceste variante sunt fixate în felul următor:

(1) *falsificarea seriei, a numărului de identificare al șasiului, caroseriei sau motorului auto prin ștergere, înlocuire sau modificare;*

(2) *de două sau mai multe persoane sau cu folosirea situației de serviciu.*

Rezultă, deci, că legiuitorul în textul normei nu a indicat niciun semn subiectiv expres prevăzut, decât la săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane (semn circumstanțial statuat la art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM). Acest semn circumstanțial poate fi identificat, în limitele participației penale simple, doar cu condiția în care au fost stabilite cel puțin două persoane care posedă semnele constitutive ale subiectului activ al infracțiunii și au realizat împreună latura obiectivă a acesteia. De principiu, stabilirea semnelor subiectului activ al infracțiunii vi-

zează fiecare persoană în parte.

În opinia autorilor S. Brînza și V. Stati, subiectul activ al infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor este persoana fizică responsabilă, care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani. Aceasta poate fi conducătorul autovehiculului, dar și oricare altă persoană [4, p. 510; 2, p. 254; 11, 130].

V. Budeci susține, de asemenea, că subiect al infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM poate fi persoana fizică, responsabilă, care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani [3, p. 608].

Achiesăm pe deplin la opinia autorilor enunțați *supra*, consemnând că subiect al infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM (în toate variantele normative de manifestare) poate fi exclusiv persoana fizică, care îndeplinește condițiunile subiectului general al infracțiunii (persoană fizică responsabilă, persoană fizică cu vârsta de 16 ani atinsă).

În mod justificat, instanțele de judecată naționale pun în evidență anume acest sistem de semne constitutive referitoare la subiectul activ al infracțiunii (subiectul general). Astfel, în sentința judecătorească pronunțată la 27 aprilie 2023 se face mențiune că BA este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei avea împlinită vârsta de 16 ani, fiind subiect al infracțiunii [5]. Acest lucru îl atestăm în multe alte sentințe judecătorești (spre exemplu, sentința din 21 iulie 2020 [7]).

Însă, deseori, aceste semne nu sunt reținute, în mod arbitrar, expres în sentințele de judecată și nu sunt absolut constatate și analizate (sentința din 27 iunie 2018 [8]; sentința din 4 august 2015 [9]; sentința din 26 iulie 2022 [10]). În context, invocăm și la sentința judecătorească din 5 februarie 2021, pronunțată în cadrul Judecătoriei mun. Bălți, în care instanța de judecată, făcând referire la persoana inculpată, a indicat exclusiv la: inculpatul nu se află la evidența medicului narcolog sau a psihiatrului; antecedente penale stinse; conform art. 16 C. pen. al RM, a săvârșit o infracțiune ușoară [6]. Evident, aceste semne sunt principale la etapa individualizării pedepsei penale, însă se lasă din vedere indicarea expresă la

semnele constitutive ale infracțiunii, legate de subiectul activ al acesteia, care angajează răspunderea penală, urmându-se ca ulterior să se constate semnele ce au rol de individualizare a pedepsei penale. Lipsa invocării acestor semne este o problemă mai mult din perspectiva nemotivării sentinței judecătorești decât ca efect al lipsei semnelor constitutive ale infracțiunii. Instanțele de judecată urmează să dea dovadă de diligență necesară pentru a motiva existența fiecărui semn constitutiv esențial și circumstanțial al infracțiunii incriminate. Cu siguranță, aceste semne ale subiectului activ general al infracțiunii nu impun dificultăți sporite la constatare și indicare, însă obligativitatea instanței de judecată devine evidentă mai cu seamă din realitatea invocării prezenței acestor semne constitutive obligatorii.

În același sens, constatăm că în cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor nu se atestă existența subiectului pasiv al infracțiunii.

În situația în care, în realizarea laturii obiective a infracțiunii (aici se are în vedere atât elementul material, *falsificarea*, cât și modalitatea de manifestare obiectivă a infracțiunii – *ștergere, înlocuire, modificare*) sunt implicate două sau mai multe persoane, toate acestea au calitatea de autor (coautor), fiind incidentă răspunderea penală conform art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM.

Susținem pe deplin opinia autorilor V. Berliba și R. Cojocar, și anume că acest semn circumstanțial al infracțiunii – săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane – vizează exclusiv comiterea ei prin participație simplă [12, p. 66-72]. Dacă latura obiectivă este comisă de către două persoane, una dintre ele neavând întrunite semnele constitutive ale subiectului activ al acesteia, fapta nu poate fi incidentă art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM [12, p. 66-72].

Problema este mult mai complexă în cazul stabilirii laturii subiective a infracțiunii.

Art. 276 C. pen. al RM prevede răspunderea penală pentru *falsificarea seriei, numărului de identificare al șasiului, caroseriei sau motorului auto prin ștergere, înlocuire sau modificare*. În drept, temeiul răspunderii penale,

în aspect obiectiv, este legat exclusiv de fapta de *falsificare*, în diferitele ei forme de manifestare normativă (*ștergere, înlocuire, modificare*). De fapt, modalitățile sunt mult mai variate, iar, ca efect, de multe ori persoana care a realizat actul de falsificare nu este identică cu persoana care folosește acest mijloc de transport. Mai mult, schimbul frecvent de proprietari nu permite stabilirea unei legături dintre persoana care folosește mijlocul de transport cu elementele de identificare false și persoana care a falsificat aceste elemente de identificare ale autovehiculelor. În context, sunt frecvente cazurile în care persoana care face uz de autovehiculul cu elemente de identificare false nici măcar nu cunoaște că acestea sunt de asemenea natură.

S. Brînza și V. Stati conchid că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM se caracterizează prin intenție directă. De cele mai multe ori, motivul acestei infracțiuni se exprimă în interesul material [4, p. 510; 2, p. 253]. Scopul infracțiunii poate fi diferit [4, p. 510; 2, p. 253]. În context, precizează V. Stati, făptuitorul își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sale și a dorit falsificarea seriei, numărului de identificare al șasiului, caroseriei sau motorului prin ștergere, înlocuire sau modificare [2, p. 253; 11, 130].

În opinia autorului V. Budeci, latura subiectivă a infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor se caracterizează prin intenție directă și nu interesează dacă falsul a fost comis pentru dovedirea unui interes legitim sau nelegitim [3, p. 608]. În opinia noastră, precizarea făcută de către V. Budeci cu referire la importanța stabilirii dacă falsul a fost comis pentru dovedirea unui interes legitim sau nelegitim nu rezultă din interpretarea laturii subiective a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM. Mai mult, aceste situații pot fi valorificate, în anumite cazuri, prin intermediul unui circumstanțe care înlătură caracterul penal al faptei. De asemenea, autorul citat supra indică, pe bună dreptate, că motivul și scopul infracțiunii nu au relevanță la încadrarea juridică a faptei și urmează a fi valorificate doar din perspectiva individuali-

zării pedepsei penale.

În concluzie, considerăm că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM este caracterizată exclusiv de semnul vinovăției penale, descris prin intermediul intenției directe. Adică subiectul activ al infracțiunii își dă seama de caracterul prejudiciabil al falsului comis, prevede că prin acest fals al elementelor de identificare ale autovehiculelor se cauzează daune prejudiciabile relațiilor sociale în domeniul transporturilor, dorindu-se anume acest fapt. În același curs de idei, o persoană, cunoscând că autovehiculul are elementele de identificare falsificate, le folosește, dorind anume acest fapt, deși vizează aspectul subiectiv al vinovăției intenționate în forma intenției directe întregit, nu se atestă latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 276 C. pen. al RM. Or, în cazul infracțiunii prevăzute de această normă, fapta prejudiciabilă este redusă exclusiv la actul de falsificare, complementat de anumite modalități normative strict stabilite.

Scopul și motivele infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor pot fi cele mai variate, neinfluențând încadrarea juridică a acesteia.

În sentințele judecătorești, latura subiectivă a infracțiunii, în special intenția directă în cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, urmează a fi detaliată, în mod concret, prin raportare la semnele (intelectiv și volitiv) intenției directe. Or, considerăm că o abordare de genul:

- *argumentul precum că în acțiunile inculpatului lipsește latura subiectivă și obiectivă a infracțiunii îl va aprecia critic, or instanța de judecată a stabilit că BA a falsificat numărul de marcaj al șasiului automobilului de model (...) cu numerele de înmatriculare (...). Sub aspectul laturii subiective infracțiunea incriminată se caracterizează prin vinovăție sub formă de intenție directă* [5] -

este absolut incompletă și deviată de la esența aspectul concret al motivării vinovăției în forma intenției directe în cazul infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM. Menționarea că lipsește latura subiectivă a infracțiunii pe baza faptului că instanța

de judecată a stabilit că a fost săvârșită falsificarea (...) este absolut incorectă. Or, intenția directă urmează să fie probată prin raportare la atitudinea psihică față de caracterul faptei prejudiciabile săvârșite, atitudinea psihică față de urmările prejudiciabile (aspect intelectual) și dorința persoanei de a comite aceste fapte (aspect volitiv).

De asemenea, nu este motivată corespunzător aserțiunea instanțelor de judecată, care conchid că latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 276 C. pen. al RM se caracterizează prin intenție directă [7]. De fapt, această constatare este generală și abstractă, dar nicidecum concretă și specială.

În unele cazuri, instanțele de judecată fac referire la comiterea infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor prin *intenție directă, urmărindu-se scopul falsificării elementelor de identificare ale autovehiculului în cauză din interes material* [10]. În viziunea noastră, elementul material al infracțiunii săvârșite este falsificarea elementelor de identificare ale autovehiculelor. Astfel, acest element material este realizat pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii consumate, prevăzută de art. 276 C. pen. al RM. În acest context, nu poate fi stabilit scopul ca fiind cel al săvârșirii faptei prejudiciabile prevăzute de legea penală, pe măsură ce fapta urmează să fie direct și expres materializată, dar nu avută doar în vedere în limitele unui scop. Mai mult decât atât, scopul infracțiunii nu interesează procesul de încadrare juridică a infracțiunii prevăzute la art. 276 C. pen. al RM.

În alte sentințe judecătorești de condamnare în genere nu se face referință la latura subiectivă a infracțiunii incriminate [6; 8; 9], în special la intenția directă în cazul comiterii infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor. Acest lucru este absolut incorect, lăsându-se să se înțeleagă că această soluție nu este motivată în corespundere cu cerințele statuate în legislația națională și standardul prevăzut de art. 6 din CEDO (nemotivarea hotărârilor judecătorești).

4. CONCLUZII.

a. Subiect al infracțiunii prevăzute de

art. 276 C. pen. al RM (în toate variantele normative de manifestare) poate fi exclusiv persoana fizică, care îndeplinește condițiunile subiectului general al infracțiunii (persoană fizică responsabilă, persoană fizică cu vârsta de 16 ani).

b. În cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor nu se atestă existența subiectului pasiv al infracțiunii.

c. Dacă în realizarea laturii obiective a infracțiunii (aici se are în vedere atât elementul material, *falsificarea*, cât și modalitatea de manifestare obiectivă a infracțiunii – *ștergere, înlocuire, modificare*) sunt implicate două sau mai multe persoane, toate acestea au calitatea de autor (coautor), fiind incidentă răspunderea penală conform art. 276 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM.

d. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 276 C. pen. al RM este caracterizată exclusiv de semnul vinovăției penale, descris prin intermediul intenției directe.

e. Scopul și motivele infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor pot fi cele mai variate, neinfluențând încadrarea juridică a acesteia.

f. În sentințele judecătorești, latura subiectivă a infracțiunii, în special intenția directă în cazul infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, urmează a fi detaliată, în mod concret, prin raportare la semnele (intelectiv și volitiv) ale intenției directe.

g. Sentințele judecătorești urmează să stabilească, alături de alte semne constitutive obligatorii ale infracțiunii (cu caracter esențial ori circumstanțial), în mod explicit semnele subiectului activ al infracțiunii, dar și semnele laturii subiective.

h. În multe sentințe judecătorești de condamnare nu se face referință la latura subiectivă a infracțiunii incriminate, în special la intenția directă în cazul comiterii infracțiunii de falsificare a elementelor de identificare ale autovehiculelor, acest lucru lăsând să se înțeleagă că soluția adoptată nu este motivată în corespundere cu cerințele statuate în legislația națională și cu standardele prevăzute de art. 6 din CEDO.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, nr. 985-XV (în vigoare la 12.06.2002). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129, art. 1012 din 13.09.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74, art. 195 din 14.04.2009. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136765&lang=ro. Vizitat: 27.01.2024.
2. Stati V. Infrațiuni în care mijlocul de transport apare ca obiect material sau ca mijloc de săvârșire a infracțiunii. Material didactico-științific. Chișinău: CEP USM, 2010. 352 p.
3. Budeci V. în A. Barbăneagră, Gh. Alecu, V. Berliba et. al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009. 860 p.
4. Brînza S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. 2. Chișinău: S.n., 2015. 1300 p.
5. Dosar nr. 1-22052451-12-1-13042022 (1-915/2022). Sentință din 27 aprilie 2023. Judecătoria Chișinău (sediul Bucucani). Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/568d10de-d1c9-498d-b952-3fa1b8cf8459. Vizitat: 27.01.2024.
6. Dosar nr. 1-362/2020 1-20070180-09-1-25062020. Sentință din 5 februarie 2021. Judecătoria mun. Bălți (sediul Central). Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/31532d1e-c63a-439b-afc6-f7001d668f3a. Accesat: 27.01.2024.
7. Dosar nr. 1-122/2020 1-20026919-09-1-25022020. Sentință din 21 iulie 2020. Judecătoria mun. Bălți (sediul Central). Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/be749d85-33a0-4f1c-83b8-e6968e3f6124. Accesat: 27.01.2024.
8. Dosar nr. 1-1004/2016 09-1-11422-05122006. Sentință din 27 iunie 2018. Judecătoria mun. Bălți (sediul Central). Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6bdabc24-a27b-e811-80d7-0050568b4d5b. Accesat: 27.01.2024.
9. Dosar nr. 1 - 205/2015 09-1-2242-18032015 (2014041749). Sentință din 4 august 2015. Judecătoria mun. Bălți. Disponibil: https://jbl.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8564d7f4-ae3a-e511-a983-005056a5fb1a. Accesat: 27.01.2024.
10. Dosar nr. 1-317/21 (nr. PIGD 1-21167214-28-1-12112021). Sentință din 26 iulie 2022. Judecătoria Edineț (sediul Central). Disponibil: https://jed.instante.justice.md/pigd_integration/pdf/409b3bc4-b6ea-4bb2-af8d-71a398f6594a. Accesat: 27.01.2024.
11. Stati V. Aspecte teoretice și practice privind aplicarea răspunderii penale pentru unele infracțiuni săvârșite în domeniul transporturilor (art. 2641, 266, 269 și 276 CP RM). În: Studia Universitatis. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2010, nr.8 (38), p. 110-133. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2010/01/12.-p.110-133.pdf>. Accesat: 28.01.2024.
12. Berliba V., Cojocaru R. Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane - semn circumstanțial cu multiple controverse în interpretarea și încadrarea juridică. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr. 2, p. 66-72.

DESPRE AUTOR

Vasile CONȚESCU,
doctorand, ICJPS,
Universitatea de Stat din Moldova,
ORCID ID: 0009-0009-0027-7193

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.10725720

Vitalie COSTIȘAN,
doctorand
PhD student

COMPETENȚA ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ AL CENTRULUI NAȚIONAL ANTICORUPȚIE ÎN CONTEXTUL ULTIMELOR MODIFICĂRI ALE CODULUI DE PROCEDURĂ PENALĂ

Prezentul articol este consacrat domeniului competenței organelor de urmărire penală. Acesta are ca obiect de studiu competența organului de urmărire penală a Centrului Național Anticorupție în lumina modificărilor operate la nivelul Legii procesual-penale. Scopul acestui studiu a fost de a determina locul și rolul Centrului Național Anticorupție în contextul organelor de urmărire penală prin prisma noilor competențe materiale atribuite.

Concluzia finală este că, în mod neîntemeiat, a fost transmisă atribuția de conducere cu organul de urmărire penală a Centrului Național Anticorupție (CNA) din competența Procuraturii Anticorupție în cea a Procuraturii mun. Chișinău. Totodată s-a constatat că și competența materială a organului de urmărire penală a Centrului Național Anticorupție a fost extinsă, depășind limitele infracțiunilor de corupție și ale celor conexe, ca să ajungă să cuprindă categorii de infracțiuni care anterior se regăseau în competența altor organe de urmărire penală și vizează domenii ce țin de securitatea economică și politică a statului. Lărgirea competenței acestor domenii se pare că a fost condiționată de realitățile momentului în care s-a pomenit Republica Moldova atât pe plan economic, cât și pe cel politic, existând necesitatea de a proteja entitatea statală împotriva unor noi „excese financiare” din partea exponenților politici, cum ar fi „Furtul Miliardului”.

Cuvinte-cheie: organ de urmărire penală, Centrul Național Anticorupție, urmărire penală, competența organului de urmărire penală, competență materială, competență teritorială, acțiuni de urmărire penală, infracțiuni de corupție și conexe.

THE COMPETENCE OF THE CRIMINAL PROSECUTION BODY OF THE NATIONAL ANTI-CORRUPTION CENTER IN THE CONTEXT OF THE LATEST CHANGES TO THE CRIMINAL PROCEDURE CODE

This article is devoted to the field of competence of criminal investigation bodies and has as its object of study the competence of the criminal investigation body of the National Anticorruption Center in the light of the changes made to the Criminal Procedure Law. The purpose of this study was to determine the place and role of the National Anticorruption Center in the context of criminal prosecution bodies through the prism of the new assigned material powers.

The final conclusion is that the authority to manage the criminal investigation body of the National Anti-Corruption Center from the competence of the Anti-Corruption Prosecutor's Office

was unjustifiably transferred to the competence of the Chisinau Municipal Prosecutor's Office. At the same time, it was found that the material competence of the criminal investigation body of the National Anticorruption Center was extended, exceeding the limits of corruption and related crimes, reaching to include categories of crimes that were previously within the competence of other criminal investigation bodies and targeting areas that they concern the economic and political security of the state. The broadening of the competence in these areas seems to have been conditioned by the realities of the moment when the Republic of Moldova was mentioned, both economically and politically, and the need to protect the state entity against new "financial excesses" on the part of political exponents similar to "Theft" Billion".

Keywords: criminal investigation body, National Anticorruption Center, criminal investigation, jurisdiction of the criminal investigation body, substantive jurisdiction, territorial jurisdiction, criminal prosecution actions, corruption and related crimes.

1. INTRODUCERE.

Corupția rămâne unul dintre principalele impedimente în calea dezvoltării și investițiilor, care afectează toate sectoarele societății, în pofida progreselor treptate a politicilor anticorupție. Republica Moldova deține majoritatea componentelor formale ale unei arhitecturi anticorupție solide, inclusiv instituții însărcinate cu politicile și legislația anticorupție, precum și instituții responsabile cu prevenirea și combaterea corupției [1].

Combaterea corupției a fost declarată de către guvernare drept principala prioritate a Republicii Moldova. Acțiuni tematice în vederea contracarării fenomenului corupției se regăsesc în cele mai importante strategii și documente de politici naționale [2], inclusiv Acordul de Asociere Moldova - Uniunea Europeană [3]. Angajamentele asumate prin aceste acte vin drept răspuns la multiplele solicitări ale cetățenilor. Potrivit sondajului național Barometrul de Opinie Publică, în ultimii ani pentru cetățenii RM combaterea corupției a devenit cea mai importantă preocupare (*mai mare decât salariile mici sau lipsa locurilor de muncă*), fiind catalogată drept una din restanțele conducerii țării [2].

Cadrul acestui studiu a fost determinat de necesitatea stabilirii locului și rolului Centrului Național Anticorupție în contextul organelor de urmărire penală în lumina modificărilor operate la nivel legislativ și impactul pe care ele le-au avut la sporirea eficienței organului de urmărire penală a CNA în combaterea fenomenului infracțional în general și al infracțiunilor de corupție și a celor conexe în special.

2. METODOLOGIE.

În prezentul studiu au fost utilizate numeroase metode tradiționale de cercetare, cum ar fi: gramaticală, sistemică, logică, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație.

Mai multe autorități au atribuții în domeniul prevenirii și combaterii corupției în Republica Moldova. Rolul esențial în acest domeniu ține de competența a trei agenții anticorupție specializate: Centrul Național Anticorupție (*în continuare CNA*), Autoritatea Națională de Integritate (*în continuare ANI*) și Procuratura Anticorupție (*în continuare PA*) [1].

3. REZULTATE.

CNA are competență atât în prevenirea cât și în combaterea corupției, fapt reflectat de cele trei direcții generale din componența sa: *Direcția generală urmărire penală*, *Direcția generală combaterea corupției* și *Direcția generală prevenirea corupției*. De asemenea, CNA acoperă domenii importante precum efectuarea expertizei anticorupție a proiectelor de acte legislative, testarea de integritate a funcționarilor publici și evaluarea riscurilor de corupție în diferite domenii. Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (*Unitatea de Informații Financiare - FIU*) și Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale (*ARBI, înființată prin lege în 2017*) [1].

În majoritatea cazurilor, activitățile procesuale privind constatarea, efectuarea primelor cercetări, activitățile privind dovedirea existenței faptei infracționale, identi-

ficarea făptuitorului și altele sunt efectuate de către organele de urmărire penală [5] în cadrul activității procesuale specifice numită *urmărirea penală*.

Urmărirea penală implică orice activitate de cercetare penală efectuată de organele de urmărire penală, după normele de competență prevăzute de lege, cu excepția celor date în competența exclusivă a procurorului [6].

Reieșind din prevederile legislației procesual-penale în vigoare, urmărirea penală în Republica Moldova se efectuează de procuror și de către organele constituite conform legii în cadrul: *Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Fiscal de Stat* [7].

În rândul organelor de urmărire penală un loc deosebit revine organului de urmărire penală a CNA, având în vedere locul și rolul acestuia în combaterea faptelor de corupție.

La 1 octombrie 2012 a intrat în vigoare *Legea cu privire la reformarea Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și a Corupției (CCCEC)* [8], iar astfel, fostul CCCEC a devenit Centrul Național Anticorupție (CNA). Crearea noii agenții anticorupție, cu atribuții exclusive de prevenire și contracarare a actelor de corupție, a fost o condiție impusă de Uniunea Europeană pentru liberalizarea regimului de vize [9].

În perioada imediat următoare CNA a demarat anchete cu privire la mai mulți demnitari publici de nivel înalt din cadrul Guvernului, generând astfel o criză politică și demisia Guvernului de către Parlament pentru suspiciuni de corupție. Pe fundalul acuzațiilor și speculațiilor de politizare și justiție selectivă, la expirarea a 6 luni după reformarea instituției, la 3 mai 2013 CNA a fost din nou subordonat Guvernului [10].

Doi ani și jumătate mai târziu, în octombrie 2015, CNA a fost readus sub control parlamentar, pentru a izola instituția de presiunile executivului în procesul de investigare a pretinselor acțiuni de corupere a fostului Prim-ministru al Republicii Moldova, precum și de implicare a altor factori decizionali din mediul guvernamental-politic și în deva-

lizările sectorului financiar-bancar, care au generat o criză economică și socială profundă în anul curent [5].

Pe lângă fluctuația cadrului său instituțional, performanțele CNA au fost însă afectate mai ales de indisponibilitatea periodică a instrumentarului juridic esențial pentru desfășurarea activităților de prevenire și combatere a corupției și spălării banilor. Astfel că, la un interval de nici 2 săptămâni după reformarea instituției din octombrie 2012, la 13 octombrie a fost adoptată o modificare la CPP [11], prin care a fost interzisă autorizarea interceptărilor și a înregistrării comunicărilor în vederea probării actelor de corupție și conexe, înainte de a informa persoana despre faptul că este bănuită de corupție. Unica excepție în acest sens a fost autorizarea în decurs de 48 de ore de la dispunerea măsurii date în situații ce nu suferă amânare (*așa-zisele flagrante*). Modificarea în cauză a creat dificultăți majore pentru CNA, care, până la remedierea situației legislative în iunie 2014, timp de 1 an și 9 luni, a fost nevoit să-și desfășoare activitățile specifice de contracarare a corupției doar în procedură extraordinară de autorizare judiciară ulterioară, ceea ce nu permitea o documentare a infracțiunilor de corupție cu utilizarea acestor măsuri pentru o perioadă ce depășește 2 zile. Aceste 2 zile constituie un termen în care a devenit practic imposibilă investigarea cazurilor de mare corupție, fiindcă subiecții acestora sunt îngrădiți de imunități, beneficiază de regim sporit de pază și protecție de stat și privată, oferă indicații verbale și nu scrise, profită de frica și vulnerabilitatea față de ei a martorilor etc [11].

La sfârșitul anului 2013, Parlamentul a votat așa-zisul *pachet de legi anticorupție*, prin care au fost introduse măsuri importante de prevenire și combatere a corupției, așa ca: *testarea integrității profesionale a agenților publici, incriminarea îmbogățirii ilicite, confiscarea extinsă și mărirea sancțiunilor financiare pentru infracțiunile de corupție*. Instrumentul testării integrității profesionale s-a aplicat doar timp de 8 luni, în perioada 14 august 2014 - 16 aprilie 2015, când

a fost declarat neconstituțional mecanismul acesteia. Tot la acea dată a fost dată o apreciere a constituționalității prevederilor din Codul Penal (*în continuare CP*) cu privire la *îmbogățirea ilicită și confiscarea extinsă*, astfel încât posibilitatea aplicării eficiente a acestora de către CNA și procurori a fost substanțial redusă. Totodată, sporirea sancțiunilor financiare pentru corupție a dus la majorarea cuantumului amenzilor penale achitate în anii 2014-2015 de către condamnații pentru aceste categorii de dosare, deși nu a reușit promovarea unei politici eficiente de descurajare a fenomenului [11].

Deja în martie 2017, CNA a fost delegată cu o nouă atribuție – *recuperarea bunurilor infracționale*, prin operarea de modificări la art.4 alin.(1) lit. g) din Legea nr.1104/2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție [12].

Concomitent, au fost introduse modificări și completări de rigoare la legislația penală a Republicii Moldova. De altfel, ca elemente noi, dar necesare pentru Republica Moldova, au fost definite în Codul de Procedură Penală (*în continuare CPP*) astfel de noțiuni precum: *bun infracțional, investigații financiare paralele* [13]. De asemenea, legiuitorul a introdus în CPP un capitol nou denumit „*Recuperarea bunurilor infracționale*”, menit să reglementeze întreg procesul de recuperare a bunurilor infracționale [11] și deja ulterior la 13.07.2017, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat instituirea în cadrul CNA a noii subdiviziuni specializate – **Agencia de Recuperare a Bunurilor Infracționale** (cu statut de direcție). În acest sens, progresele în domeniul vizat vor fi dictate de eforturile ulterioare ale tuturor autorităților implicate în acest proces [11].

O altă modificare, care necesită a fi menționată, este adoptarea de către Parlament a noii *Legi cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor* [14]. Aceasta reprezintă o continuitate a *Legii nr.190 din 26.07.2007* [15], care include prevederi ajustate la cele mai noi standarde internaționale în domeniu [11].

Semnarea acordului de asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniuni-

nea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112/2014 [15], a impus necesitatea realizării unor reforme interne importante, printre care și în domeniul luptei cu corupția, îndeosebi în vederea îmbunătățirii cooperării internaționale privind combaterea corupției și a asigurării unei puneri în aplicare eficace a instrumentelor juridice internaționale relevante cum ar fi **Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției** din 2003 [16], ratificată de Republica Moldova la 06.07.2007 [17]. În condițiile în care art.16 din respectivul acord statuează că părțile vor coopera pentru prevenirea și combaterea inclusive a corupției, atât în sectorul privat, cât și în cel public, inclusiv abuzul de funcții și traficul de influență.

Întru realizarea principiilor prezentului acord dar și a Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023 aprobat prin Hotărârea de Guvern nr.636 din 11.12.2019 [18], CNA a elaborat și aprobat Programa de dezvoltare strategică pentru anii 2020-2023 [19].

La compartimentul măsurilor de documentare și investigare a cazurilor de corupție, CNA a fost determinat să-și orienteze resursele atât pe cauzele aflate în instrumentarea nemijlocită a organului de urmărire penală din cadrul CNA, cât și pe cauzele penale în care exercitarea urmăririi penale a fost efectuată de procurorii anticorupție. În acest sens, este de menționat că în a doua jumătate a anului 2016, urmărirea penală pe cazurile de corupție de „*nivel înalt*” a fost atribuită în competența exclusivă a Procuraturii Anticorupție (*Legea nr.152/2016*) [20]. Ulterior, fiind detașați și o parte din ofițerii de urmărire penală din cadrul CNA [11].

Apogeul luptei cu corupția îl considerăm adoptarea Declarației cu privire la recunoașterea caracterului captiv al statului Republica Moldova de către regimul anterior, prin instaurarea controlului ilegal și anticonstituțional exercitat asupra Procuraturii Generale, sistemului judecătoresc, CNA și asupra altor autorități care trebuie să funcționeze în mod autonom, independent

de factorul politic [21].

În pofida schimbărilor majore operate în acest domeniu, continuă fortificarea mecanismelor statale de luptă cu corupția. Astfel că, în ultima perioadă se încearcă spori-rea rolului CNA în ierarhia organelor de drept fiindu-i lărgite competențele acestuia nu doar la prevenirea, constatarea și inves-tigarea infracțiunilor privind corupția mică și mijlocie dar și cu privire la alte categorii de infracțiuni care afectează securitatea eco-nomică dar și statală a Republicii Moldova. Întru realizarea acestui deziderat au și fost operate modificări la nivelul Legii procesual penale [22].

Potrivit noilor modificări, competența materială a organului de urmărire pena-lă a CNA nu se rezumă doar la combaterea infracțiunilor prevăzute la art.324-325 din CP, fiind extinse simțitor. Astfel că organul de urmărire penală a CNA a devenit com-petent la investigarea unor infracțiuni care atentează la drepturile politice ale cetățenilor după cum urmează: coruperea alegătorilor (*art.181¹ din CP*); încălcarea modului de ges-tionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale (*art.181² din CP*); încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale (*art.181³ din CP*).

Lărgirea competenței organului de ur-mărire penală a CNA pe domeniu drepturilor politice creează falsa impresie că partidul de guvernământ vrea să-și asigure poziția în lup-ta cu concurenții electorali, în viitoarele cam-panii electorale, în condițiile în care Legiuito-rul nu a înțeles să acorde competența CNA și în cazul infracțiunii prevăzute la art.182 din CP - „*Falsificarea rezultatelor votării*”, care măcar și teoretic vizează acțiunile responsa-bililor de organizarea procesului electoral.

În contextul investigării cauzei penale numite generic „*Frauda bancară* [23]” considerăm absolut întemeiată decizia Legiui-torului de a acorda și de a menține în conti-nuare competența materială a organului de urmărire penală al CNA la investigarea unor infracțiuni din domeniul economic ce vizează activitatea instituțiilor bancare așa ca: în-

călcarea regulilor de creditare, politicilor de acordare a împrumuturilor sau regulilor de acordare a despăgubirii / indemnizației de asigurare (*art. 239 din CP*); gestiunea defec-tuoasă sau frauduloasă a băncii, a societății de investiții, a societății de asigurări (*art. 239¹ din CP*); obstrucționarea supravegherii bancare (*art. 239² din CP*); utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau din fondurile externe (*art. 240 din CP*).

La stabilirea competenței organului de urmărire penală pentru infracțiunile econo-mice indicate supra, s-a reieșit nu doar din gravitatea infracțiunilor dar mai ales din specificul lor și impactul pe care acestea îl pot avea supra securității economice a Repu-blicii Moldova. În acest context, și având în vedere modificările operate nu este clar de ce Legiuitorul nu a lărgit competența orga-nului de urmărire penală a CNA și cu privire la infracțiunile privind punere în circulație a semnelor bănești, titlurilor de valoare fal-se (*art.236 din CP*); infracțiunile privind pu-nerea în circulație a instrumentelor de plată false (*art.237 din CP*); infracțiunilor privind pariurile (*art.242² din CP*) și jocurile de noroc (*art.243³ din CP*). În condițiile în care și ace-stea afectează în mod direct și categoric secu-ritatea economică a statului.

Potrivit modificărilor operate prin Le-gea nr.83/2023, organului de urmărire pena-lă a CNA i-a fost atribuită și competența investigării faptelor de escrocherie (*art.190 din CP*) și celor de delapidare a averii străine (*art.191 din CP*), cu condiția că aceste fapte prejudiciabile să fi fost săvârșite în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu de către anumiți subiecți speciali:

a) persoane al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, altă persoană cu funcție de dem-nitate publică stabilită prin lege sau persoana căreia persoana cu funcție de demnitate pu-blică i-a delegat împuternicirile sale [24], cu excepția primarilor și viceprimarilor satelor

și comunelor, consilierilor locali ai satelor și comunelor [25].

b) conducătorii și adjuncții conducătorului Aparatului Guvernului; viceministri; adjuncții conducătorului autorității administrative; conducătorii și adjuncții conducătorului aparatului autorității publice (*Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Procuratura Generală, Curtea de Conturi*).

c) conducătorii instituțiilor publice [26]; persoanele numite în una din următoarele funcții publice de conducere: conducător și adjunct al conducătorului organului din subordinea ministerelor și altor autorități administrative; conducător și adjunct al conducătorului subdiviziunii interioare a autorității publice; conducător și adjunct al conducătorului serviciului desconcentrat al autorității publice; vicepreședinte al raionului; viceprimar al municipiului; viceprimar al satului (comunei), sectorului, orașului; conducător și adjunct al conducătorului serviciului descentralizat, organizat în unitatea administrativ-teritorială și în unitatea teritorială autonomă cu statut special; secretar al consiliului satului (comunei), sectorului, orașului (municipiului), raionului și secretar al preturii; pretor și vicepretor al sectorului municipiului Chișinău [26].

d) ofițeri de urmărire penală [27] și ofițeri de investigații [28];

e) avocați [29];

f) executori judecătorești [30];

g) administratori autorizați [31];

h) notari [32];

i) persoane ce reprezintă conducerea, membrii consiliului, membrii organului executiv și ai comisiei de cenzori a întreprinderilor de stat [33] și a societăților pe acțiuni cu capital majoritar de stat [34];

j) persoane ce reprezintă conducerea partidelor politice [35];

k) persoane străine numite sau alese, care dețin un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat străin; persoana care exercită o funcție publică pentru un stat străin, inclusiv pentru un organ public

sau o întreprindere publică străină; persoana care exercită funcția de jurat în cadrul sistemului judiciar al unui stat străin; funcționarul unei organizații publice internaționale ori supranaționale sau orice persoană autorizată de o astfel de organizație să acționeze în numele ei; membrul unei adunări parlamentare a unei organizații internaționale ori supranaționale; orice persoană care exercită funcții judiciare în cadrul unei curți internaționale, inclusiv persoana cu atribuții de grefă [25];

l) secretarul Consiliului Suprem de Securitate [36, 37], șeful Marelui Stat Major al Armatei Naționale, alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul Statului Major General al Forțelor Armate, precum și de persoane care dețin gradul militar de general sau un grad special corespunzător acestuia [38].

Prin urmare, competența materială a CNA la investigarea infracțiunilor prevăzute la art.190 și respectiv art.191 din CP, a fost marcată de calitatea subiectului ceea ce ne transpune în condițiile unui tip de competență mixtă material-personală, exceptându-se situațiile în care „...suma de bani, valoarea bunurilor, serviciilor, privilegiilor, avantajelor sub orice formă și altor foloase, preținse, promișe, acceptate, oferite, date sau primite, depășesc 4000 de unități convenționale sau dacă valoarea prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește 40000 de unități convenționale [14]”, când decade necesitatea respectării condițiilor cu privire la calitatea subiectului.

Potrivit aceluiași modificări, organului de urmărire penală a CNA i-a mai fost atribuită și competența efectuării urmăririi penale în cazul infracțiunilor de spălare de bani (*art.243 din CP*), în cazul în care infracțiunea predicat este investigată de către acest organ sau el nemijlocit a descoperit infracțiunea prevăzută la art.243 din CP dar și în cazul infracțiunilor prevăzute la art.325-326 din CP, când acestea vizează subiecții cu statut special indicați supra.

În pofida modificărilor de competență operate prin puterea Legii nr.83/2023, probabil sub greutatea conflictului care a avut loc între PA și CNA [39], în scurt timp, Legiuitorul a intervenit cu noi modificări în

conținutul art.269 din CPP, sistematizând competența organului de urmărire penală a CNA, propunând-o într-o nouă redacție care se pare că a determinat mai multe confuzii, legat de competența organului de urmărire penală a CNA.

Astfel, nu este clar care a fost raționamentul de care s-a călăuzit Legiuitorul când a stabilit competența organului de urmărire penală a CNA la investigarea infracțiunilor prevăzute la art.181¹a din CP (*coruperea alegătorilor*) și art.181² alin.(1)-(4) din CP (*finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale*) în condițiile în care competența investigării infracțiunilor prevăzute la art.181² alin.(5) din CP (*Acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic, a grupului de inițiativă sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale*) și respectiv infracțiunilor prevăzute la art.181³ din CP (*Finanțarea ilegală a partidelor politice, a grupurilor de inițiativă, a concurenților electorali sau a participanților la referendum*), a fost atribuită PA.

Considerăm absolut întemeiată decizia Legiuitorului de a atribui în competența organului de urmărire penală a CNA constatarea și investigarea infracțiunilor de spălare de bani (*art.243 din CP*). În condițiile în care, CNA dispune de toate mecanismele necesare investigării eficiente a unor astfel de fapte prejudiciabile.

Astfel, în cadrul CNA, au fost create și activează mai multe subdiviziuni specializate care contribuie la investigarea eficientă a infracțiunilor de spălare de bani așa ca Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, care a fost instituit la 15 septembrie 2003 și a cărui funcții de bază constă în primirea, prelucrarea, analiza și diseminarea informațiilor primite de instituțiile financiare bancare și non-bancare, inclusiv profesii de specialitate [40].

Într-o altă ordine de idei, având în vedere că infracțiunile de spălare de bani implică în orice caz prezența unei *infracțiuni pre-*

dicat, adică orice infracțiune a cărei produse au devenit obiectul infracțiunii de spălare de bani [41], pentru asigurarea unei investigații eficiente este oportun ca aceasta să fie investigată anume de organul de urmărire penală care investighează infracțiunea predicat.

În acest context, considerăm oportună ca competența efectuării urmăririi penale cu referire la infracțiunile de spălare de bani să fie atribuită în competența organelor de urmărire penală competente să efectueze urmărirea penală în cazul infracțiunilor predicat sau care le-au depistat nemijlocit în cadrul activității desfășurate.

Urmare a modificărilor operate prin puterea Legii nr.245/2023 [42], organului de urmărire penală a CNA i-a fost lărgită competența materială și în privința infracțiunilor prevăzute la art.190 și art.191 din CP, prin excluderea cerințelor privind calitatea subiectului și a celor legate de prejudiciu cauzat, cu unica condiție ca respectivele infracțiuni să fi fost săvârșite *cu folosirea situației de serviciu*.

În aceste cazuri, ca subiect al infracțiunii poate apare numai o persoană cu *funcție de răspundere* sau „o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală”. Persoanele, care nu dispun de atribuții de serviciu, dar au luat parte la sustragere împreună cu subiecții speciali indicați, trebuie să fie trași la răspundere nu în calitate de coautori, ci în calitate de organizatori, instigatori sau complici ai persoanei care-și folosește situația de serviciu. Prin „*folosirea situației de serviciu*” se înțelege săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care decurg din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului, și care sunt în limitele competenței sale de serviciu [43].

Rezumând rezultatele obținute putem concluziona că, CNA a fost conceput ca, un organ specializat în prevenirea și combaterea corupției, a actelor conexe corupției și a faptelor de comportament corupțional [44].

Prin **actele de corupție** urmează să se înțeleagă – *infracțiuni și contravenții, săvârșite în sectorul public și în cel privat, a căror sancționare este prevăzută de Codul penal și Codul*

contravențional [45].

Potrivit art.44 alin.(2) din Legea nr.82/2017, **actele de corupție** ca infracțiuni sunt: coruperea activă (*art.325 din CP*); darea de mită (*art.334 din CP*); coruperea alegătorilor (*art.181¹ din CP*); coruperea pasivă (*art.324 din CP*); luarea de mită (*art.333 din CP*); primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației (*art.256 din CP*); traficul de influență (*art.326 din CP*); manipularea unui eveniment (*art.242¹ din CP*); pariurile aranjate (*art.242² din CP*); finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale (*art.181³ din CP*); delapidarea patrimoniului public; delapidarea mijloacelor din fondurile externe (*art.332² din CP*); utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe.

Subsecvente, potrivit art.45 din Legea nr.82/2017 sunt „**acte conexe actelor de corupție** – infracțiunile săvârșite în sectorul public și în cel privat, care au fost săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție, după cum urmează: exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul public în situație de conflict de interese; exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul privat în situație de conflict de interese; abuzul de putere sau abuzul de serviciu în sectorul public; abuzul de serviciu în sectorul privat; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; neglijența în serviciu; falsificarea rezultatelor votării; obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe; falsul în acte publice; falsul în documente contabile; tăinuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul public; tăinuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul privat; îmbogățirea ilicită; încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale; încălcarea regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a regulilor de acordare a despăgubirii/indemnizației de asigurare; gestiunea defectuoasă sau frauduloasă a băncii; obstrucționarea supravegherii bancare” [47].

Deci reieșind din logica acestor norme se vor considera conexe actelor de corupție toate acele infracțiuni care au fost săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție.

Credem că, la stabilirea acestor limite de competență, Legiuitorul „s-a inspirat” din prevederile Legii României nr.78/ 2000 [46] care art. 5 stabilește că, sunt **infracțiuni de corupție** infracțiunile: de luarea de mită (*art. 289 din CP al României*); darea de mită (*art. 290 din CP al României*); traficul de influență (*art. 291 din CP al României*); cumpărarea de influență (*art. 292 din CP al României*).

Totodată, potrivit prevederilor art. 10-13 din aceeași Lege, sun **infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție**, faptele săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite, așa ca: *stabilirea, cu intenție, a unei valori diminuate, față de valoarea comercială reală, a bunurilor aparținând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar, comisă în cadrul acțiunii de privatizare ori de executare silită, de reorganizare sau lichidare judiciară ori cu ocazia unei operațiuni comerciale, ori a bunurilor aparținând autorității publice sau instituțiilor publice, în cadrul unei acțiuni de vânzare a acestora sau de executare silită, săvârșită de cei care au atribuții de conducere, de administrare, de gestionare, de executare silită, de reorganizare ori lichidare judiciară, etc* [48].

Reieșind din constatările făcute supra, raportate la modificările operate în conținutul art.269 din CPP putem concludi că, competența materială a organului de urmărire penală a fost reinterpretată și modificată de o așa manieră încât a fost afectată înseși esența CNA ca organ de combatere a corupției.

În această ordine de idei, considerăm absolut nejustificată, atribuirea infracțiunilor prevăzute la art.181¹, art.239-240, art.326¹ și art.352¹ alin.(2) din CP, în competența organului de urmărire penală a CNA în condițiile în care acestea nu sunt infracțiuni de corupție și nici infracțiuni conexe acestora. Or, în

opinia noastră prezența statutului special al subiectului infracțiunii nu condiționează în mod necesar intervenția organului de urmărire penală al CNA.

În opinia noastră, competența materială a organului de urmărire penală a CNA urmează a fi limitată la infracțiunile prevăzute la art.181² din CP (integral), art.324-335, art.190, art.191 cu condiția că acestea au fost săvârșite de persoane publice în sensul art.123, respectiv art.123¹ din CPP iar în cazul infracțiunii prevăzute la art.243 din CP, doar în cazul în care infracțiunea predicat ține de competența organului de urmărire penală a CNA sau dacă a fost descoperită de acesta.

Totodată, considerăm că competența materială a organului de urmărire penală a CNA trebuie extinsă și cu referire la infracțiunile conexe infracțiunilor de corupție.

În acest context, și în condițiile în care statele de personal din cadrul CNA este de circa 350 de persoane, numărul angajaților care de facto luptă cu corupția este de circa - 110 angajați CNA. Aceasta se datorează faptului că în cadrul CNA sunt un șir de angajați cu statut special, cu salarii ajustate ofițerilor anticorupție, beneficiind de tot pachetul social oferit ofițerilor anticorupție (*salarii mai mari pentru lucru în condiții de risc sporit, ieșirea la pensie înainte de termen ca pentru funcționarii publici cu statut special etc.*), dar care de facto nu cercetează cazuri de corupție și nu au tangență în lupta directă cu corupția (*Direcția prevenirea corupției, Direcția educația anticorupție, evaluarea instituțională etc.*). Aceste direcții fac instruirii în instituțiile de învățământ, instituțiile publice, distribuie broșuri și pliante informative etc. Prin urmare din numărul total de angajați CNA - 350, numărul real de angajați antrenați în lupta cu corupția sunt circa - 110 persoane (*60 de ofițeri de investigații și 50 de ofițeri de urmărire penală*) [47].

Prin urmare, se impune optimizarea numărului angajaților, sau după caz, angajații care sunt implicați în alte activități altele decât cele de combatere a infracțiunilor de corupție și a celor conexe să le fie atribuit un alt statut în condițiile Legii nr. 158/ 04.07.2008 [48].

În pofida lărgirii competențelor organului de urmărire penală a CNA și sporirii rolului acestuia în combaterea fenomenului infracțional, considerăm că Legiuitorul nu a apreciat corect direcția de dezvoltare a acestei structuri, deoarece după cum am indicat supra, conducerea urmăririi penale efectuate de organul de urmărire penală a CNA a fost retrasă din competența PA și dispusă Procuraturii mun. Chișinău.

Având în vedere ponderea și influența negativă a „fenomenului corupției” asupra consolidării Republicii Moldova ca stat de drept, considerăm mult mai indicat ca CNA și PA să fi fost consolidat într-o structură unică și independentă, asemănătoare cu Direcția Națională Anticorupție din România, specializat, exclusiv, în combaterea corupției mari și medii [49].

Cu siguranță, crearea unei structuri unice specializate în combaterea corupției, în mod necesar, va impune și reconceptualizarea competenței acestei structuri, orientată spre investigarea cauzelor de înaltă corupție (*delimitarea urmând a fi făcută după subiect și după valoarea prejudiciului sau a pagubei cauzate*).

Această propunere de *lege ferenda* urmărește crearea unui mecanism unic și performant de luptă cu corupția, prin concentrarea resurselor în vederea urmăririi eficiente a actelor de corupție mare și mijlocie.

Atragem atenția că o astfel de instituție a fost creată și activează cu succes în mai multe țări din Europa, mai nou, din 2019 și în Ucraina a fost creată și activează Înalta Curte Anticorupție specializată în judecarea cazurilor de mare corupție [50].

Constituirea unui organ unic de urmărire penală a infracțiunilor de corupție nu va fi eficientă dacă nu vor fi sporite *competențele funcționale* ale acestuia.

4.CONCLUZII.

Având în vedere particularitățile și specificul faptelor de corupție, care implică de multe ori diferiți subiecți cu statut special, impune necesitatea organului de urmărire penală de a acționa prompt și există riscul scurgerii de informații, este imperios necesar de a ex-

tinde competențele funcționale ale organului de urmărire penală astfel încât acesta să poată autoriza orice măsură specială de investigație în privința oricărei infracțiuni de corupție sau conexă indiferent de gravitatea acesteia.

Mai mult, considerăm oportun ca, în cazul documentării faptelor de corupție să fie extins numărul măsurilor speciale de investigație autorizate de procurorul conducător, în unele situații chiar cu încuviințarea procurorului-șef, astfel încât prin ordonanța procurorului care conduce investigarea cazurilor de corupție să poată fi autorizate așa măsuri speciale de investigații care în mod obișnuit sunt autorizate de judecătorul de instrucție, așa ca: *interceptarea și înregistrarea comunicărilor și a imaginilor; documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice și colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice*, pentru a evita scurgerile de informații.

Sporirea competenței funcționale ale organului de urmărire penală va duce la excluderea atât a scurgerii de informații cât și la înlăturarea impedimentelor, uneori neînțelese, create de judecătorul de instrucție.

Crearea unei instituții specializate în constatarea și urmărirea penală a infracțiunilor de corupției impune în mod absolut și necesitatea creării unei instanțe de judecată specializată doar în judecarea faptelor de corupție.

În condițiile în care, instanțele de drept comun examinează de rând cu alte cauze penale și cauze privind faptele de corupție, pe de o parte, nu permite examinarea în termeni rezonabili a acestora deoarece, sunt suprasolicitate de numărul mare de cauze pe rol, pe de altă parte, un judecător de drept comun, care examinează „*ocasional*” cauze penale

de corupție și având în vedere specificul respectivelor cauze penale, poate întâmpina dificultăți la aprecierea justă a circumstanțelor faptice și la individualizarea corectă a pedepsei penale, fapt care se va răsfrânge negativ asupra actului de justiție.

În lumina acestor aprecieri propunem, cu multă încredere, crearea unei instanțe de judecată specializată exclusiv în judecarea cazurilor penale de corupție și celor conexe, cu condiția impunerii unor criterii speciale, mult mai riguroase de activitate și de selecție a personalului, printre care: stagiul de activitate în funcție de judecător nu mai puțin de 10 ani; crearea unei comisii specializate care să evalueze și să aprecieze atât abilitățile profesionale, disciplina de muncă și calitatea comportamentului în timpul și în afara serviciului dar mai ales aspectele privind integritatea acestuia.

Având în vedere specificul Republicii Moldova, numărul cauzelor penale privind faptele de corupție și a celor conexe, dar și pentru a asigura dreptul cetățenilor la cel puțin două grade de jurisdicție considerăm suficient de a delega anumiți judecători din cadrul instanței de fond într-o structură separată (*Judecătoria Anticorupție sau după caz Tribunalul Anticorupție*) căreia să-i fie atribuită competența judecării infracțiunilor de corupție și a celor conexe.

Tot astfel și la nivelul Curții de Apel, urmează a fi constituit „*Colegiul Anticorupție*”, căruia să-i fie delegate atribuții de examinare a apelurilor împotriva hotărârilor primei instanțe de profil.

În ce privește Curtea Supremă de Justiție, nu considerăm necesar de a opera careva modificări sau de a institui careva competențe specializate, urmând ca examinarea recursurilor să se facă potrivit regulilor generale de examinare.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. Raport inițial: Combaterea corupției prin aplicarea legii și prevenire în Republica Moldova (CLEP) [online]. European Union and Council of Europe, 16.10.2017 [citat 19.08.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/clep-inception-report-ro/1680779f95>.

2. Judecarea și sancționarea corupției, analiza practicii judecătorești, [citată 23.09.2023]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/Judecarea-si-sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf.
3. Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, din 27.06.2014 [online]. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.07.2014, nr.185-199/442. Disponibil: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://new.parlament.md/content/Acord%20de%20asociere%20Moldova%20-%20UE.pdf>.
4. CHIRTOACĂ IL., GRIBINCEA VL., BRIGHIDIN O., GOINIC D. Judecarea și sancționarea corupției – analiza practicii judecătorești [online]. Document analitic, ianuarie 2022 [citată 06.09.2023]. Disponibil: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/Judecarea-si-sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf.
5. ODAGIU Iurie, et al. Drept procesual penal. Partea generală. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI, 2009, p.167. 451 p. ISBN 978-9975-935-12-8.
6. PĂVĂLEANU Vasile. Drept procesual penal. Partea specială. București: LUMINA LEX, 2002, p. 19. 635 p. ISBN 973-588-466-8.
7. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr.248-251.
8. Legea Republicii Moldova nr. 120 din 25.05.2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.05.2012, Nr. 103.
9. CNA: Ce facem noi? Centrul Național Anticorupție, (c)2023 [citată 15.08.23]. Disponibil: <https://www.cna.md/tabview.php?l=ro&idc=98&t=/CNA/Ce-facem-noi>.
10. RAPORTUL DE ACTIVITATE al Centrului Național Anticorupție, perioada 2014-2015 [online]. Chișinău, februarie 2016, p.3, 68 p. [citată 13.08.2023]. Disponibil: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/public_publications_1305143_md_raport_cna_24.pdf.
11. Legea Republicii Moldova nr. 66 din 05.04.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27.07.2012, Nr. 155-159.
12. Legea Republicii Moldova nr. 49 din 30.03.2017 pentru completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 19.05.2017, nr. 155-161/253.
13. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr.248-251.
14. Legea Republicii Moldova nr.308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 23.02.2018, nr. 58-66.
15. Legea Republicii Moldova nr.112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.07.2014, Nr. 185-199.
16. Convention against corruption, New York [online], 2004. United Nations [citată 15.08.2023]. Disponibil: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf.
17. Legea Republicii Moldova nr.158 din

- 06.07.2007 pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.07.2007, Nr. 103-106.
18. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 636 din 11.12.2019 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.12.2019, Nr. 378-379
19. CNA: Program de dezvoltare strategică pentru anii 2020-2023 [online]. Centru Național Anticorupție, 2020 [citât 15.08.2023]. Disponibil: chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cna.md/public/files/PDS_2020-2023.pdf.
20. Legea Republicii Moldova nr.152 din 01.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.07.2016, Nr. 245-246.
21. TALMACI Francisco. Instrumente de prevenire și combatere a infracțiunilor de corupție. Experiența internațională și Republica Moldova [online]. În: Revista Națională de Drept. nr. 7-9 (237-239), 2020 [citât 06.09.2023]. CZU 343.352. Disponibil: chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/59-70_0.pdf.
22. Legea Republicii Moldova nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.05.2023, Nr. 154.
23. ZGD: Dosarul „Frauda bancară”, în care este vizat fostul lider al PDM, Vlad Plahotniuc, va ajunge în judecată. Curtea de Apel menține hotărârea Judecătoriei Chișinău, 29.05.2023 [citât 10.10.2023]. Disponibil: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/dosarul-frauda-bancara-in-care-este-vizat-fostul-lider-al-pdm-vlad-plahotniuc-va-ajunge-in-judecata-curtea-de-apel-mentine-hotararea-judecatori-ei-chisinau/>.
24. Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr.72-74 art.195.
25. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr.248-251.
26. Legea Republicii Moldova nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 23.12.2008, nr. 230-232.
27. Legea Republicii Moldova nr.333 din 10.11.2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198.
28. Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații: nr.59 din 29.03.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.06.2012, Nr.113-118.
29. Legea Republicii Moldova nr.1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 04.09.2010, Nr. 159 art. 582.
30. Legea Republicii Moldova nr. 113 din 17.06.2010 privind executorii judecătorești. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 23.07.2010, Nr. 126-128 art. 406.
31. Legea Republicii Moldova nr.161 din 18.07.2014 cu privire la administratorii autorizați. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.10.2014, Nr. 293-296 art. 605.
32. Legea Republicii Moldova nr. 1453 din 08.11.2002 cu privire la notariat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 31.12.2002, Nr. 154-157 art. 1209.
33. Legea Republicii Moldova nr. 146 din 16.06.1994 cu privire la întreprinderea de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.08.1994, Nr. 2 art. 9.

34. Legea Republicii Moldova nr. 1134 din 02.04.1997 privind societățile pe acțiuni. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.06.1997, Nr. 38-39 art. 332
35. Legea Republicii Moldova nr. 294 din 21.12.2007 privind partidele politice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.02.2008, Nr. 42-44 art. 119.
36. Legea Republicii Moldova nr. 618 din 31.10.1995 securității statului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova: 13.02.1997, Nr. 10-11 art. 117.
37. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 58 din 29.03.2021 privind aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.04.2021, Nr. 88-95 art. 89 (Capitolul V).
38. Legea Republicii Moldova nr. 345 din 25.07.2003 cu privire la apărarea națională. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 19.09.2003, Nr. 200-203 art. 775.
39. GHERȚA Tatiana. Conflictul dintre PA și CNA, elucidat. Veronica Dragalin:// „În Procuratura Anticorupție și CNA avem persoane corupte interesate să ne destabilizeze” [online]. Centru de investigații jurnalistice – Anticorupție, 09 iunie 2003 [citată 06.09.2023]. Disponibil: <https://anticoruptie.md/ro/stiri/conflictul-dintre-pa-si-cna-elucidat-veronica-dragalinin-procuratura-antocoruptie-si-cna-avem-persoane-corupte-interesate-sa-ne-destabilizeze>.
40. Serviciul prevenire și combaterea spălării banilor. Raportul anual 2014 [online]. Chișinău, 2015 [citată 07.09.2023]. Disponibil: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Raport%20Anual%202014.pdf>.
41. Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului [online]. Disponibil: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cna.md/public/files/legislatie/conventia_consiliu-](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cna.md/public/files/legislatie/conventia_consiliu-mului_europei_impotriva_spalarii_banilor.pdf)
42. Legea Republicii Moldova nr. 245 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.08.2023, Nr. 325-327 art. 579.
43. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr. 23 din 28.06.2004 [online]. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr. 8, pag. 5 [citată 07.09.2023]. Disponibil: <https://www.google.com/search?q=Buletinul+Cur%C5%A3ii+Supreme+de+Justi%C5%A3ie+a+Republicii+Moldova%2C+2004%2C+nr.8%2C&oq=Buletinul+Cur%C5%A3ii+Supreme+de+Justi%C5%A3ie+a+Republicii+Moldova%2C+2004%2C+nr.8%2C&aqs=chrome..69i57j1832942610j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>.
44. Legea Republicii Moldova nr. 1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.10.2012, Nr. 209-211 art. 683.
45. Legea Republicii Moldova nr. 82 din 25.05.2017 integrității. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.07.2017 în Monitorul Oficial Nr. 229-243 art. 360.
46. Legea nr. 78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție [online]. În: Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000 [citată 14.09.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/Detalii-Document/22361>.
47. CPR: Comentariu la proiectul Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, componenta „Justiție și anticorupție”. Centrul pentru politici și reforme, (c)2021 [citată 15.08.23]. Disponibil: [https://cpr.md/2021/09/17/comentariu-la-proiectul-planului-de-ac-](https://cpr.md/2021/09/17/comentariu-la-proiectul-planului-de-ac)

- tiuni-al-guvernului-2021-2022-compo-
nenta-justitie-si-anticoruptie/.
48. Legea Republicii Moldova nr. 158 din
04.07.2008 cu privire la funcția publi-
că și statutul funcționarului public. În:
Monitorul Oficial al Republicii Moldova,
23.12.2008, nr. 230-232 art. 840.
49. DNA: IMPARȚIALITATE•INTEGRI-
TATE•EFICIENȚĂ. Direcția Națională
Anticorupție, (c)2005 [citat 17.09.2023].
Disponibil: [https://www.pna.ro/about_](https://www.pna.ro/about_us.xhtml)
[us.xhtml](https://www.pna.ro/about_us.xhtml).
50. Ti-ukraine: 38 Anti-Corruption Court
judges pledge allegiance to people of
Ukraine. Transparency International,
(c)2019 [citat 17.09.2023]. Disponibil:
[https://ti-ukraine.org/en/news/38-an-](https://ti-ukraine.org/en/news/38-anti-corruption-court-judges-pledge-allegiance-to-people-of-ukraine/)
[ti-corruption-court-judges-pledge-alle-](https://ti-ukraine.org/en/news/38-anti-corruption-court-judges-pledge-allegiance-to-people-of-ukraine/)
[giance-to-people-of-ukraine/](https://ti-ukraine.org/en/news/38-anti-corruption-court-judges-pledge-allegiance-to-people-of-ukraine/).

DESPRE AUTOR

Vitalie COSTIȘANU,

*procuror PCCOCS, doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: costishanu@mail.ru
ORCID ID: 0000-0001-9450-0126*

INTERVIURI

Brett ROSE,
Director of the Criminal
Justice and Law Enforcement
Division at the U.S. Embassy in Chisinau

STRATEGIES AND SOLIDARITY ACROSS THE ATLANTIC: ENHANCING MOLDOVAN-AMERICAN COOPERATION IN CRIMINAL JUSTICE AND LAW ENFORCEMENT

STRATEGII ȘI SOLIDARITATE TRANSATLANTICE: CONSOLIDAREA COOPERĂRII MOLDO-AMERICANE ÎN DOMENIUL JUSTIȚIEI PENALE ȘI APLICĂRII LEGII

Evolution of Cooperation: *Reflecting on the cooperation between the USA and the Republic of Moldova in the field of criminal justice and law enforcement, how would you characterize the evolution of this collaboration during your tenure?*

The U.S. and Moldova's cooperation on criminal justice and law enforcement deepened considerably in the past three years. For example, in November 2021, then Minister Revenco Ana visited Washington DC to meet with law enforcement and Department of State counterparts in a U.S. Embassy-supported visit. On reflection, the visit was very important as the contacts made during the visit were critical to deepening U.S.-Moldova engagement on law enforcement and border security issues when Russia invaded Ukraine in February 2022. The U.S. response to the

invasion was quick and multi-faceted, donating tents, generators, water for refugees, secure IT equipment to counter Russian cyber-attacks, accident training for traffic police to manage the increase in vehicles transiting Moldova, and vehicles and tactical equipment for the border police.

Also in 2022, the Ministry of Internal Affairs coordinated all border and related security under the Moldova Support Platform (MSP), and U.S. Ambassador Kent Logsdon and the Minister of Internal Affairs co-chaired the Border Management and Security Work-

ing Group. This platform brought together all international partners, international organizations like the International Organization for Migration, and the Ministry to coordinate all related international assistance. Concurrently, the Ministry developed the Together for Home Affairs (T4HA) platform, where relevant ambassadors coordinated all international assistance to the Ministry and subordinated agencies. These efforts were coordinated by the Ministry's new (in 2022) Assistance Coordination Unit led by Ina Bogatii. We also appreciate the cooperation on coordinating several high-level U.S. visitors in 2023, including Under Secretary for Civilian Security, Democracy, and Human Rights Uzra Zeya, and Assistant Secretary for the Bureau of International Narcotics and Law

Enforcement Affairs Todd Robinson.

Under both the MSP and T4HA, international donor support continues to be coordinated at every level, from the technical/working level to senior officials. This coordination ensures that international assistance is complementary and targeted to critical needs such as border security, digitalization, and secure communications.

Looking ahead to 2024, the U.S. and the Ministry of Internal Affairs will continue to work closely together to expand the secure communications network, strengthen security along the Transnistria Administrative Line, renovate the shooting range at the Ștefan cel Mare Training Academy, and further develop the capacity of the Cybercrime Unit.

Impact of Funding and Expression of Gratitude: *On behalf of the "Ștefan cel Mare" Academy of the Ministry of Internal Affairs, we deeply appreciate and would like to express our gratitude for the generous contribution of 1,681,000 USD from the US Government towards our significant infrastructure project, which includes a fully-equipped forensic laboratory, a feasibility study for a shooting range, and a space for defensive tactics training. How do you perceive the impact of these deliverables on the training of MAI staff?*

The Ștefan cel Mare Training Academy does an excellent job of providing modern training facilities and curriculum that addresses the challenges law enforcement officers face in Moldova.

Our efforts are meant to amplify and complement the Moldovan government's investment into the training facility and are targeted at areas we view as priorities to improve or expand existing skillsets.

This includes lethal and non-lethal training and forensics training. The shooting range has been in use since 1983 and our support will help upgrade it to international safe-

ty standards and utilize a modern approach to firearms training. This project's development and implementation phases were extensive as we required a feasibility study to ensure that the renovation met international safety and air quality standards. The project also includes the donation of shooting simulators which allows for officers to practice techniques in a non-lethal environment.

After the modernization, the shooting range will become an up-to-date, multifunctional shooting range intended for training police cadets, police officers in service and other law enforcement agents.

Relevance of Research: *How do you perceive the importance of research in the field of legal sciences and law enforcement in the global context and particularly in the Republic of Moldova?*

Research and utilizing international standards are critical to improving all aspects of law enforcement, from border secu-

rity to special weapons and tactics teams like the Fulger Brigade, to community policing. These standards are particularly important

now that Moldova is working towards EU membership, and partnering with international organizations that understand these requirements are critical to ensuring all law enforcement units operate in-line with EU standards. One of the goals of U.S. assistance is to support Moldova's EU integration by using EU standards as a benchmark for success.

One of my roles is to ensure that when we adopt standards and leverage research, that we meet EU standards. We are fortunate to have excellent partners like the United Na-

tions Development Programmer (UNDP) and IOM, that understand how to incorporate EU standards into our work.

At the same time, we can continue to leverage U.S. expertise, as we're doing with INL's new Senior Law Enforcement and Border Security Advisor Mike Paxton. Mike has previously worked with the Border Police tactical unit, and continues to train the Border Police this year while also developing INL programming that meets EU and international standards.

Technology and Innovation: *How do you view the role of technology and innovation in enhancing the efficiency of police practices?*

The Ministry of Internal Affairs has prioritized the digitalization of law enforcement and intelligence to increase efficiency. After Russia's invasion of Ukraine, the need to leverage technology to combat cybercrime, secure digital information and communication, and improve efficiency in law enforcement is increasingly evident. To this end, we donated secure servers to better protect data, purchased Border Police vehicles equipped with internet access, and we are working to expand the Terrestrial Trunked Radio (TETRA) network to cover 100% of Moldova. To better combat cybercrime, we are donating software

and hardware that will more efficiently review social media and open source platforms to detect trafficking and other illicit online activity. We also partner with U.S. law enforcement such as the Federal Bureau of Investigation and the U.S. Marshals Service (the first federal law-enforcement agency ever created in the United States) to train on asset recovery procedures and incorporate investigative software. As police work becomes ever more complicated, Moldovan law enforcement will need to continue to leverage technology to address evolving trends, and international partners stand ready to support.

Challenges and Opportunities: *What are the main challenges and opportunities you see in the field of criminal justice and law enforcement in the Republic of Moldova?*

The biggest opportunity in law enforcement is the continued adoption of EU standards as Moldova moves towards EU accession, and the ability to leverage support from international partners like the United States. There is a strong cadre of partners that cooperate under the Together 4 Home Affairs platform, and this coordination ensures that support is complementary rather than duplicative. Another opportunity is a relatively young, well-educated population that is committed to making Moldova a better place.

The challenge in law enforcement is turnover that results in a loss of skills and experience in the various units as well as the subsequent expense of rehiring and retraining new recruits. U.S. support to refurbish law-enforcement facilities and provide modern training are examples of how U.S. assistance is helping to improve work conditions and professional development opportunities, with the goal of increasing not just capacity and performance but also retention.

Training and Development: *How do you view the importance of continuous training and professional development in the field of criminal justice?*

Continuous training and professional development are critical to improving skillsets and job satisfaction. However, the challenge is to develop continuous training and professional development that is relevant and interesting. We have probably all participated in those online trainings where we simply click the button until we can get to the end without absorbing the information. That's not helpful. Whether training is done online or in-person, the lesson must be delivered in a way that is interesting and relevant, which is particularly difficult online. What I have seen is that training that blends classroom work and relevant real-life scenarios, and demands active partici-

pation, is the most successful.

We provide ongoing in-person professional development opportunities at the International Law Enforcement Academy (ILEA) in Budapest. ILEA provides regional criminal justice training to improve legislation, law enforcement, and democratic institutions. Every year, we also send a group of law enforcement officials to the International Association of Chiefs of Police conference (IACP) in the United States. The IACP builds connections between international law enforcement representatives and U.S. law enforcement while teaching new law enforcement techniques and displaying the latest equipment.

Image of the Policeman: *How would you assess the image of today's policeman in the Republic of Moldova?*

In the last two years, thanks to Moldovan law enforcement's expert handling of several crisis, we have witnessed a new awareness by the public of the important role the police play in protecting Moldova's borders and maintaining public order. In 2023, law enforcement professionally managed large crowds during anti-government protests. In 2021, at the start of Russia's invasion of Ukraine, the Border Police did an excellent job of maintaining security while managing

an unprecedented number of refugees at the border. In addition, the image of today's policeman has improved thanks to new techniques such as community policing, bicycle patrols, and legal socialization in schools that allows for police and community interaction. Continuing these programs and focusing on service to the community will continue to build the trust and productive relationships between police and the communities they serve and protect.

Exchange of Experience: *To what extent do you believe that the exchange of experience between the USA and the Republic of Moldova can contribute to the evolution of police practices?*

We have firsthand experience how the exchange of experience between the United States and the Republic of Moldova can advance a shared objective. For example, when we developed the Family Justice Center, we had several exchanges of ideas in Moldova. The concept of a Family Justice Center, which brings together multiple stakeholders like law enforcement, prosecutors, and medical support, was difficult to conceptualize until a group of Moldovan practitioners visited

a Family Justice Center in the United States. They asked great questions of their American counterparts about why things were structured the way they were. After the visit, the practitioners returned to Moldova and incorporated what they had learned.

Sometimes concepts cannot be understood until viewed in reality. That is why study visits are critical to implementing a new concept, and lead to changes in police practices. Another example is the yearly Wom-

en in Policing conferences in Tbilisi, Georgia sponsored by the U.S. government. These conferences help promote women in policing,

and the exchange of knowledge benefits both Moldovan and international participants.

Personal Perspective: *Given your professional journey, what are the core values and principles that guide your work and decisions?*

I firmly believe that hard work is the key to success. Even if you do not think people are paying attention, your hard work and dedication will be noticed. Even though this may not lead to immediate benefits, hard work elevates your performance and leads to good things. Honesty is also important. When I make a mistake, I own up to it because the sooner you can admit a mistake, the easier

it is to fix it. This can be a challenge as your own ego can oftentimes get in the way, but I would rather own up to a mistake and fix it quickly rather than let it fester and become a much bigger issue. Finally, keeping a positive attitude sets a person apart from their peers and is especially important when times get tough. Management notices who handles stress well and who does not.

Advice for the Future: *Given your valuable experience, what advice would you offer to students and young professionals in the field of legal sciences and law enforcement to build a successful career?*

The key to a successful career in law enforcement is the same as in any profession: a commitment to learn from others and constantly improve your skills. Serving in law enforcement and legal sciences typically demands great personal sacrifice, so I view a dedication to serve and protect others as crucial to remaining motivated and succeeding in this field. Having a passion for learning new techniques and the latest innovations will allow you to keep ahead of the trends, and this knowledge will set you apart from your peers.

Also, the international law enforcement community largely communicates in English, so improving your English language skills will help you to keep up with the trends and provide opportunities for collaboration with international law-enforcement partners.

I'm so impressed with Moldova's law-enforcement and emergency services, and honored to have had the chance to work with the Ministry and police units throughout my three years in Chisinau.

Mult success!

Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 23.12.2023. Formatul 60x84/8. Tipar offset.
Coli conv. de tipar 14.67. Imprimată la tipografia Departamentului editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, mun. Chișinău.